

τοπικές παρεμβάσεις
στο μονοπάτι “ενετικά γεφύρια”,
δάσος Πάφου

Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο | Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών
διπλωματική εργασία | Μάρτιος 2017

τοπιακές παρεμβάσεις
στο μονοπάτι “ενετικά γεφύρια”,
δάσος Πάφου

σπουδάστρια: Εφραίμ Χαρούλα | επιβλέπουσα: Κωνσταντινίδου Έλενα
σύμβουλοι: Βασιλαρά Αρχοντούλα, Τσακανίκα Ελευθερία

Το θέμα αφορά στην **αξιοποίηση και ανάδειξη ενός δασικού μονοπατιού της Κύπρου**, μέσω μιας σειράς **τοπικών παρεμβάσεων**. Το συγκεκριμένο μονοπάτι σήμερα φέρει το όνομα **«Ενετικά Γεφύρια»**, εξαιτίας της **ύπαρξης 5 ενετικών λίθινων γεφυριών** κατά μήκος του και βρίσκεται στο κρατικό **Δάσος Πάφου**, στους **νοτιοδυτικούς πρόποδες της οροσειράς του Τροόδου**. Η μελέτη έχει σαν **στόχο**, αφού περάσει από την **αναγνώριση και χαρτογράφηση της ευρύτερης περιοχής** που το μονοπάτι καταλαμβάνει, να καταλήξει στη **σημιακή παρέμβαση** και το σχεδιασμό **ελαφριάς κατασκευής**.

[... Η γέφυρα αιωρείται πάνω από το ποτάμι με άνεση και δύναμη. Δεν συνδέει απλώς τις δύο όχθες που βρίσκονται ήδη εκεί, αλλά οι όχθες παρουσιάζονται ως όχθες μόνο καθώς η γέφυρα διασχίζει το ποτάμι. Η γέφυρα από την ίδια τη σύλληψή της γίνεται η αιτία που τις κάνει να κείτονται η μια αντίκρυ στην άλλη. Η μία πλευρά διαχωρίζεται απ' την άλλη από την ύπαρξη της γέφυρας. Ούτε εκτείνονται οι όχθες κατά μήκος του ποταμού ως αδιάφορα όρια ξηράς. Με τις όχθες, η γέφυρα φέρνει στο ποτάμι τη μια και την άλλη έκταση του τοπίου που βρίσκεται πίσω τους. Φέρνει το ποτάμι, την όχθη και τη στεριά το ένα μέσα στην περιοχή του άλλου. Η γέφυρα συγκεντρώνει τη γη ως τοπίο γύρω από το ποτάμι...]

[...Η γέφυρα συλλέγει το Είναι σε μια συγκεκριμένη "θέση" που μπορούμε να την αποκαλέσουμε "τόπος". Αυτός ο "τόπος", ωστόσο, δεν υπάρχει ως οντότητα πριν τη γέφυρα (μολονότι πάντοτε υπήρχαν πολλές θέσεις κατά μήκος της όχθης όπου θα μπορούσε να ανεγερθεί), αλλά αναδύεται σε παρουσία μόνο με τη γέφυρα και ως η γέφυρα...]

Martin Heidegger

απόσπασμα από το βιβλίο του Christian Norberg-Schulz, *Genius Loci, Το Πνεύμα του Τόπου, Για μια Φαινομενολογία της Αρχιτεκτονικής*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Ε.Μ.Π., Αθήνα 2009, σελ. 20

10	A. ανάλυση- ανάγνωση τοπίου
40	B. πρόταση
62	Γ. σχέδια
105	Δ. πηγές

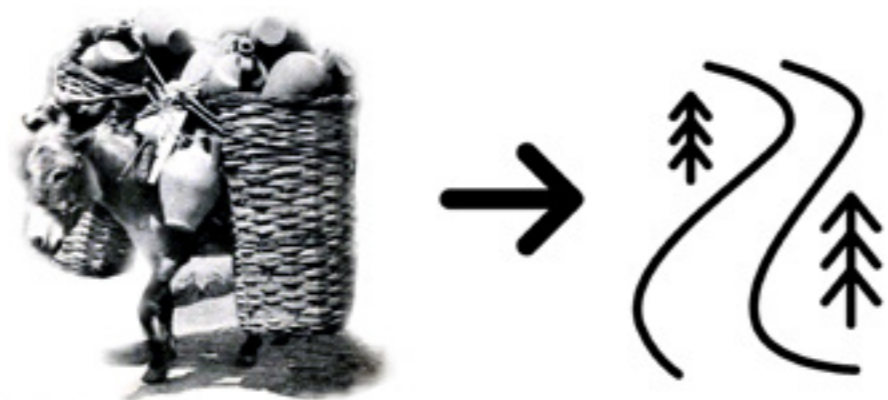
Α. ανάλυση- ανάγνωση τοπίου

- 11 **το δίκτυο των μονοπατιών της Κύπρου**
 - το παρελθόν
 - το παρόν
- 15 **επιλογή μονοπατιού**
- 17 **γεωγραφική θέση**
- 19 **αναγνώριση των δύο άκρων**
 - οικισμός Βρέτσια, επαρχία Πάφου
 - οικισμός Τρεις Ελιές, επαρχία Λεμεσού
- 23 **γενική περιγραφή του μονοπατιού | τα πέντε μέρη του**
- 25 **ανάγλυφο εδάφους**
- 29 **βλάστηση**
- 31 **ορνιθοπανίδα & πανίδα**
- 33 **παρουσία του ανθρώπου | τοπόσημα**
- 35 **αισθητικές ποιότητες μονοπατιού**
 - διάγραμμα αίσθησης
 - οπτικό & ηχητικό τοπίο

Τα **μονοπάτια** και οι **αμαξιοί δρόμοι** πριν από την ανακάλυψη του αυτοκινήτου αποτελούσαν το **κύριο μεταφορικό δίκτυο** του νησιού, που συνέδεε τα χωριά και τις πόλεις, αλλά και μεταξύ τους. Οι **στράτες** ή **μονοπάτια** χαραζονταν κατά κύριο λόγο από τα **γαϊδούρια**. Είχαν τέτοιο πλάτος, έτσι ώστε να χωρά άνετα ένα γαϊδούρι, φορτωμένο δύο καλάθια, ένα αριστερά και ένα δεξιά.

Η Κύπρος έχει χαρτογραφηθεί ολόκληρη για **πρώτη φορά** από τον **Kitchener** και την ομάδα του, κατά το **μυσαίωνα** (1878-1884). Από αυτήν την 1η χαρτογράφηση του νησιού μπορεί κανείς να παρατηρήσει το **δίκτυο των μονοπατιών της Κύπρου**.

Με την **ανακάλυψη του αυτοκινήτου διαπλατύνθηκαν τα υφιστάμενα μονοπάτια**, κάποια από τα οποία προφανώς έχουν **ασφαλτοποιηθεί**.

Ο Kitchener στο κέντρο με την υπόλοιπη ομάδα του, με την οποία χαρτογράφησαν ολόκληρη την Κύπρο, κατά τον 19ο αιώνα

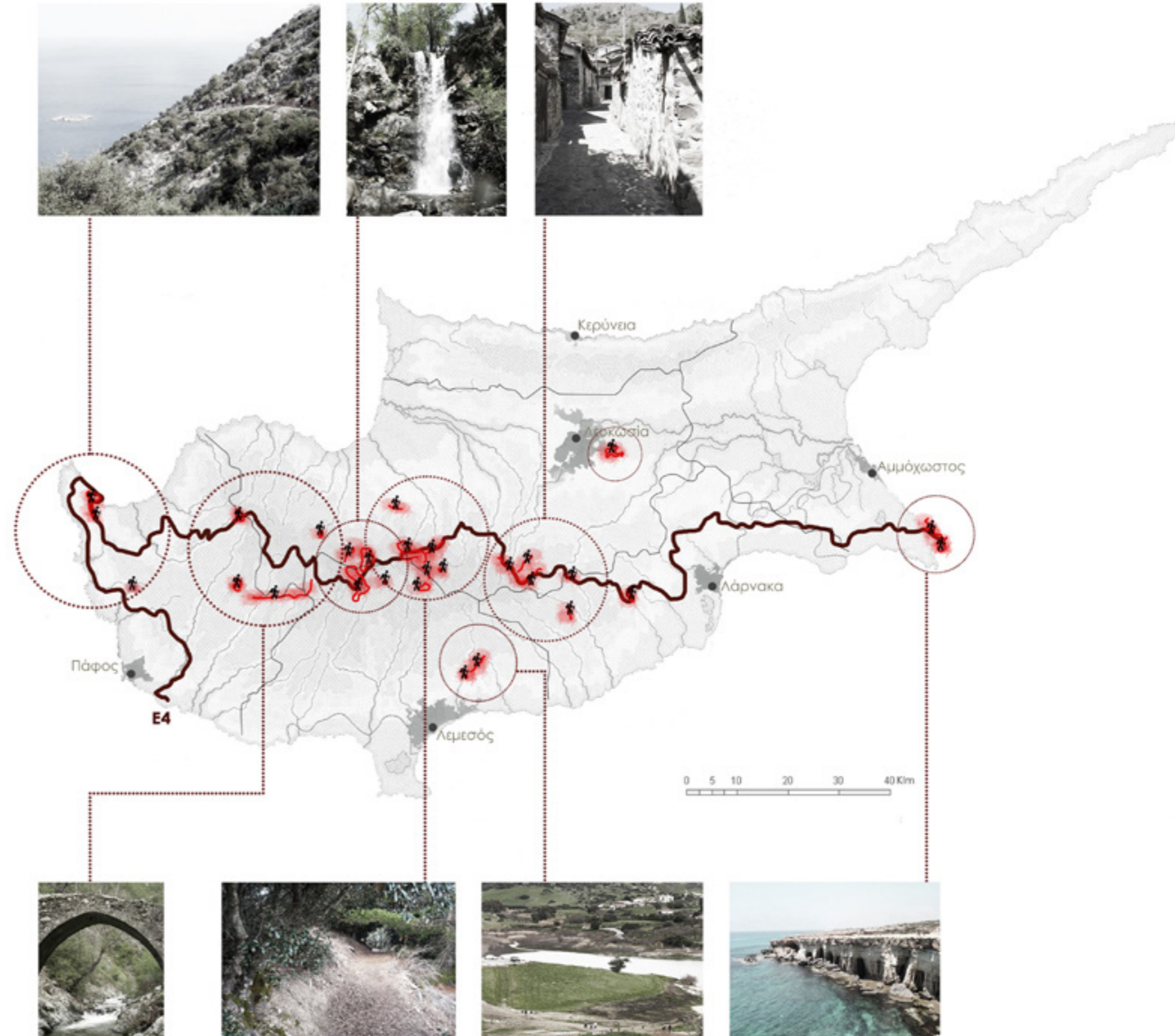
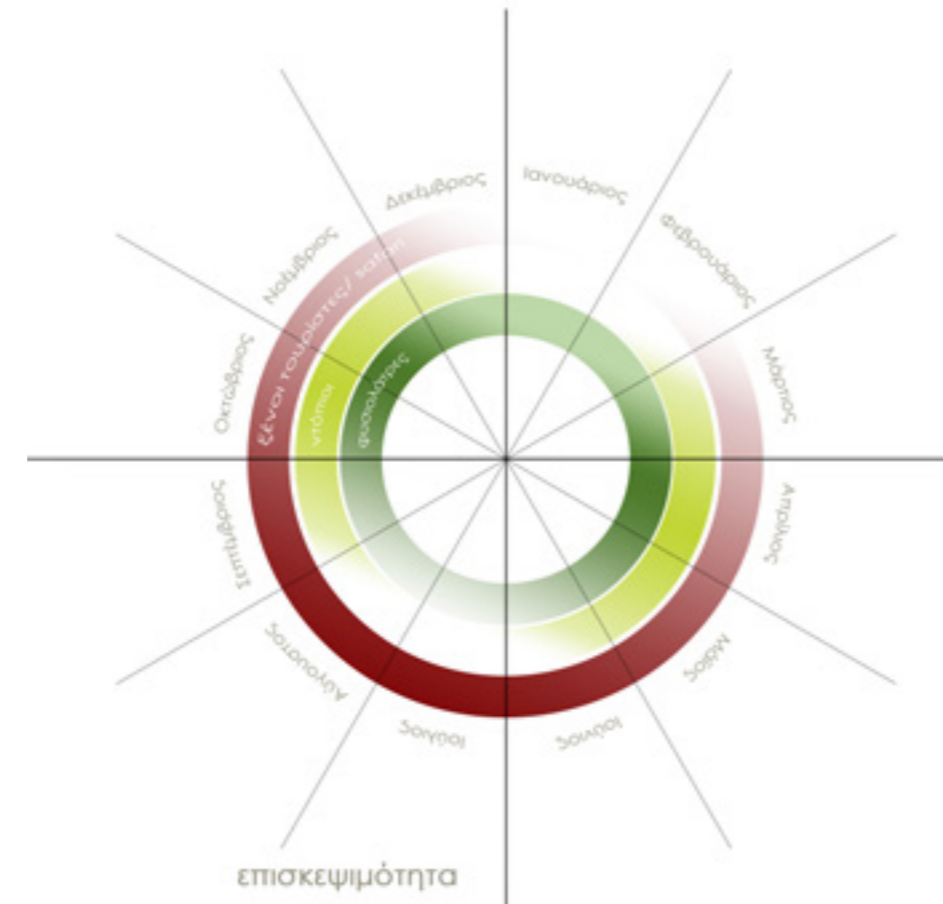
Ο χάρτης του Kitchener, που έγινε κατά την περίοδο 1878-1884 σε 15 φύλλα, τα οποία καλύπτουν ολόκληρο το νησί

Τμήμα του χάρτη του Kitchener (8ο φύλλο). Διακρίνεται το μεταφορικό δίκτυο του νησιού

Παρόλο που σήμερα οι αμαξιτοί δρόμοι έχουν καταστραφεί τελείως, με μερικά μόνο υπολείμματά τους κοντά σε παλιά γεφύρια και που ταυτόχρονα αρκετά από τα μονοπάτια έχουν καλυφθεί με άγρια βλάστηση, η Κύπρος διατηρεί ακόμα ένα **αξιοσημείωτο «δίκτυο» μονοπατιών**. Αυτό προωθείται από το **Τμήμα Δασών** και τον **Κυπριακό Οργανισμό Τουρισμού (ΚΟΤ)** ως σημαντικό **προϊόν αναψυχής** και αποτελείται από μονοπάτια ή τμήματα μονοπατιών που έχουν διατηρηθεί μέχρι και σήμερα, τα οποία χρησιμοποιούνται κυρίως για **σωματική άθληση, μελέτη της φύσης** και γενικά για **αναψυχή**.

Το **Τμήμα Δασών** με οικονομική αρωγή του **Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού** έχει δημιουργήσει μέχρι σήμερα έναν **σημαντικό αριθμό μονοπατιών μελέτης της φύσης, (σηματοδοτώντας τα και τοποθετώντας πινακίδες με τις ονομασίες των φυτών και κάποια παγκάκια για ανάπαυση)** σε διάφορες περιοχές του νησιού, από τον **Ακάμα στα δυτικά** μέχρι το **Κάβο Γκρέκο στο νοτιοανατολικό άκρο**, είτε αξιοποιώντας και αναβαθμίζοντας κυρίως τα παλιά υφιστάμενα μονοπάτια που έχουν διατηρηθεί, είτε διανοίγοντας εξ' αρχής νέα για σκοπούς αποκλειστικά **υπαίθριας αναψυχής**. Αν και το **περπάτημα/πεζοπορία** στην κυπριακή φύση είναι δραστηριότητα που μπορεί κάποιος να απολαύσει **σε όλη τη διάρκεια του χρόνου**, η καλύτερη περίοδος θεωρείται **ο τελευταίος μήνας του Φθινοπώρου (Νοέμβριος)** και **οι μήνες της Άνοιξης**.

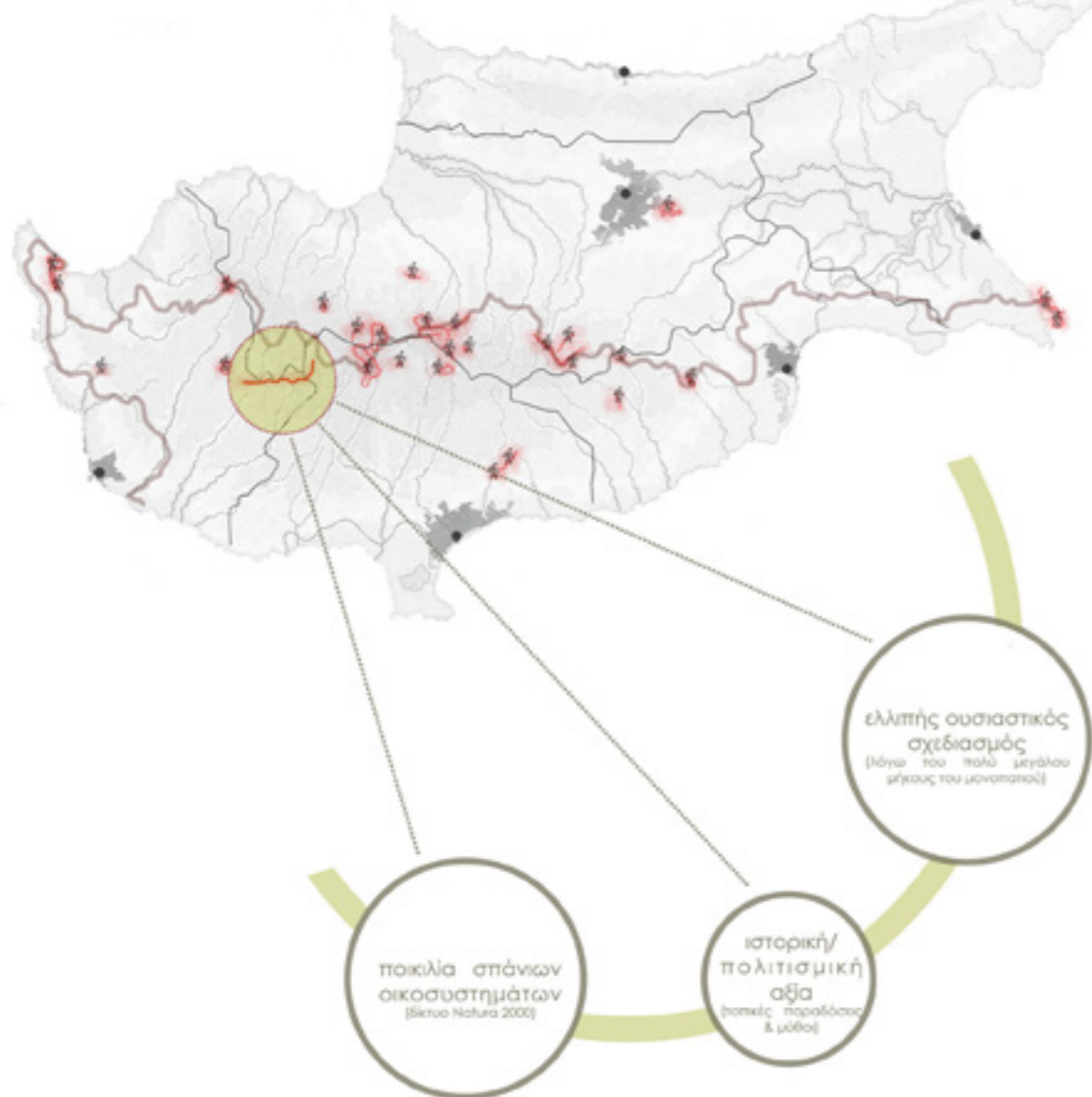

επιλογή μονοπατιού

Το **μονοπάτι «Ενετικά Γεφύρια»** επιλέγεται για μελέτη και περαιτέρω σχεδιασμό **για αρκετούς λόγους**. Υπάρχει μάλιστα μια **τοπική παράδοση**, η οποία έχει διασωθεί στο πέρασμα του χρόνου δια στομάτων και που θέλει το συγκεκριμένο μονοπάτι, να αποτελεί τμήμα της **αρχαίας «καμηλόστρατας»** του νησιού. Σύμφωνα με το μύθο, η καμηλόστρατα ήταν **ένας δρόμος** που χρησιμοποιούνταν από **καραβάνια καμήλων** για **μεταφορά ξυλείας και μεταλλευμάτων από τους πρόποδες του Τροόδους στα λιμάνια της Πάφου και της Λεμεσού**.

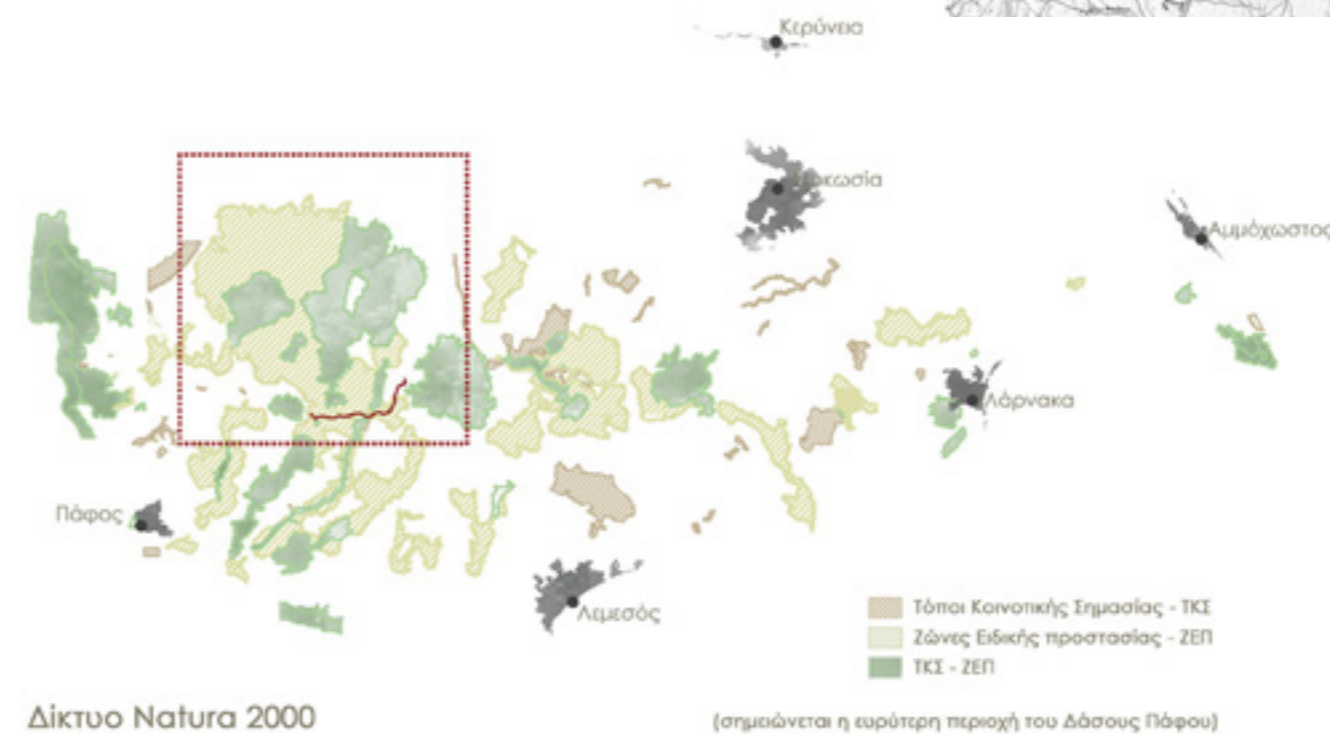
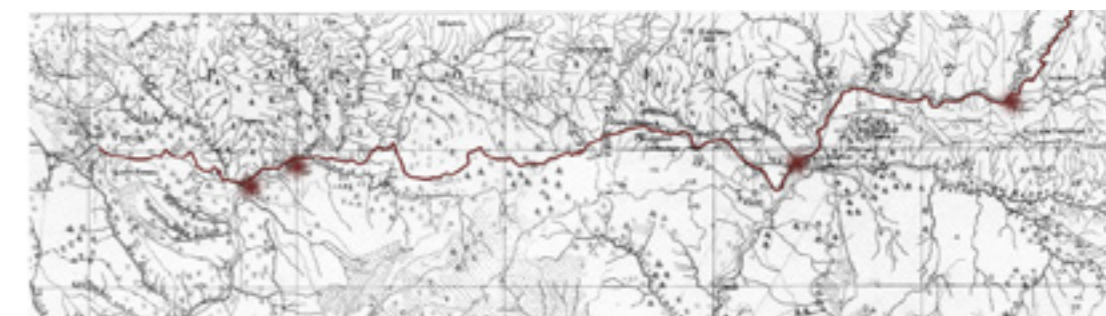
Το συγκεκριμένο μονοπάτι (μήκους 20km περίπου) επιλέγεται κυρίως, γιατί:

- Διαθέτει **ποικιλία σπάνιων οικοσυστημάτων** και μεγάλο του τμήμα ανήκει στο **δίκτυο Natura 2000**
- Διαθέτει **ιστορική και πολιτισμική αξία**, λόγω των **μεσαιωνικών γεφυριών** και των **άλλων μνημείων** που συναντώνται στο διάβα του
- Χαρακτηρίζεται από **απουσία ουσιαστικού σχεδιασμού**· ο σχεδιασμός και γενικά η διαχείριση, των οποίων έχει τύχει είναι ανεπαρκή σε σχέση και με το πολύ μεγάλο του μήκος (π.χ. είναι σηματοδοτημένο μόνο σε πολύ καίρια σημεία)

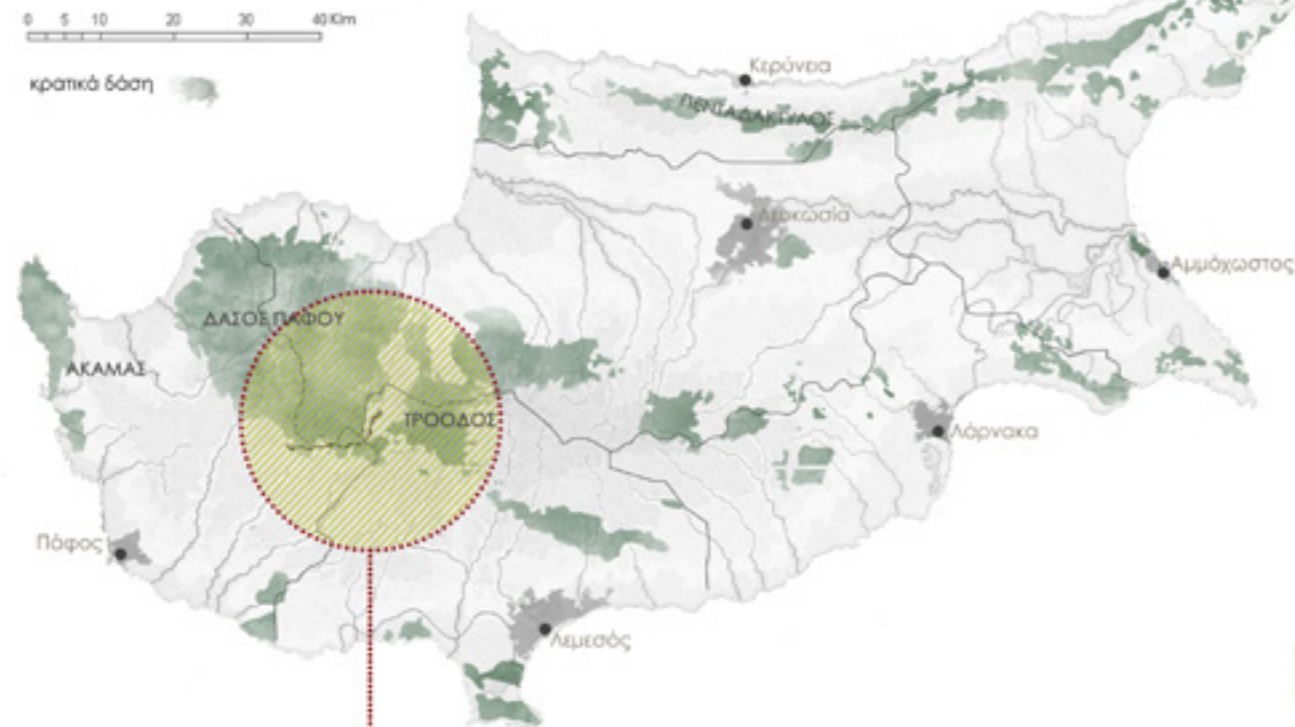
[...Αυτά τα δύο αρχαία πέτρινα γεφύρια ξυπνούν μέσα μου την ίδια την οντότητα της παλαιάς νήσου Κύπρου. Με το μυαλό μου φαντάζομαι μια μακριά πομπή από καμήλες φορτωμένες με χαλκό από τα βουνά του Τροόδους, και ενετούς οδηγούς ντυμένους με πράσινους μεταξωτούς χιτώνες και υφασμάτινες ζώνες, να περπατούν δίπλα τους, με τα σμαραγδοπράσινα μυστικιστικά παπούτσια τους με γυρισμένες τις μύτες σαν σκηνή από τον Αλαντίν και το Μαγικό Λυχνάρι.] [...Ξαπλώνω πάνω στις χορταριασμένες πέτρες, βάζω το αυτί μου στη γη και αφουγκράζομαι μήπως ακούσω τον ήχο από τις οπλές των καμήλων...]

Ethan Hubbard, *Treis Elies, a journey in spring*

γεωγραφική θέση

σχέση με την ευρύτερη κρατική δασική ζώνη

γειτονικοί οικισμοί

- Παναγιά
- Κοιλίνεια
- Βρέτσια
- Μυλικούρι
- Άγιος Ιωάννης
- Αρμίνου
- Άγιος Νικόλαος
- Φοινί
- Καμινάρια
- Τρεις Ελιές
- Πλάτρες
- Πρόδρομος
- Πεδουλάς
- Όμοδος
- Λεμίθου

Το μονοπάτι βρίσκεται στους **νοτιοδυτικούς πρόποδες της οροσειράς του Τροόδους**, όπως έχει προαναφερθεί. Ανήκει στη κρατική, δασική ζώνη του **Δάσους Πάφου**, ενώ μπορεί κανείς να το προσεγγίσει από **αρκετά, διαφορετικά σημεία**, λόγω του ότι περιβάλλεται από ένα **πυκνό δίκτυο δασικών δρόμων** (χωματόδρομων). Γειτνιάζει με κάποιους **οικισμούς**, που παρά το γεγονός ότι οι περισσότεροι από αυτούς έχουν χτυπηθεί σήμερα από αστυφιλία και έχουν ελάχιστους μόνιμους κατοίκους, παρέχουν στον περιπατητή/ πεζοπόρο τη δυνατότητα **κοντινής εστίασης, διαμονής**, όπως επίσης και **εμπλουτισμού της αναψυχής** τους, είτε με την ύπαρξη κάποιου λαογραφικού μουσείου είτε με την ύπαρξη μέσα στα σύνορά τους άλλων πεζοπορικών διαδρομών.

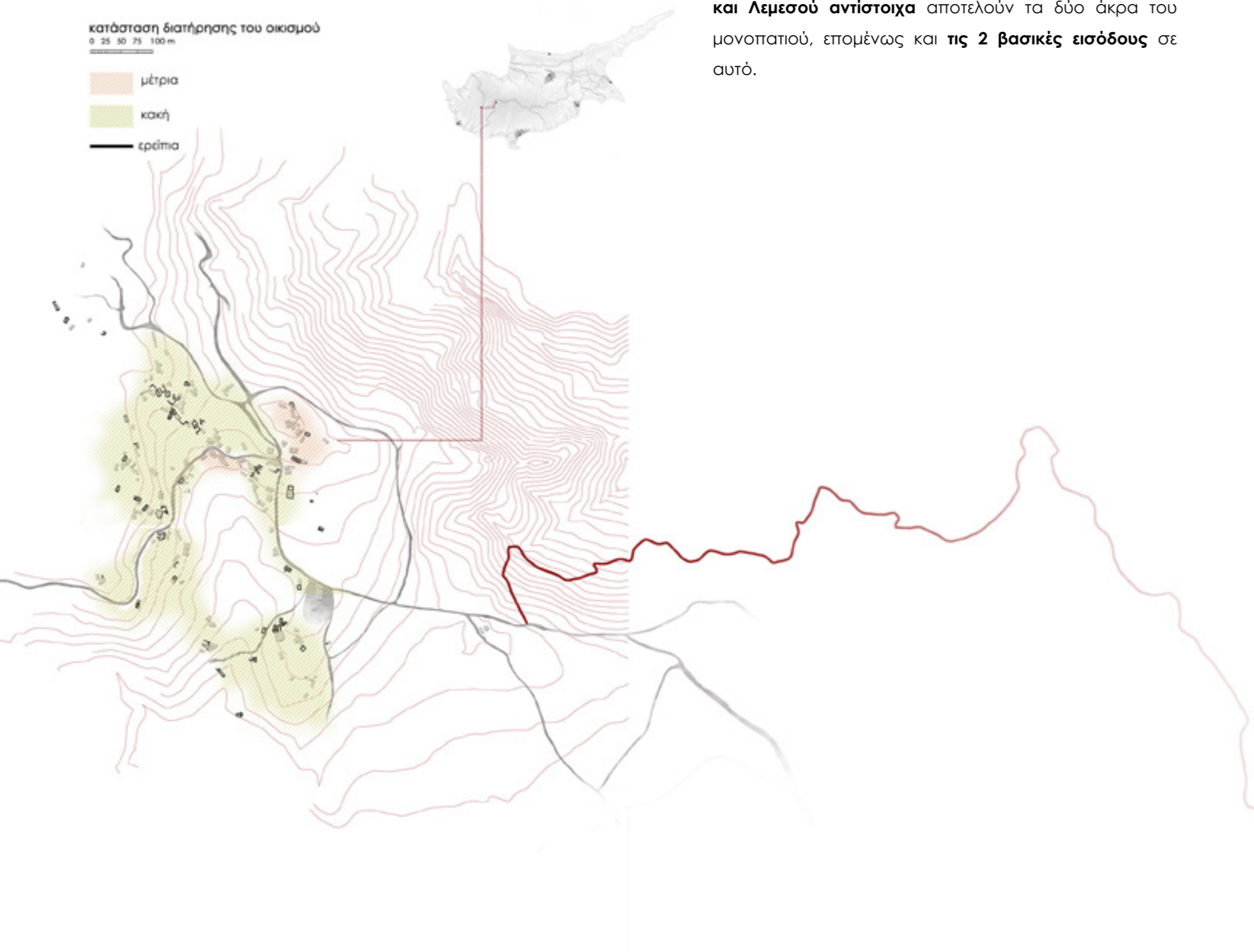
προσβάσεις

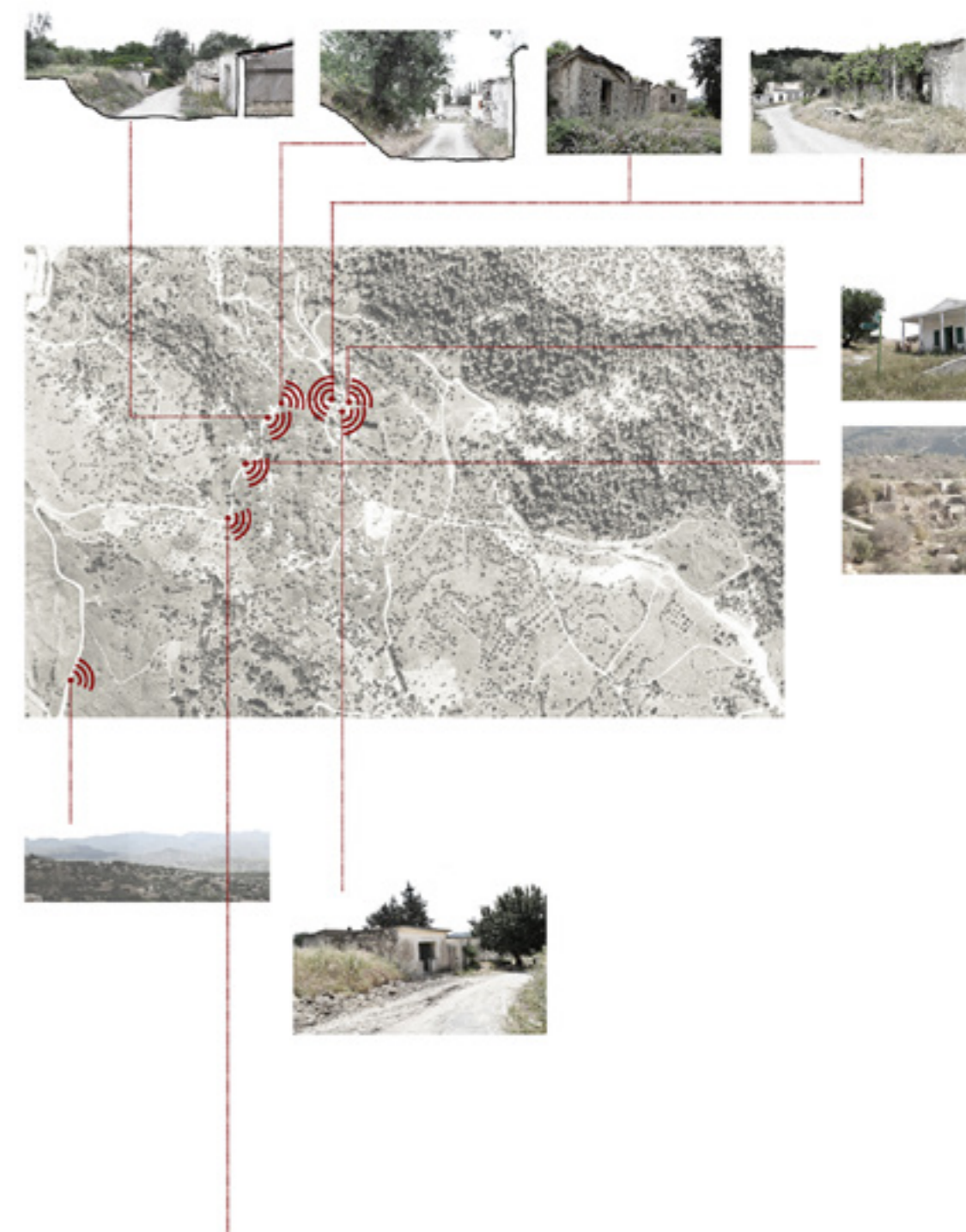
Οι οικισμοί Βρέτσια και Τρεις Ελιές των επαρχιών Πάφου και Λεμεσού αντίστοιχα αποτελούν τα δύο άκρα του μονοπατιού, επομένως και τις 2 βασικές εισόδους σε αυτό.

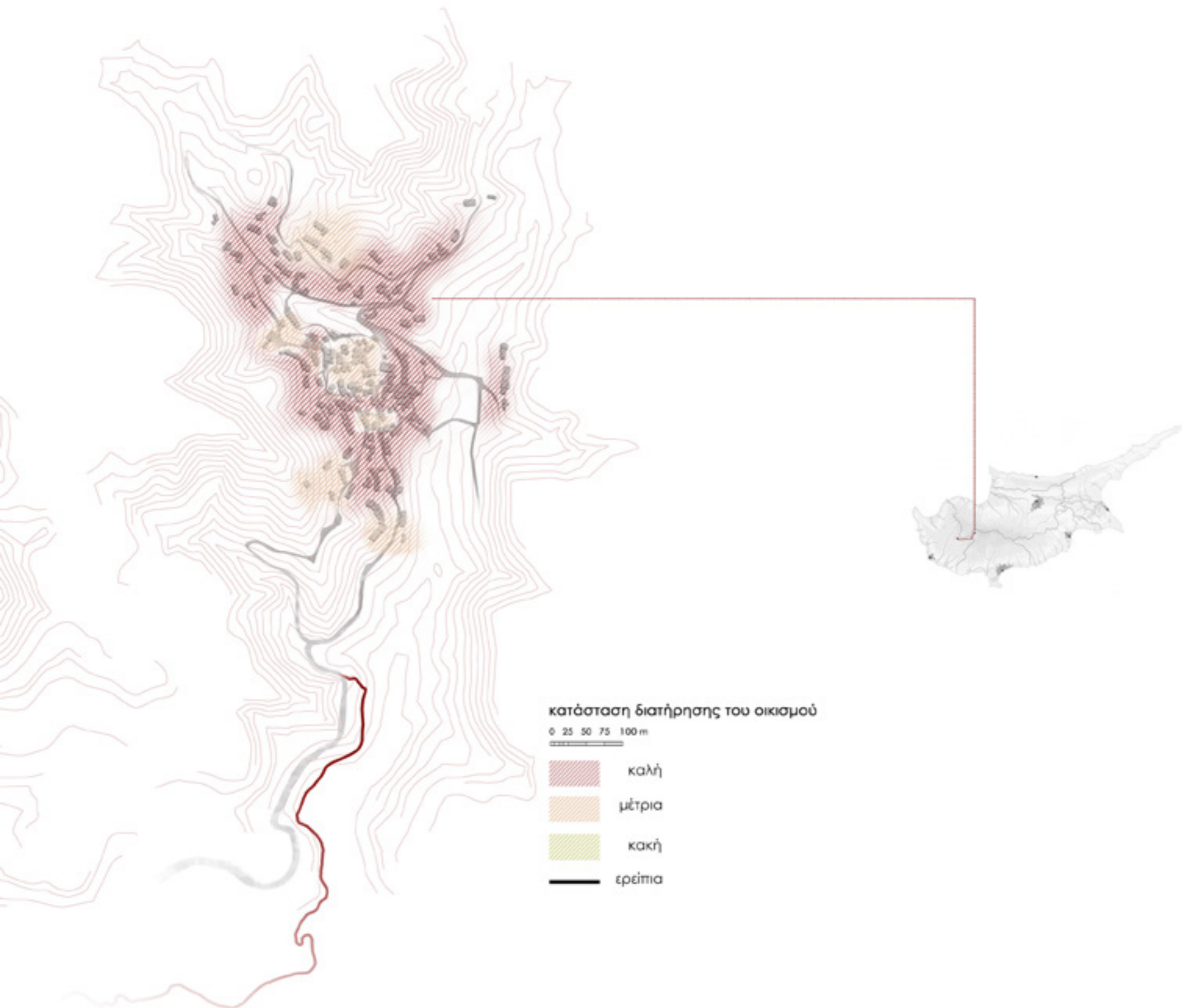
κατάσταση διατήρησης του οικισμού
0 25 50 75 100 m

μέτρια
κακή
ερείπια

Ο οικισμός «Βρέτσια» βρίσκεται στην επαρχία Πάφου, στους νοτιοδυτικούς πρόποδες του Τροόδους, σε υψόμετρο περίπου 580m. Αποτελούσε αμιγή τουρκοκυπριακό οικισμό. Ο πληθυσμός του αυξήθηκε κατά το 1881-1973· το 1973 είχε 498 κατοίκους, ενώ το 1982 κατοικούσαν μόνο 5 ελληνοκύπριοι πρόσφυγες. Σήμερα είναι εγκαταλελειμμένος οικισμός, λόγω της τουρκικής εισβολής του 1974 και η κατάστασή του είναι ερειπιώδης. Το όνομα «Βρέτσια» του χωριού πιστεύεται από πολλούς ότι αποτελεί αλλοιωμένο τύπο του προγενέστερου του «Κρίτσια». Δεν είναι όμως σίγουρο ότι το χωριό "Krichia" είναι τα σημερινά Βρέτσια. Πιθανότερο θεωρείται ότι η ονομασία προήλθε από το ιταλικό όνομα «ντε Μπρέσσια» (de Brescia), που ίσως έφερε ιταλική οικογένεια, που υπήρξε ιδιοκτήτης της περιοχής. Πάντως, ο οικισμός αυτός εμφανίζεται στους ενετικούς χάρτες, περίπου στη σημερινή θέση με την ονομασία "Vrelia". Επίσης, αναφέρεται ως φέουδο κατά το 1464-8. Δεν είναι όμως ακόμη γνωστό πως τα Βρέτσια από παλιός μεσαιωνικός οικισμός με ιστορία, μετατράπηκε αργότερα σε αμιγές τουρκοκυπριακό χωριό.

Ο οικισμός «Τρεις Ελιές» βρίσκεται στο βορειοδυτικό άκρο της επαρχίας Λεμεσού, στη νότια Μαραθάσα, σε υψόμετρο περίπου 1000m, κτισμένος στις παρυφές του παραπόταμου του Διαρίζου που φέρει το όνομα «ποταμός του Δράκοντα». Η ονομασία του χωριού (σύμφωνα με το Νέαρχο Κληρίδη) οφείλεται στην ύπαρξη εκεί τριών ελαιόδεντρων, πράγμα σπάνιο για την ορεινή αυτή περιοχή. Από τα μεσαιωνικά χρόνια η τοποθεσία που βρίσκεται κτισμένο το χωριό αποτελούσε τη βασικότερη δίοδο, αλλά και σημείο στάσης για τους αγωγιάτες και τα καραβάνια των εμπόρων (από Λευκωσία, Λεμεσό, Πάφο). Οι τελευταίοι ονομάτισαν την συγκεκριμένη περιοχή με αυτό το όνομα, εξαιτίας του σπάνιου φαινομένου της παρουσίας αυτών των τριών ελαιόδεντρων, τα οποία τους προσανατόλιζαν στην πορεία τους από και προς τις επαρχίες. Σήμερα, στον οικισμό κατοικούν μόνιμα γύρω στα 25 άτομα, ενώ κατά τους θερινούς μήνες προσέρχονται οι απόδημοι για τις διακοπές τους. Τα σπίτια είναι κυρίως σε καλή κατάσταση και υπάρχει και ένας ξενώνας (αποκατεστημένο παλιό αρχοντικό) που μπορεί να φιλοξενήσει 6-10 άτομα.

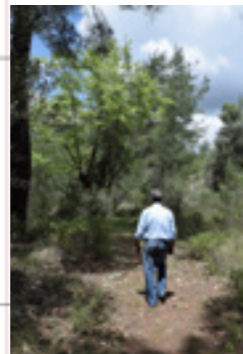
γενική περιγραφή του μονοπατιού | τα πέντε τμήματά του

Επιστρέφοντας πίσω στα του μονοπατιού, θα πρέπει να σημειωθεί ότι **χωρίζεται σε 5 επιμέρους τμήματα**, από το **Τμήμα Δασών**. Με βάση και την προσωπική εμπειρία περπατήματος στο μονοπάτι, εκτιμάται ότι ο διαχωρισμός αυτός προέκυψε να είναι τέτοιος, **λόγω των υψομετρικών διαφορών του αναγλύφου** και με βάση **ένα λογικό μήκος περπατήματος**, στοιχεία που καθορίζουν **το βαθμό δυσκολίας των επιμέρους διαδρομών**. Ο βαθμός δυσκολίας κυμαίνεται **από 1 έως 3** (1: εύκολο μονοπάτι, χωρίς ιδιαίτερες υψομετρικές διαφορές, 2: μονοπάτι μέτριας δυσκολίας, 3: δύσκολο μονοπάτι, με μεγάλες υψομετρικές διαφορές ή/ και απόκρημνα μέρη). Φυσικά όμως, αυτός έγινε και **με βάση στοιχεία του τοπίου με ιδιαίτερο ενδιαφέρον**, όπως π.χ. **τα λίθινα ενετικά γεφύρια**. Προφανώς, ο περιπατητής μπορεί να επιλέξει να περπατήσει μόνο 1 ή 2 από τα 5 τμήματα, καλύπτοντας έτσι ανεχτές αποστάσεις.

υφή εδάφους ανά τμήμα

1. οικισμός Βρέτσια- γεφύρι του Ρουδιά

2. γεφύρι του Ρουδιά- περιοχή Σταυρίν

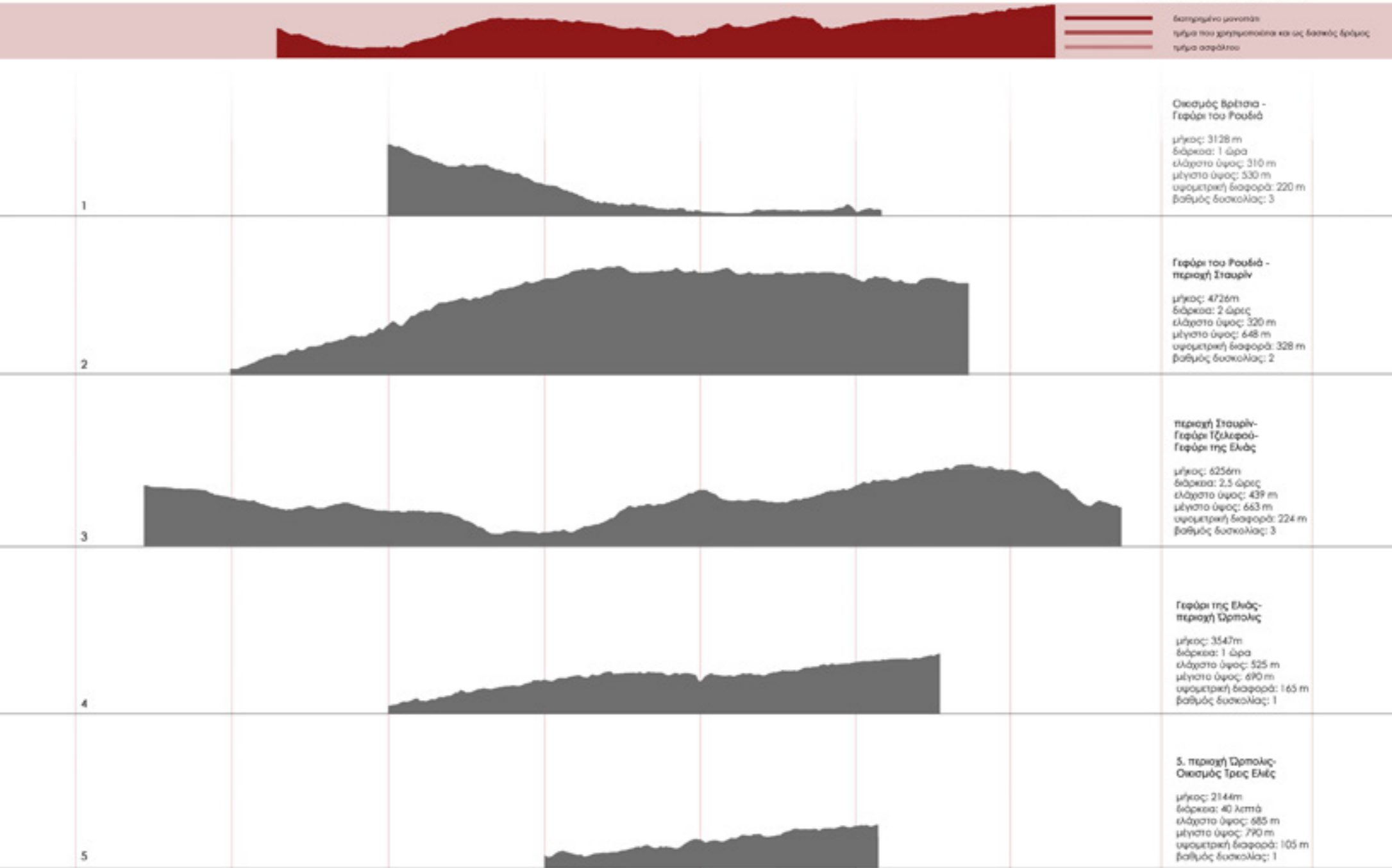
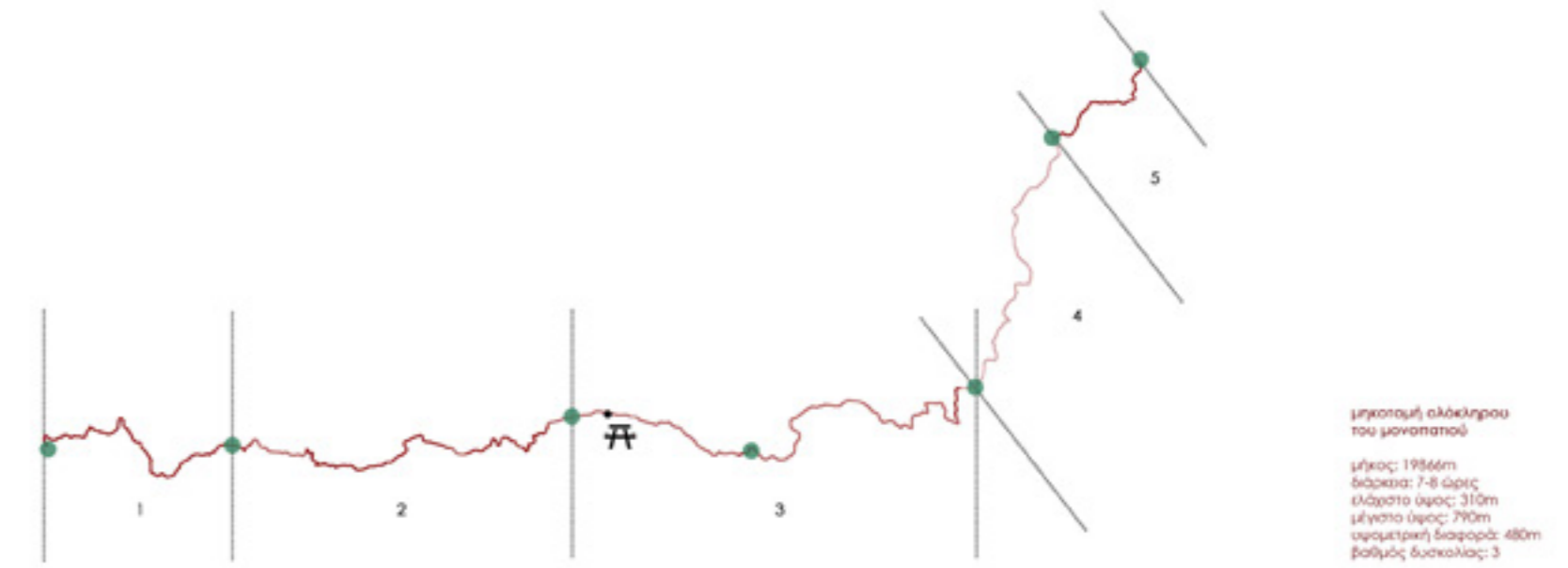

3. περιοχή Σταυρίν- Γεφύρι Τζελεφού- Γεφύρι της Ελιάς

4. Γεφύρι της Ελιάς- περιοχή Ώρπολις

5. περιοχή Ώρπολις- Οικισμός Τρεις Ελιές

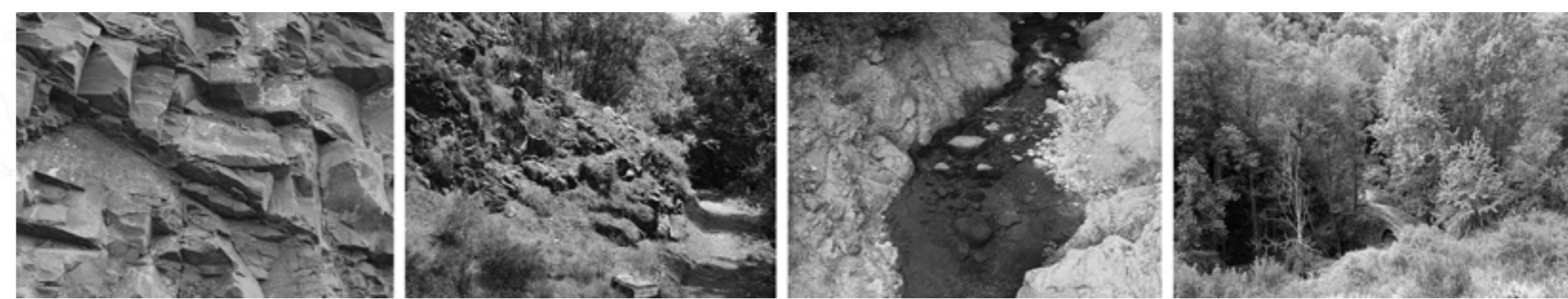

ανάγλυφο εδάφους

Το **ανάγλυφο** της ευρύτερης περιοχής, αλλά και του ίδιου του μονοπατιού παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, αφού χαρακτηρίζεται από διαδοχικές εξάρσεις και κοιλότητες. Οι κοιλότητες αυτές δημιουργούν απόκρημνες χαράδρες, ποτάμια και ρέματα. Ο περιπατητής γίνεται έτσι δέκτης τόσο μακρινών θεάσεων όσο και κοντινών που αφορούν τις επιδερμίδες και υφές των ίδιων των εξάρσεων και κοιλοτήτων του εδάφους. Τα βασικότερα ποτάμια που διασχίζουν το μονοπάτι είναι ο ποταμός **«Διάριζος»** και ο **«Ξερός Ποταμός»**, ποτάμια που έχουν νερό ολόχρονα. Σημαντικά επίσης ρέματα που διασχίζουν το μονοπάτι και τα οποία έχουν τους περισσότερους μήνες του χρόνου νερό είναι τα παρακλάδια του Διαρίζου, που φε' ρουν τα ονόματα **«ποταμός του Δράκοντα»** και **«Κρυός Ποταμός»** αντίστοιχα.

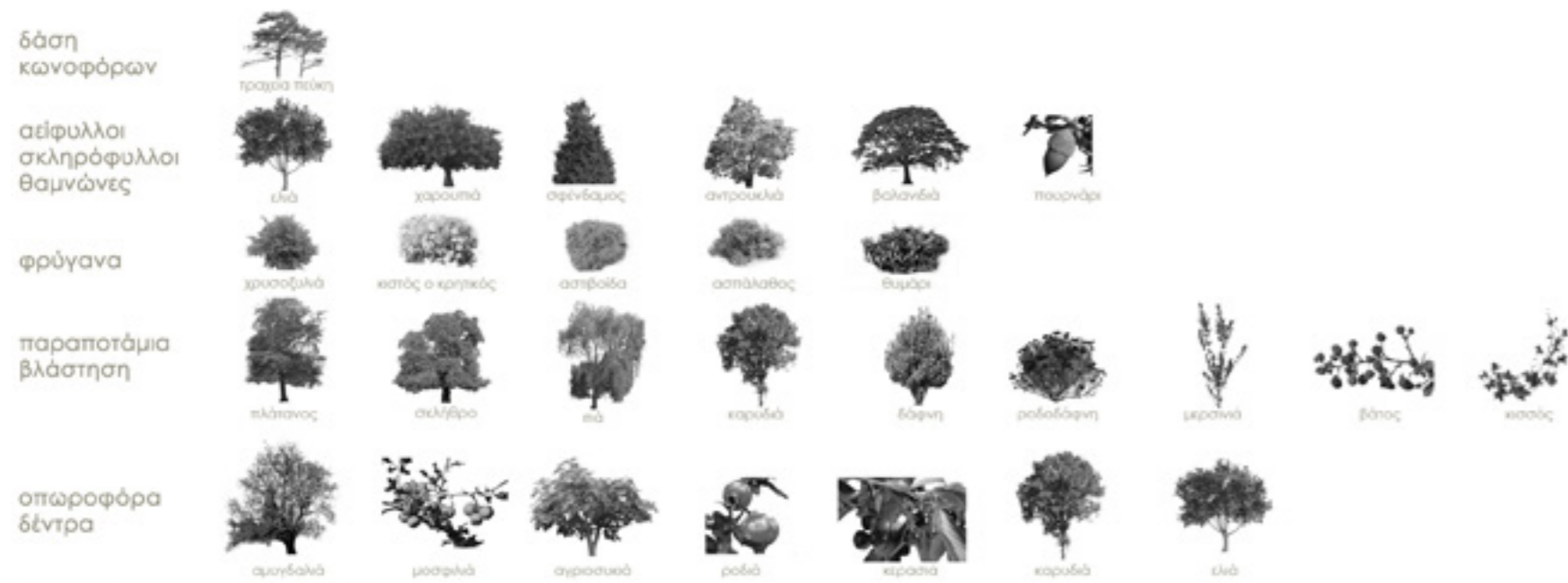
εποχιακή ροή νερού

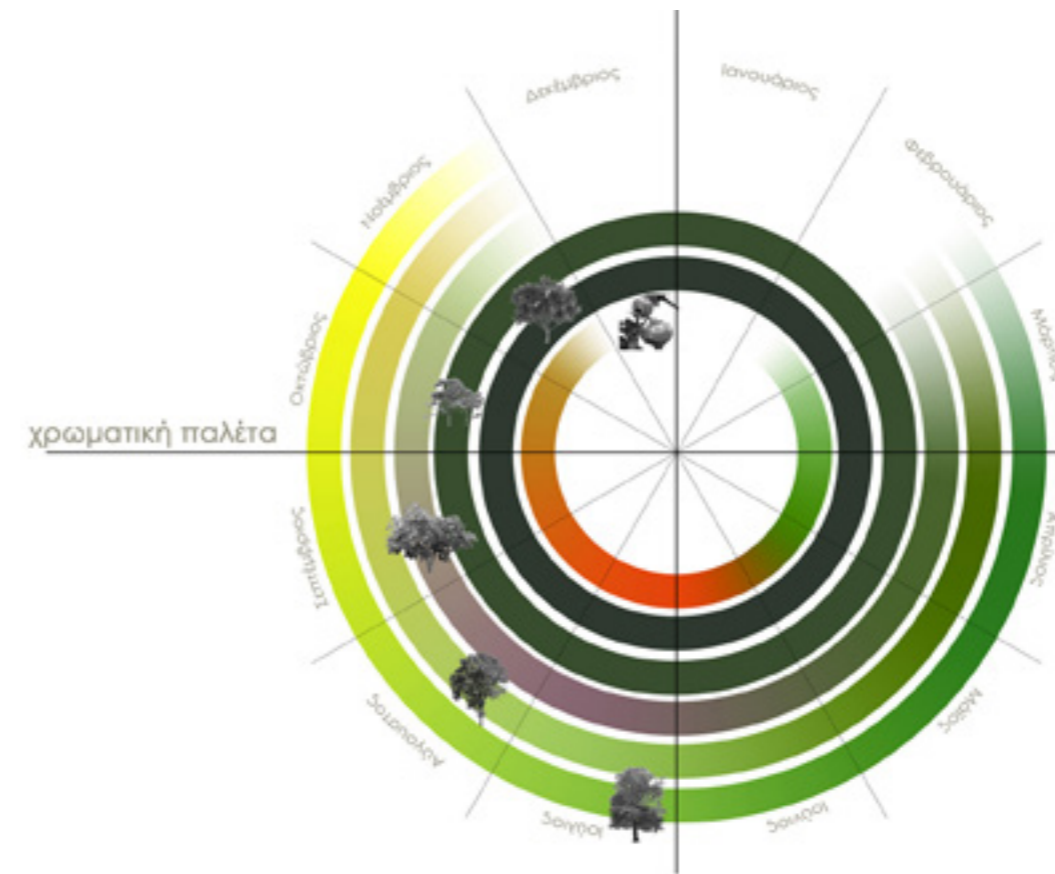
φωτογραφία προπλάσματος αναγλύφου

βλάστηση

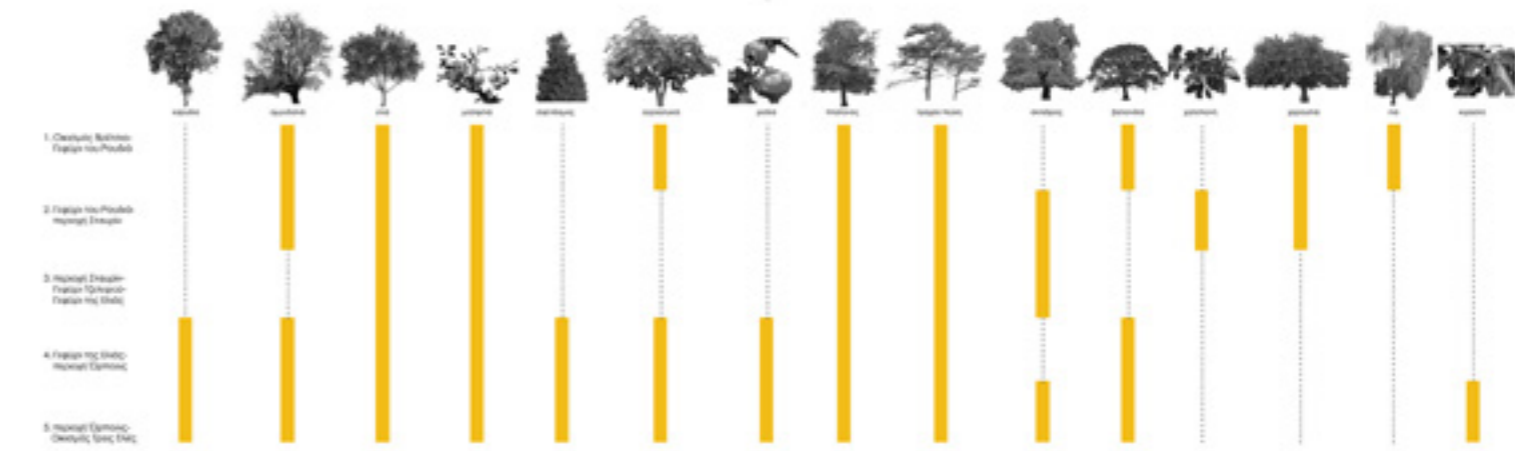

Κυριότερα είδη βλάστησης

Το μονοπάτι και η περιβάλλουσα περιοχή περιλαμβάνουν **σημαντικά και ποικίλα είδη χλωρίδας**. Μάλιστα, όπως έχει ήδη ειπωθεί ένα σημαντικό μέρος του μονοπατιού ανήκει στο δίκτυο Natura 2000. Τα κυριότερα είδη βλάστησης, που αναγνωρίζει με μια πρώτη, γενική ματιά ο περιπατητής είναι τα **δάση κωνοφόρων**, που ορίζονται κυρίως από **τραχεία πεύκη** καθώς και η **παραποτάμια βλάστηση**, που περιλαμβάνει κυρίως **πλατάνια, σκλήθρα**, δάφνη και μερσινιές και συναντάται στις όχθες των ποταμών και των ρεμάτων.

Αξιοσημείωτη είναι η **χρωματική παλέτα**, που δημιουργεί η βλάστηση, λόγω της **εποχιακής της μεταβλητότητας**, καθώς και οι **μυρωδιές** που αναδίδει στο τοπίο, ανά τις εποχές. Η κλίμακα της βλάστησης κυμαίνεται από πόες ύψους μερικών χιλιοστών μέχρι δέντρα ύψους 35-40m, δημιουργώντας έτσι στον περιπατητή την εντύπωση ενός μεταβαλλόμενου και πολυποικίλου τοπίου αφής (**οπτικό & απτικό τοπίο**) και **καθ' ύψος**.

καταγραφή της υφιστάμενης ψηλής βλάστησης ανα τμήμα του μονοπατιού

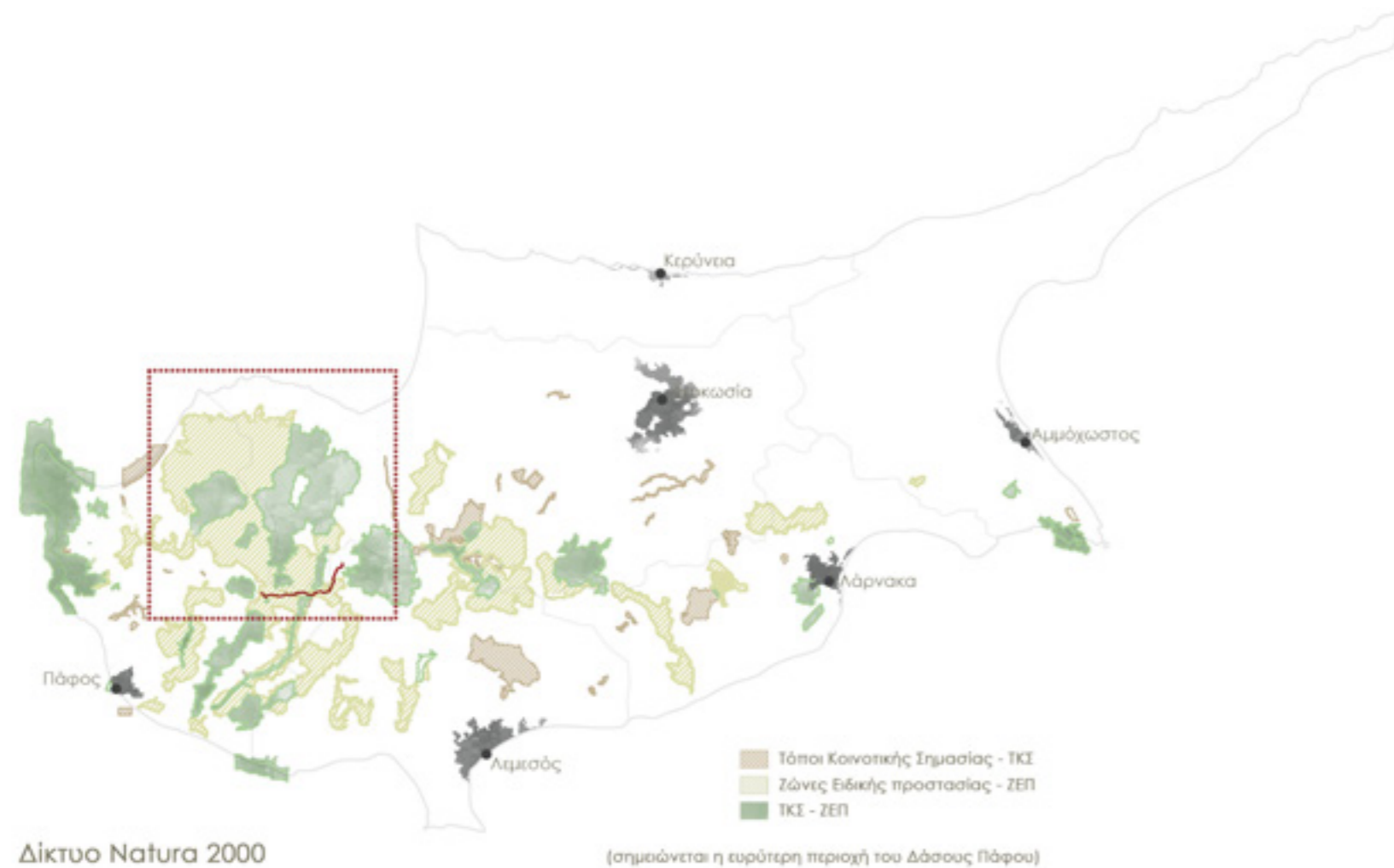

ορνιθοπανίδα & πανίδα

Στο δίκτυο Natura 2000 ανήκει ένα σημαντικό τμήμα της περιοχής μελέτης, που περιλαμβάνει τόσο ΤΚΣ (Τόποι Κοινοτικής Σημασίας- περιοχές προστασίας με σημαντικά είδη χλωρίδας και πανίδας- πλην των πτηνών) όσο και ΖΕΠ (Ζώνες Ειδικής Προστασίας- περιοχές προστασίας με σημαντικά είδη ορνιθοπανίδας).

Αξιοσημείωτο είναι δε, ότι στην Κύπρο υπάρχουν από πολύ πριν δημιουργηθεί η ΖΕΠ, οι λεγόμενες σημαντικές περιοχές για τα πουλιά, οι οποίες καθορίζονται από τα είδη που αναπαράγονται στις συγκεκριμένες περιοχές.

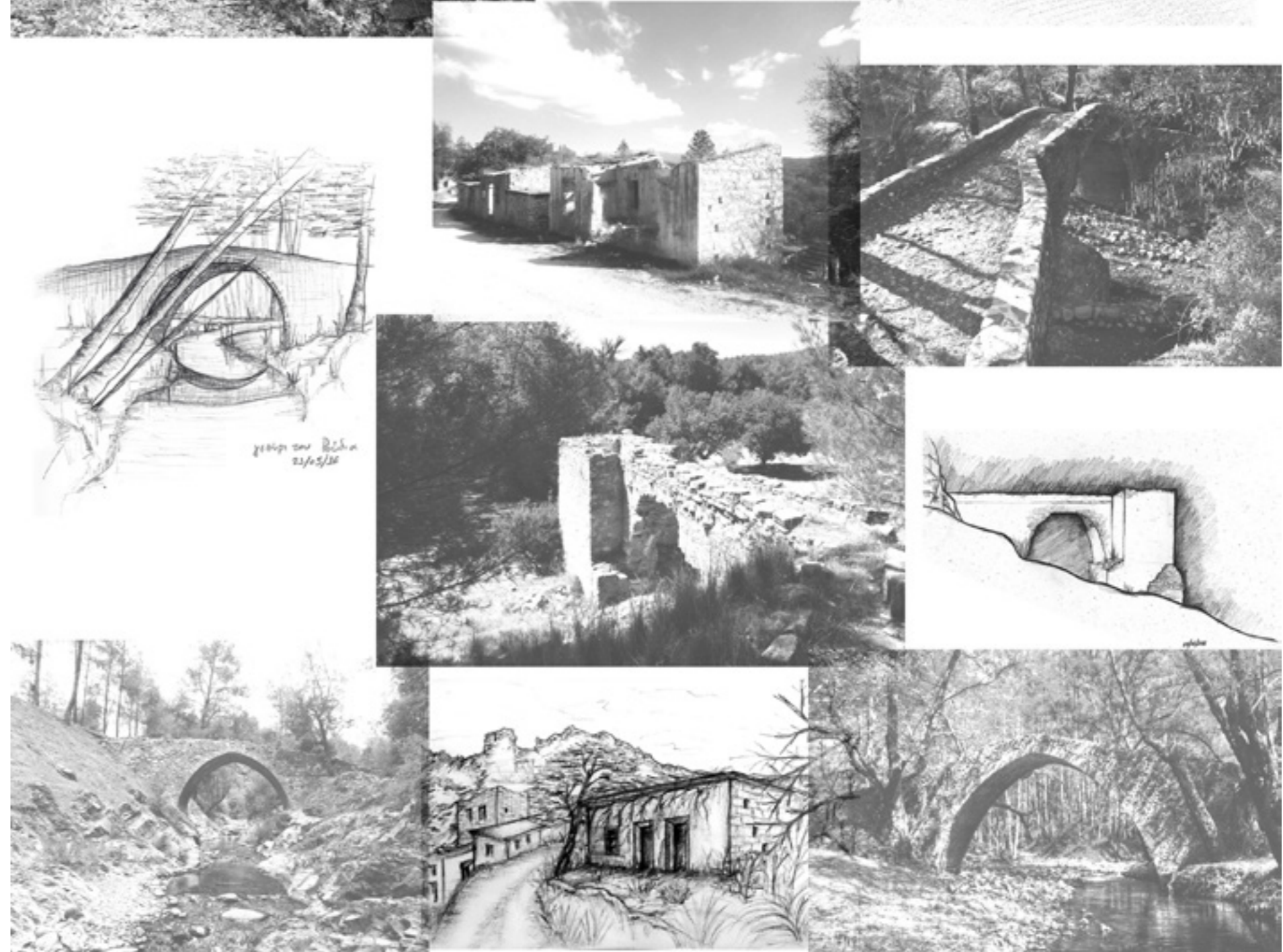
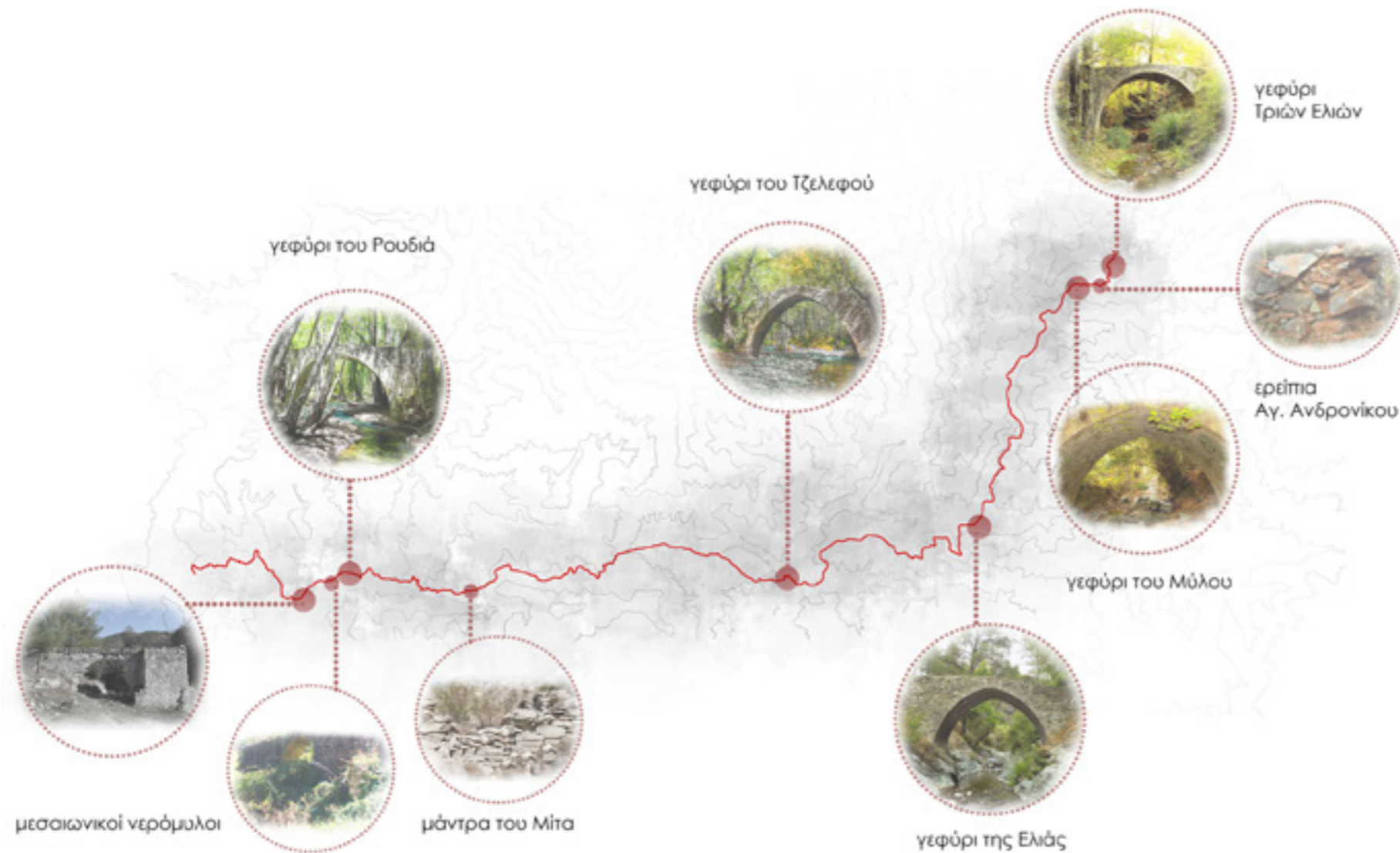
Στην περιοχή μελέτης παρατηρούνται αρκετά σημαντικά είδη πτηνών, τα κυριότερα των οποίων απεικονίζονται στον παρακάτω πίνακα. Στον πίνακα σημειώνονται, επίσης, και τα είδη μεταναστευτικών πτηνών που επισκέπτονται την περιοχή μελέτης. Τέλος, φαίνονται και τα κυριότερα είδη πανίδας.

Ορνιθοπανίδα				Πανίδα		
Σημαντικά είδη πτηνών				Μεταναστευτικά πτηνά	Θηλασικά	Χειρόπτερα, καβούρια, βατράχια
Οenanthe cyriaca σκαλιφούρτα	Sylvia melanothorax τρυπομάζης	Lanius nubicus παρδαλοκεφαλός	Tyto alba τυτώ	urupa eops τσαλαπετεινός	Ovis gmelini ophion αγρινό	Rousettus aegyptiacus αιγυπτιακή νυχτερίδα
accipiter gentilis διπλοσάινο	aquila fasciata σπιζαετός	corrimulgus europaeus γιδοβύζι	gyps fulvus όρνιο	streptopelia turtur τρυγόνι	Hemiechinus auritus dorotheae σκαντζόχοιρος	Potamon potamius κάβουρας του γλυκού νερού
lullula arborea δεντροσταρήθρα	parus ater cypricus (κ.δ.: μουγιαννούιν)	certhia brachydactyla dorotheae	columba palumpus φάσσα	Emberiza caesia φρυγανοσιχλόνο	Vulpes vulpes αλεπού	Bufo viridis πρασινόφρυκος
Otus scops cypricus θούπι	carduelis chloris φλώρος	carduelis carduelis καρδερίνα	athene noctua Αθηνά η νυκτία	oriolus oriolus συκοφάγος		
alectoris chukar πέρδικα				sylvia atricapilla μαυροσκούφης		

παρουσία του ανθρώπου | τοπόσημα

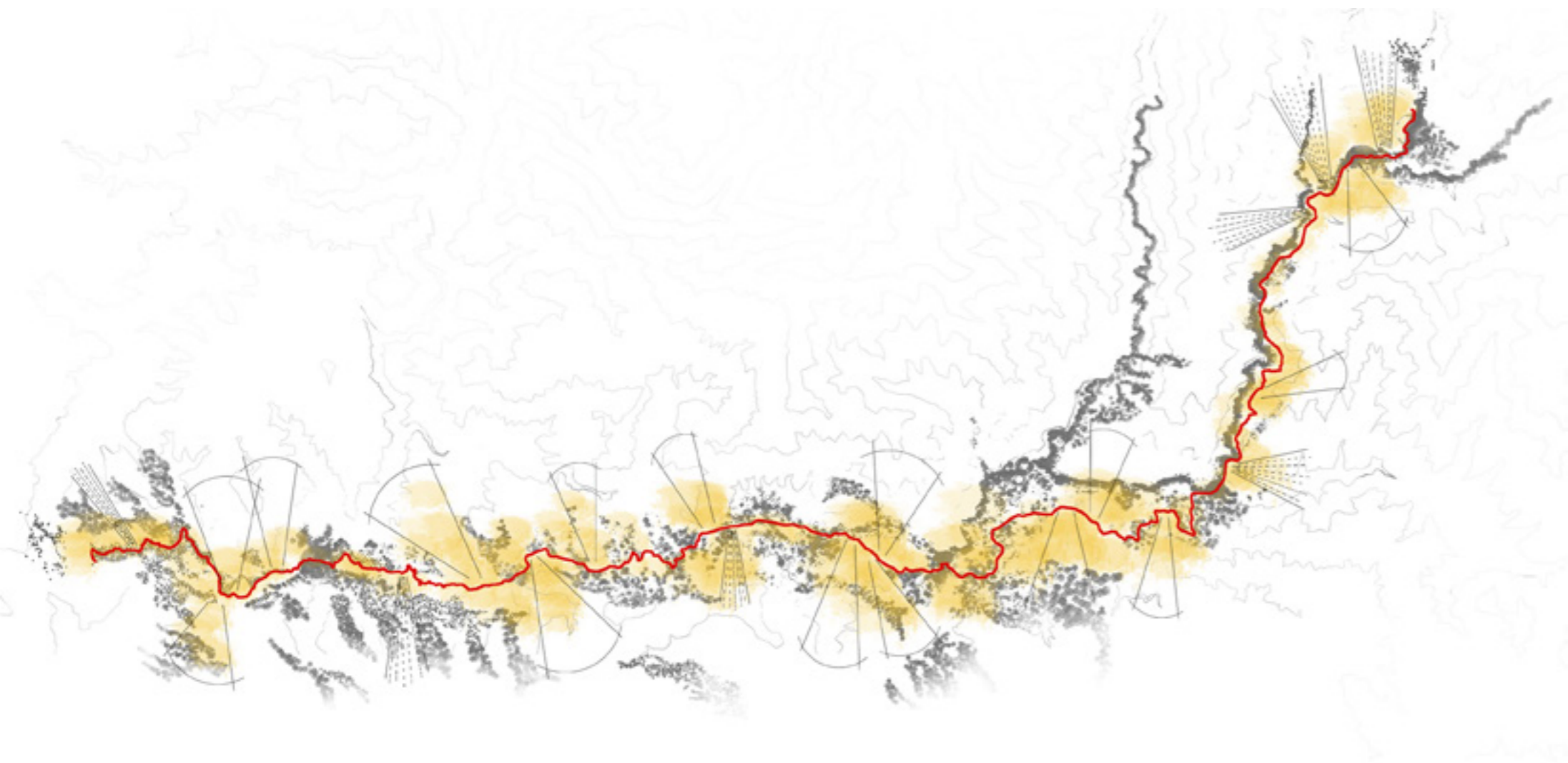
Καθώς κινείται κανείς κατά μήκος του μονοπατιού, του γίνεται σε σημαντικό βαθμό αντιληπτή η **παρουσία του ανθρώπου**. Ενετικά γεφύρια, νερόμυλοι, ερείπια αρχαίων οικισμών και εκκλησιών, αρχαίες ξερολιθιές είναι **ανθρωποποίητα στοιχεία**, που έρχονται όχι μόνο να κοσμήσουν το τοπίο, αλλά και να το οργανώσουν με χωρικούς όρους, αφού λειτουργούν ως **«τοπόσημα»** σ' αυτό και του δίνουν νόημα. Τα υλικά αυτά πράγματα έχουν πλέον τη θέση τους στο τοπίο και ανήκουν σ' αυτό, σαν να υπήρχαν εκεί από πάντα, αποτελώντας **αναπόσπαστα κομμάτια** του.

“Ένα τοπίο δεν είναι, κάποιο απλώς σύνολο γης, φυτών και υδάτων, είναι η προβολή της ψυχής ενός λαού επάνω στην ύλη.”

Οδυσσέας Ελύτης

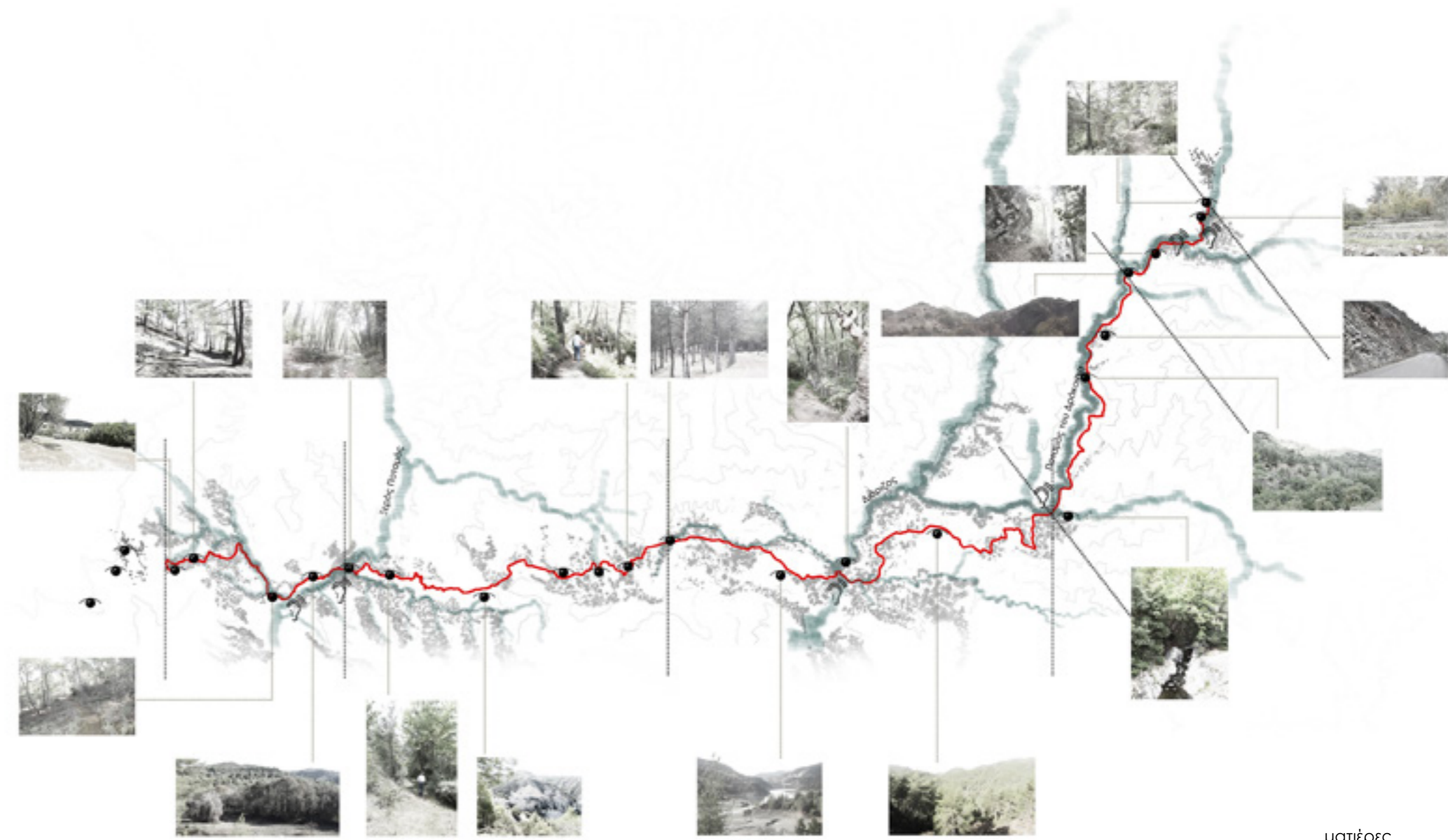
Η διαδρομή διαθέτει **περιοχές** τόσο **στενές και απόκρημνες** όσο και **περιοχές ανοιχτές** με **ανεμπόδιση θέα** προς τα γύρω βουνά, ποιότητες που δημιουργούνται κυρίως εξαιτίας των ποικίλων εναλλαγών της **ψηλής βλάστησης**. Κάθε επόμενο σημείο του μονοπατιού προκαλεί στον περιπατητή έκπληξη. Μπορεί κανείς κινούμενος σ' αυτό **να συνειδητοποιήσει τη θέση του** και **να προσανατολιστεί** όταν μπορεί να κοιτάξει ανεμπόδιστα γύρω του, μπορεί να αντιληφθεί σημεία με **θέα φιλτραρισμένη διαμέσου πυκνής βλάστησης**, έχοντας μόνο κάποια υπόνοια της θέσης του, ενώ μπορεί να νιώσει ακόμη και το **αίσθημα του αποπροσανατολισμού (μη ασφάλεια)** στα σημεία όπου η **θέαση γίνεται αδύνατη**. Στο παρακάτω διάγραμμα απεικονίζονται **τα πλατώματα και τα στενέματα της διαδρομής**, καθώς και **τα είδη θέασης** που προαναφέρθηκαν, στοιχεία τα οποία συνιστούν **τη συνολική αίσθηση** που δημιουργεί το τοπίο στον περιπατητή.

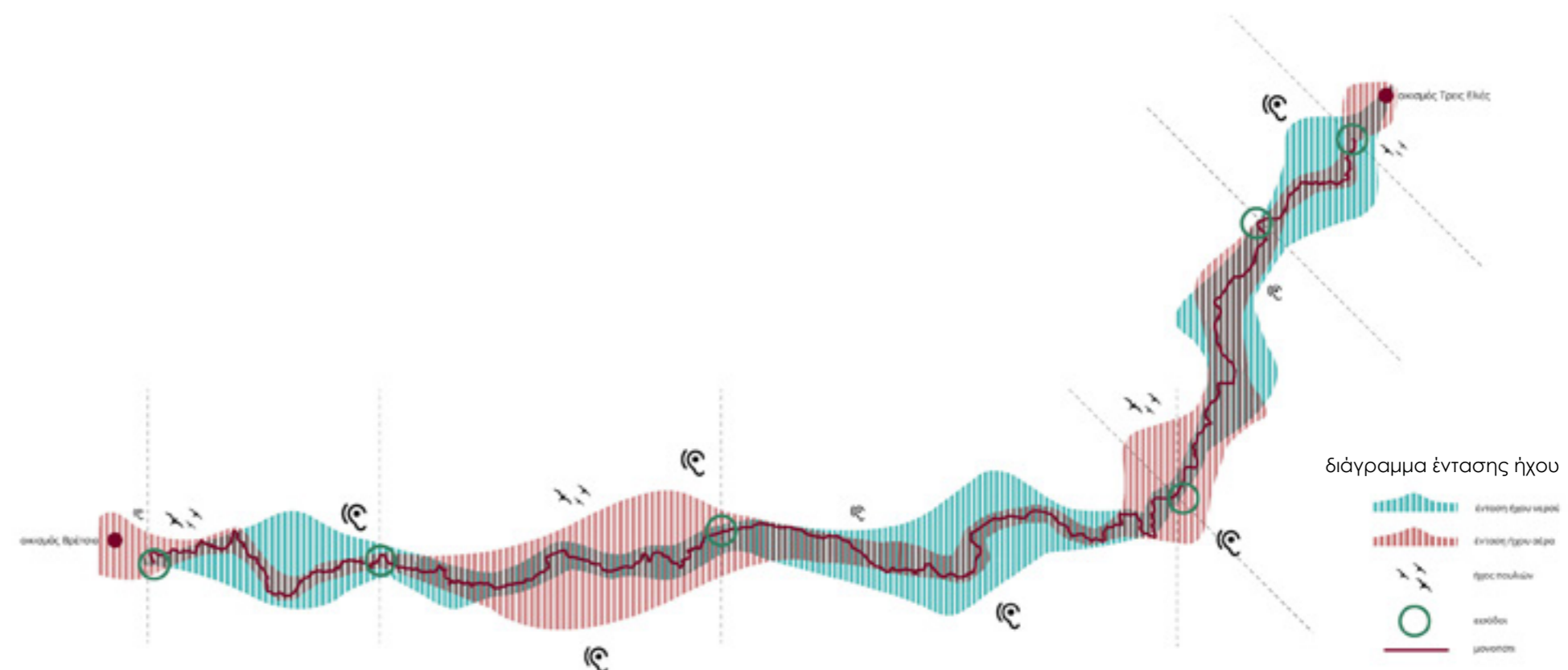
- περιοχή χωρικής αντίληψης/ πλατώματα και στενέματα διαδρομής
- ανοιχτή/ ανεμπόδιση θέα- συνειδητοποίηση θέσης/ προσανατολισμός
- φιλτραρισμένη θέα- διαμέσου πυκνής βλάστησης

Η περιοχή μελέτης αποτελεί ένα ισχυρό **οπτικό τοπίο**, με πληθώρα **ποικίλων εικόνων και υφών**. Βράχια, υψίκορμα δέντρα, τρεχούμενα νερά, βότσαλα, χώμα είναι τα κυρίαρχα συστατικά που συνιστούν σε πολλές παραλλαγές το τοπίο κατά μήκος του μονοπατιού. Ο **ήχος του νερού** και του **αέρα**, καθώς και το **πίπιγμα των πουλιών**, έρχονται να διεγείρουν τις **αισθήσεις**, δημιουργώντας ένα ενδιαφέρον **ηχητικό τοπίο**.

ματιέρες

B. πρόταση

- 41 **σχεδιαστικές προθέσεις**
- 43 **συνολική στρατηγική παρέμβασης**
- κρήρια επιλογής σημείων |
σενάριο παρέμβασης
- masterplan
- πρώτες προσεγγίσεις
επιλεγμένων σημείων_ σκίτσα
- 49 **πilotικά σημεία | βασικές χαράξεις
στο τοπίο**
- σημείο 1: είσοδος- "πύλη"/
πληροφόρηση
- σημείο 2: μετάβαση- πέρασμα
- σημείο 3: ενδιάμεση είσοδος /
παρατήρηση γεφυριού
- σημείο 4: ορνιθοπαρατήρηση
- 59 **συνθετική αφετηρία | επιλογή υλικού**

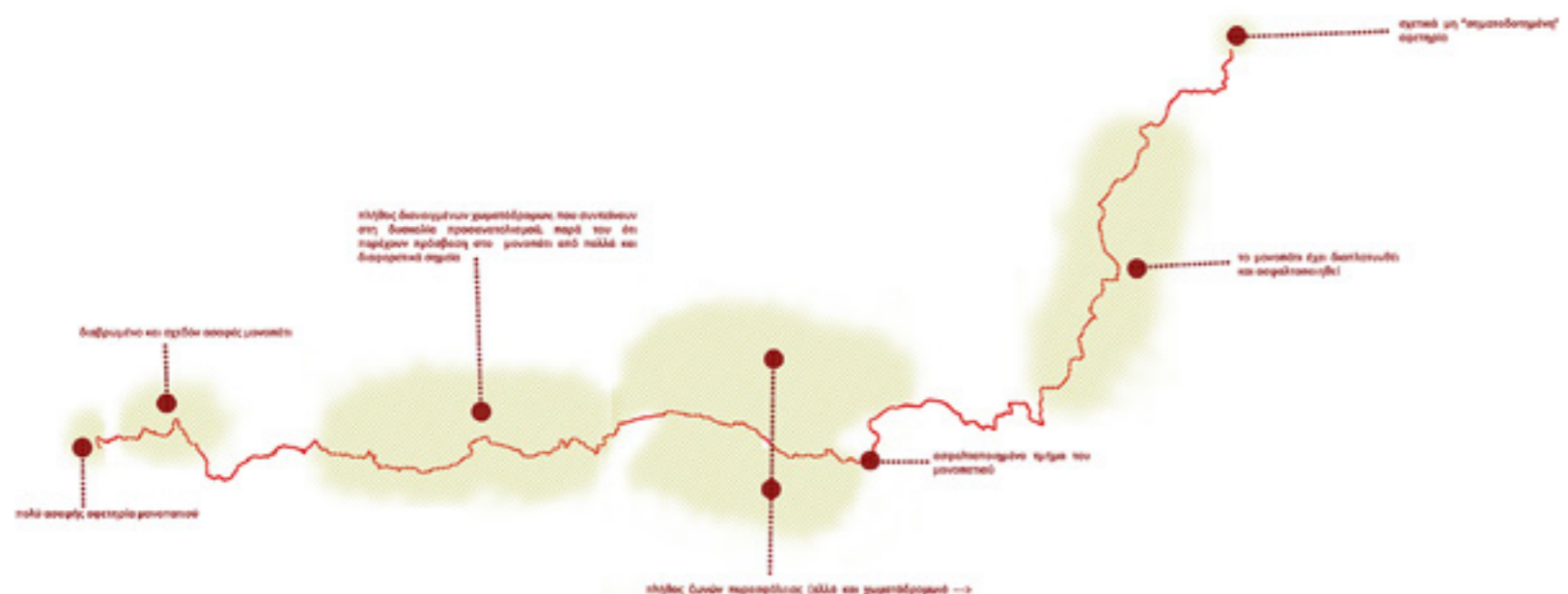
γιατί;

σημασία

- φυσικό τοπίο με ιδιαίτερο ενδιαφέρον, λόγω και του μεταβαλλόμενου του χαρακτήρα
- σημαντικά ευρήματα που δηλώνουν την παρουσία του ανθρώπου από διάφορα ιστορικά στρώματα, αλλά κυρίως από το μεσαίωνα
- το οικοσύστημα αποτελείται από χαρακτηριστικά είδη της κυπριακής χλωρίδας, καθώς και από σπάνια είδη της κυπριακής πανίδας (κυπριακό αγρινό)
- το ποτάμιο σύστημα της περιοχής δημιουργεί ιδιαίτερους ηχούς που διεγείρουν τις ανθρώπινες αισθήσεις
- τόπος για άμεση επαφή με τη φύση ως ένας εναλλακτικός τρόπος αναψυχής
- ύπαρξη δικτύου χωματόδρομων, το οποίο ευνοεί την πρόσβαση στο μονοπάτι από διάφορα σημεία

τρωτότητα

- μη ουσιαστική σχέση των ανθρώπων με το τοπίο
- μειωμένη επισκεψιμότητα λόγω :
 - της άγνοιας για τη συγκεκριμένη διαδρομή και τη σημασία της
 - του μεγάλου μήκους της διαδρομής και της ύπαρξης πολύ λιγοστών χώρων ανάπαυσης κατά μήκος της
 - απουσία προσανατολισμού λόγω:
 - του πλήθους ανεξέλεγκτων και πολύ πλατιών αντισυρικών λωρίδων, αλλά και πολλών χωματόδρομων, που αποπροσανατολίζουν τον περιπατητή
 - της απουσίας επαρκούς σήμανσης και πληροφόρησης (σηματοδότηση κατεύθυνσης, χάρτες πληροφόρησης για την διαδρομή ανά τακτά διαστήματα), καθώς και ουσιαστικού σχεδιασμού
 - ένα τμήμα του μονοπατιού έχει διαπλατυνθεί και ασφαλοποιηθεί για την κατασκευή του δρόμου και ένα άλλο είναι αρκετά διαβρωμένο, άρα και ασαφές
 - μη ευδιάκριτη αφετηρία και ασαφές τέρμα
 - παράνομες ανθρώπινες δραστηριότητες, διέλευση μοτοσυκλετών, λαθροθηρία, ρύπανση του περιβάλλοντος

ΤΙ;

- ανάδειξη του τοπίου και της εποχιακής του μεταβλητότητας, ώστε να επιτευχθεί:
 - ενίσχυση της περιβαλλοντικής παιδείας
 - αύξηση της επισκεψιμότητας
 - η δημιουργία μιας πιο άμεσης και βιωματικής εμπειρίας των περιπατητών στο τοπίο
 - η έμμεση προστασία του περιβάλλοντος, μέσα από ήπιες, σημειακές παρεμβάσεις, που θα εναρμονίζονται με το τοπίο
 - ενδυνάμωση της πεζοπορικής δραστηριότητας, καθώς και άλλων ήπιων δραστηριοτήτων στο τοπίο

για ποιόν;

- κάτοικοι των γειτονικών οικισμών
- ορειβατικοί και ποδηλατικοί σύλλογοι
- επισκέπτες από την υπόλοιπη Κύπρο και το εξωτερικό
- επιστήμονες- ερευνητές από την Κύπρο και αλλού
- σχολεία και περιβαλλοντικές ομάδες

πώς;

- ανάδειξη της υφιστάμενης διαδρομής, "πατώντας" πάνω σ' αυτήν
- βελτίωση και σχεδιασμός της σήμανσης, για ενίσχυση του προσανατολισμού του επισκέπτη στο τοπίο
- ανάδειξη ενδιάμεσων σημείων με ιδιαίτερο ενδιαφέρον, ώστε να επιτευχθεί ενίσχυση της δυνατότητας πρόσβασης στη διαδρομή από διαφορετικά σημεία
- ενίσχυση της αφετηρίας και του τέρματος με ήπιες παρεμβάσεις, που θα λειτουργούν ως οι βασικές "πύλες"
- δημιουργία "σημείων-κόμβων" στη διαδρομή, όπου θα παρέχεται η δυνατότητα για πληροφόρηση, παρατήρηση, θέαση και ανάπαυση, όπου θα υπάρχει και πόσιμο νερό. Αυτό θα γίνεται με:
 - την δημιουργία κατασκευών μικρής κλίμακας, που θα εντάσσονται αρμονικά στο τοπίο (χρήση τοπικών υλικών, όπως ξύλο και πέτρα)
 - βάση τις δυνατότητες και τις ανάγκες της περιοχής, τις ανάγκες των κατοίκων των γύρω περιοχών, αλλά και όλων των ειδών επισκεπτών
 - μελέτη των χαρακτηριστικών του τοπίου και επιλογή των σημείων που αυτό υποδεικνύει (με βάση το ανάγλυφο εδάφους, τις ενδιαφέρουσες θεάσεις, κλπ)

συνολική στρατηγική παρέμβασης |

κριτήρια επιλογής σημείων | σενάριο παρέμβασης

Ο **κυριότερος στόχος** της πρότασης προσανατολίζεται στην **ενίσχυση των ήπιων, φιλικών προς το περιβάλλον δραστηριοτήτων στο τοπίο** και ενδεχομένως και στην **δημιουργία συνθηκών για νέες, τέτοιου τύπου δραστηριότητες**. Οι δραστηριότητες αυτές θα συμβάλουν τόσο στη παραγωγή **μιας πιο βιωματικής εμπειρίας των περιπατητών στο τοπίο**, όσο και ως **ένας έμμεσος τρόπος προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος**. Πιο συγκεκριμένα, το σενάριο προτείνει τη διαμόρφωση συνθηκών για δραστηριότητες όπως: επαφή με τα μνημεία, περιήγηση διαμέσου των ερειπίων, πεζοπορία, περίπατος, σχετική πληροφόρηση, μελέτη της φύσης, ζωγραφική- απεικόνιση της φύσης, ενασχόληση με τη φωτογραφία, εξερεύνηση γεωμορφολογίας, ορνιθοπαράτηρηση κλπ. Επιλέγονται **σημεία** με βάση κάποια **βασικά κριτήρια**, τα οποία φαίνονται στο σχετικό διάγραμμα.

Προτείνεται επομένως **μια συνολική στρατηγική σχεδιασμού των επιλεγμένων σημείων** του μονοπατιού και προκύπτει έτσι το **MasterPlan**. Ο διαχωρισμός των σημείων γίνεται **σε τέσσερις (4) βασικές κατηγορίες**, που έχουν να κάνουν με τη **χρήση** που αυτά προσφέρουν:

1. Βασική είσοδος- «πύλη»/ πληροφόρηση

τα δύο προτεινόμενα άκρα και οι προσβάσιμες ενδιάμεσες εισοδοί, με βάση και τον διαχωρισμό του Τμήματος Δασών (φορέας διαχείρισης δασικών μονοπατιών Κύπρου), όπου θα παρέχεται και στοιχειώδης πληροφόρηση

2. Μετάβαση- πέρασμα:

μετάβαση από μια χωρική ποιότητα σε άλλη, π.χ. από το κτισμένο περιβάλλον στο φυσικό ή από φυσικό μονοπάτι σε τμήμα ασφάλτου ή και αντίστροφα

3. Στάση- ανάπαυση

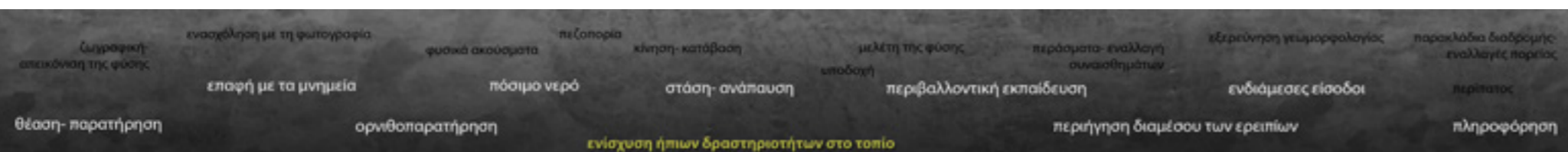
επιλογή αρκετών σημείων, όπου θα υπάρχει και πόσιμο νερό, με κριτήρια:

1. τις λογικές αποστάσεις περπατήματος (ανά 3-4km, που αντιστοιχούν σε μια ώρα πεζοπορίας περίπου)
2. τα τοπία που συναντώνται
3. τις ανοιχτές, ανεμπόδιστες θεάσεις

4. Παρατήρηση:

1. ορνιθοπαράτηρηση
2. παρατήρηση μνημείου, π.χ. γεφυριού
3. παρατήρηση ενδιαφερόντων φυσικών στοιχείων (π.χ. υδάτινου στοιχείου, γεωλογικών σχηματισμών, κλπ.)

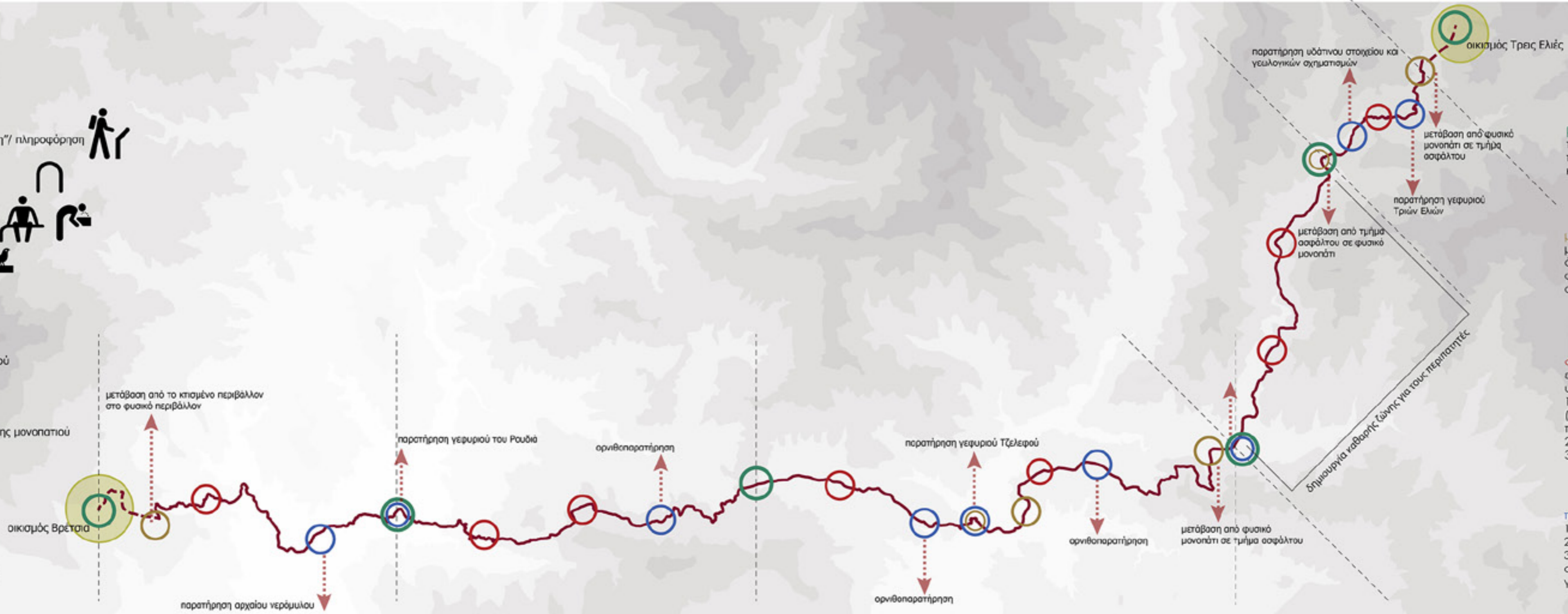
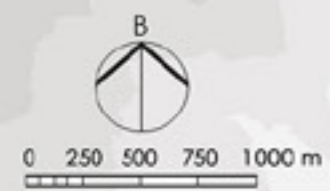
Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι **μεταφέρονται τα 2 άκρα** σε τέτοιες θέσεις, **ώστε να έχουν μια άμεση χωρική σχέση με τους οικισμούς Βρέτσια και Τρεις Ελιές** αντίστοιχα. Οι **δύο οικισμοί** θα αποτελούν **τις νέες αφετηρίες (ή τέρματα) του μονοπατιού** και θα **προσανατολίζουν** τον περιπατητή/ πεζοπόρο. Επομένως, προτείνονται και **οι ανάλογες επεκτάσεις του μονοπατιού**. Για παράδειγμα, το δυτικό άκρο του μονοπατιού τοποθετείται πλέον περίπου 200m έξω από τον οικισμό Βρέτσια, όπου κανείς μπορεί να απολαύσει την πανοραμική θέα προς αυτόν και προς το συνολικό τοπίο. Τέλος, στο **4ο τμήμα του μονοπατιού**, το οποίο είναι **σήμερα ασφαλτοποιημένο** προτείνεται **η δημιουργία μιας καθαρής ζώνης από πατημένο χώμα για τους περιπατητές**.

ίχνος υφιστάμενου μονοπατιού

ίχνος προτεινόμενης επέκτασης μονοπατιού

βασική είσοδος- "πύλη":
τα δύο προτεινόμενα άκρα και οι προσβάσιμες ενδιάμεσες εισοδοι, με βάση και τον διαχωρισμό του Τμήματος Δασών

μετάβαση- πέρασμα:
μετάβαση από μια χωρική ποιότητα σε άλλη, π.χ. από το κτισμένο περιβάλλον στο φυσικό ή από φυσικό μονοπάτι σε τμήμα ασφάλτου

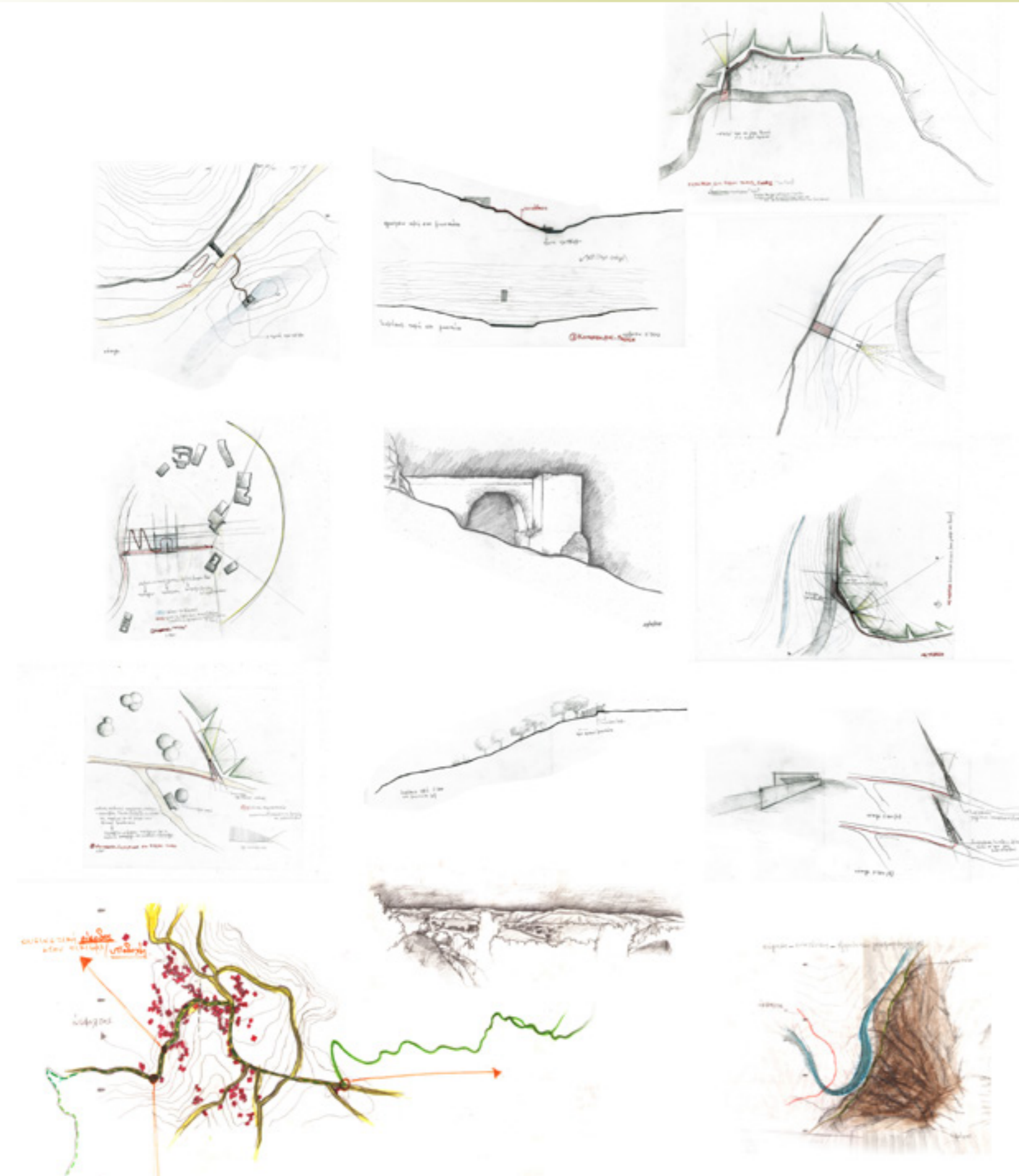
στάση- ανάπαυση:
επιλογή αρκετών σημείων, όπου θα υπάρχει και πόσιμο νερό, με κριτήρια:
1. τις λογικές αποστάσεις περπατήματος (ανά 3-4km που αντιστοιχούν σε μια ώρα πεζοπορίας περίπου)
2. τα τοπία που συναντώνται
3. τις ανοχτές, ανεμπόδιστες θέσεις

παρατήρηση:
1. ορνιθοπαρατήρηση
2. παρατήρηση μνημείου, π.χ. γεφυριού
3. παρατήρηση ενδιαφερόντων φυσικών στοιχείων (π.χ. υδάτινου στοιχείου, γεωλογικών σχηματισμών, κλπ.)

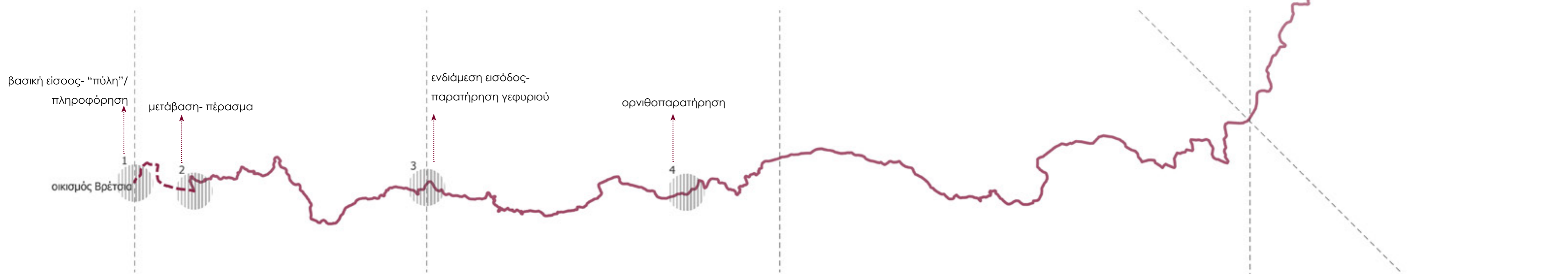
δημιουργία καθαράς ζώνης για τους περπατητές

συνολική στρατηγική παρέμβασης |

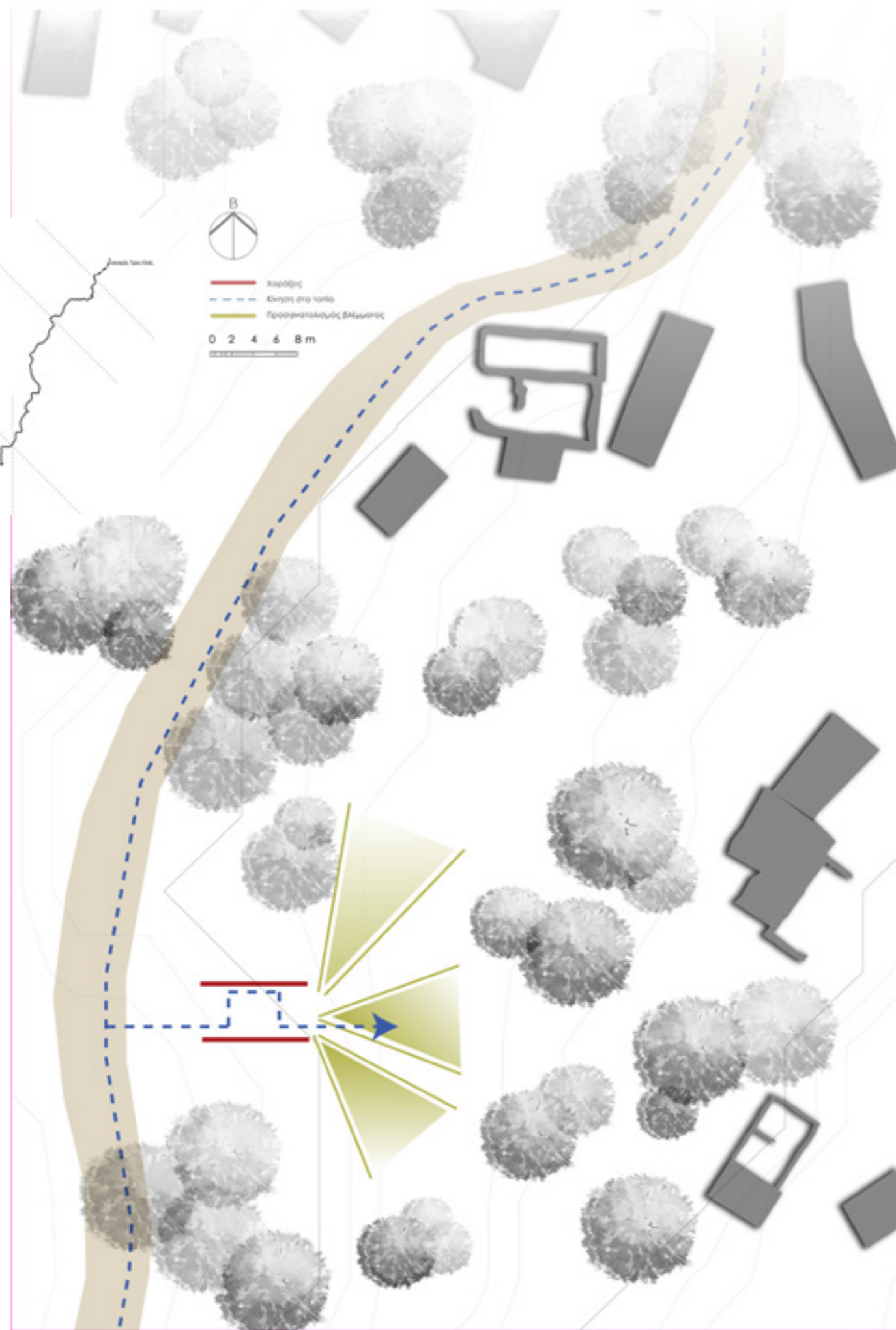
πρώτες προσεγγίσεις επιλεγμένων σημείων_ σκίτσα

Τα **πιλοτικά σημεία** που επιλέγονται είναι **4** και αφορούν **μια βασική είσοδο- «πύλη»** που παρέχει **βασική πληροφόρηση** για το μονοπάτι, **ένα σημείο μετάβασης- πέρασμα**, **ένα σημείο ορنيθοπαρατήρησης**, καθώς και **ένα σημείο ενδιάμεσης εισόδου- παρατήρησης γεφυριού**. Αρχικά, μελετώνται και καταγράφονται **τα ειδικά χαρακτηριστικά του κάθε σημείου/περιοχής** και έτσι προκύπτουν **οι βασικές κινήσεις και χαράξεις στο τοπίο**. Σε επόμενη φάση, σχεδιάζονται **οι κατάλληλες, ήπιες τοπιακές διαμορφώσεις για το κάθε σημείο**, ενώ **πιο λεπτομερώς** σχεδιάζεται **η ελαφριά κατασκευή**, που θα αποτελεί **σημείο στάσης** για τον περιπατητή και θα του **σηματοδοτεί** πια την πορεία του στο τοπίο.

σημείο 1: είσοδος- “πύλη”/ πληροφόρηση

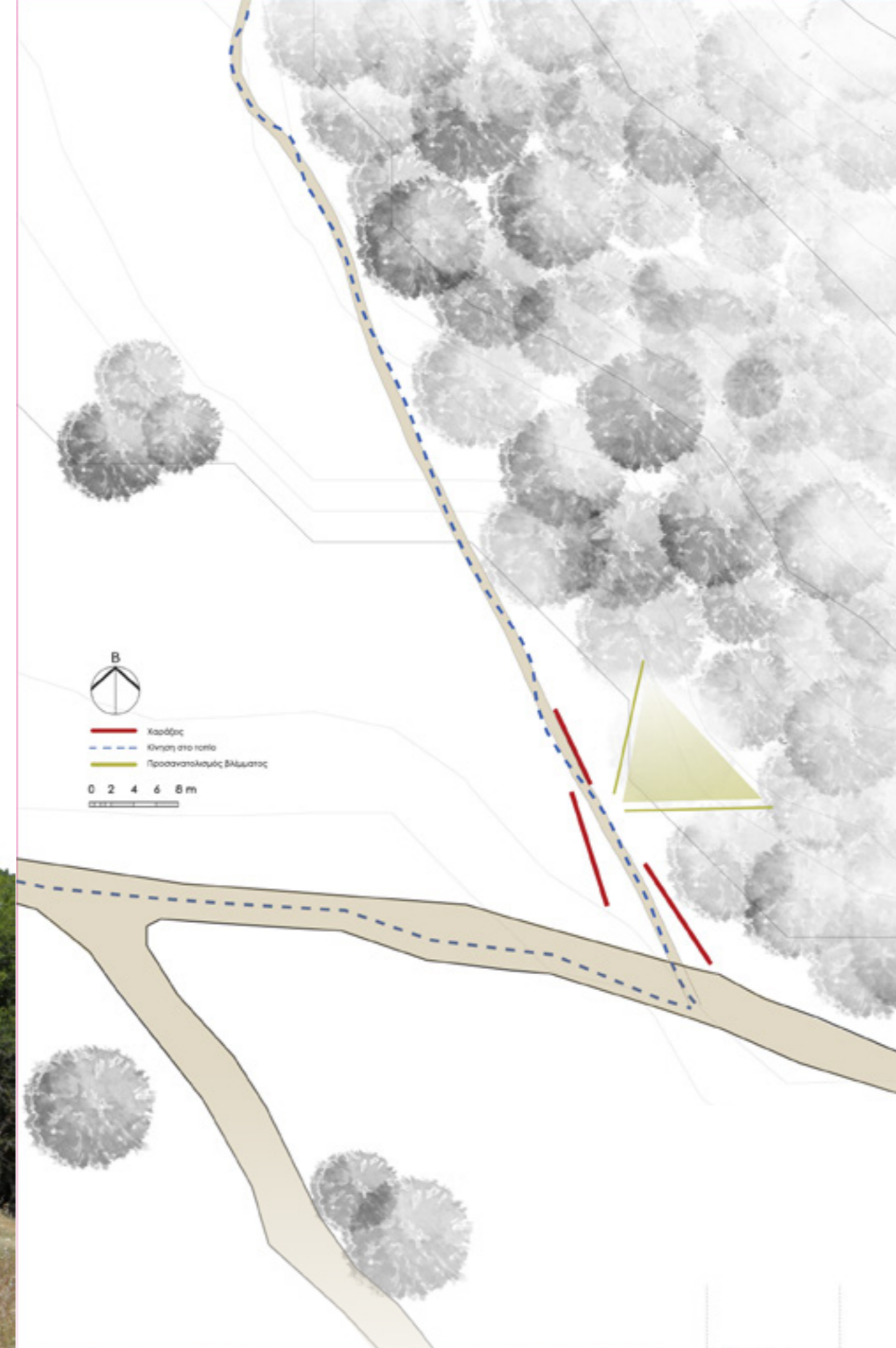
Το 1ο σημείο, το οποίο προτείνεται ως η βασική είσοδος στο μονοπάτι από την επαρχία Πάφου, βρίσκεται λίγα μέτρα δυτικά του οικισμού Βρέτσια (περίπου 800m δυτικά της τωρινής αφετηρίας του μονοπατιού). Τα ερείπια του οικισμού αναγνωρίζονται ως αναπόσπαστα κομμάτια του τοπίου και η φθορά τους ως μέρος της ιστορίας. Το σημείο αυτό επιλέγεται για περαιτέρω σχεδιασμό ακριβώς επειδή αυτά λειτουργούν ως προσανατολιστικά στοιχεία για τον περιπατητή, του προσδιορίζουν δηλαδή τη θέση του στο τοπίο. Θα αποτελεί πλέον τη νέα αφετηρία (ή τέρμα) της διαδρομής και το περίπτερο εισόδου που προτείνεται εδώ θα είναι πια ένα σημείο αναφοράς στο τοπίο, το οποίο θα παρέχει πληροφορίες για το μονοπάτι, τον οικισμό, καθώς και για τη χλωρίδα και πανίδα της ευρύτερης περιοχής.

σύνοψη ειδικών χαρακτηριστικών σημείου:

- λίγα μέτρα έξω από τον οικισμό Βρέτσια, προς τα δυτικά
- σχετικά αραιή βλάστηση
- κυρίαρχο το κτισμένο ερειπιώδες περιβάλλον
- πανοραμική θέα προς τα ερείπια του οικισμού και το ορεινό τοπίο
- συνειδητοποίηση θέσης στο τοπίο, προσανατολισμός

σημείο 2: μετάβαση- πέρασμα

σύνοψη ειδικών χαρακτηριστικών σημείου:

- ανατολικά του οικισμού Βρέτσια
- η υφιστάμενη αφετηρία (ή τέρμα) του μονοπατιού
- μεταβατικός χώρος μεταξύ κτισμένου και φυσικού περιβάλλοντος
- ψηλή πευκόφυτη βλάστηση που εμφανίζεται πολύ πυκνή από το σημείο που ξεκινά το διατηρημένο φυσικό μονοπάτι και καθώς το ανάγλυφο κατηφορίζει απότομα
- φόντο οι επιβλητικοί νοτιοδυτικοί πρόποδες της οροσειράς του Τροόδους

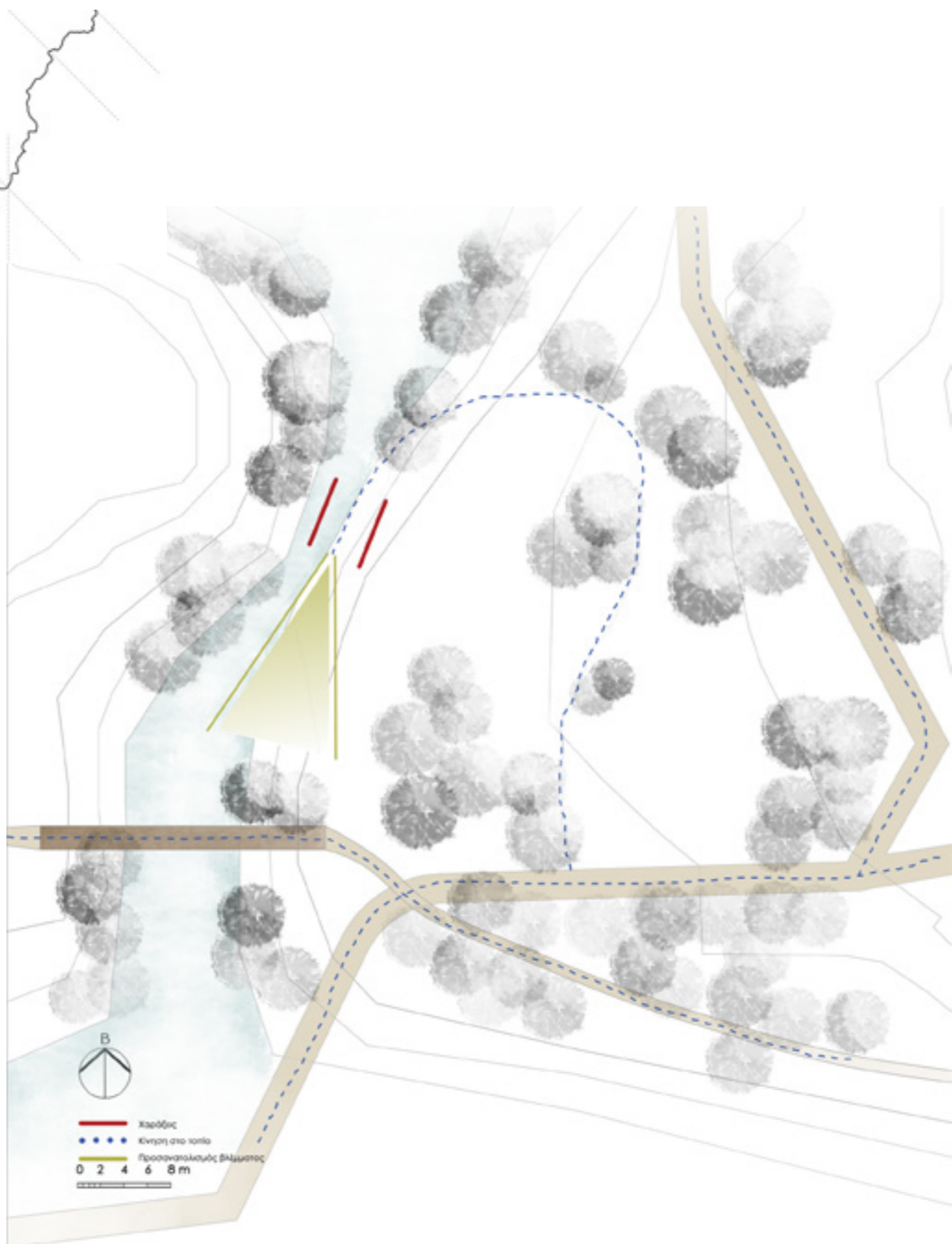
Το **2ο σημείο** που επιλέγεται για περαιτέρω σχεδιασμό είναι η **τωρινή αφετηρία του μονοπατιού** και βρίσκεται **ανατολικά του οικισμού**. Το σημείο αυτό αποτελεί τον **μεταβατικό χώρο μεταξύ του κτισμένου περιβάλλοντος και του κατ' εξοχήν φυσικού τοπίου**.

σημείο 3: ενδιάμεση είσοδος / παρατήρηση γεφυριού

σύνοψη ειδικών χαρακτηριστικών σημείου:

- διοχέτευση κινήσεων, διασταύρωση μονοπατιού με βασικό δασικό δρόμο
- ενδιάμεση είσοδος
- ύπαρξη μνημείου--> γεφύρι του "Ρουδιά"
- ηχητικά ερεθίσματα από την ύπαρξη του υγρού στοιχείου
- πυκνή, ψηλή παραποτάμια βλάστηση, που αποτελείται κυρίως από πλατάνια και σκλήθρα

Το **3ο σημείο** είναι το σημείο όπου υπάρχει το ένα από τα 5 ενετικά γεφύρια του μονοπατιού, **το γεφύρι του Ρουδιά**. Είναι **σημείο διοχέτευσης των κινήσεων** αφού από αυτό διέρχεται τόσο **το μονοπάτι** όσο και **μέρος δασικού δρόμου** που μέσω και άλλων δασικών δρόμων ενώνει την συγκεκριμένη περιοχή με την επαρχία Πάφου δυτικά και την επαρχία Λεμεσού αρκετά χιλιόμετρα ανατολικά. Επομένως, αποτελεί **σημείο ενδιάμεσης εισόδου**. Δηλαδή, μπορεί να ξεκινήσει κανείς την πορεία του από αυτό το σημείο ή να τερματίσει σε αυτό.

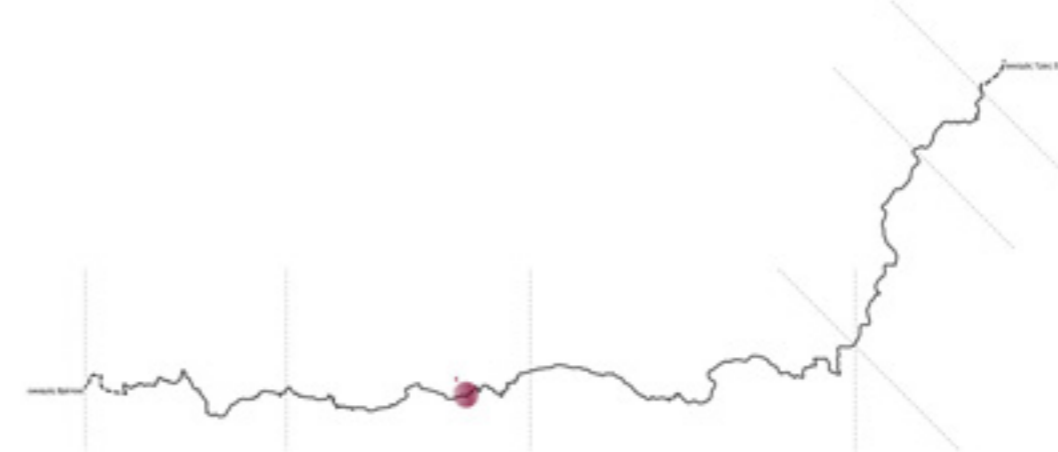
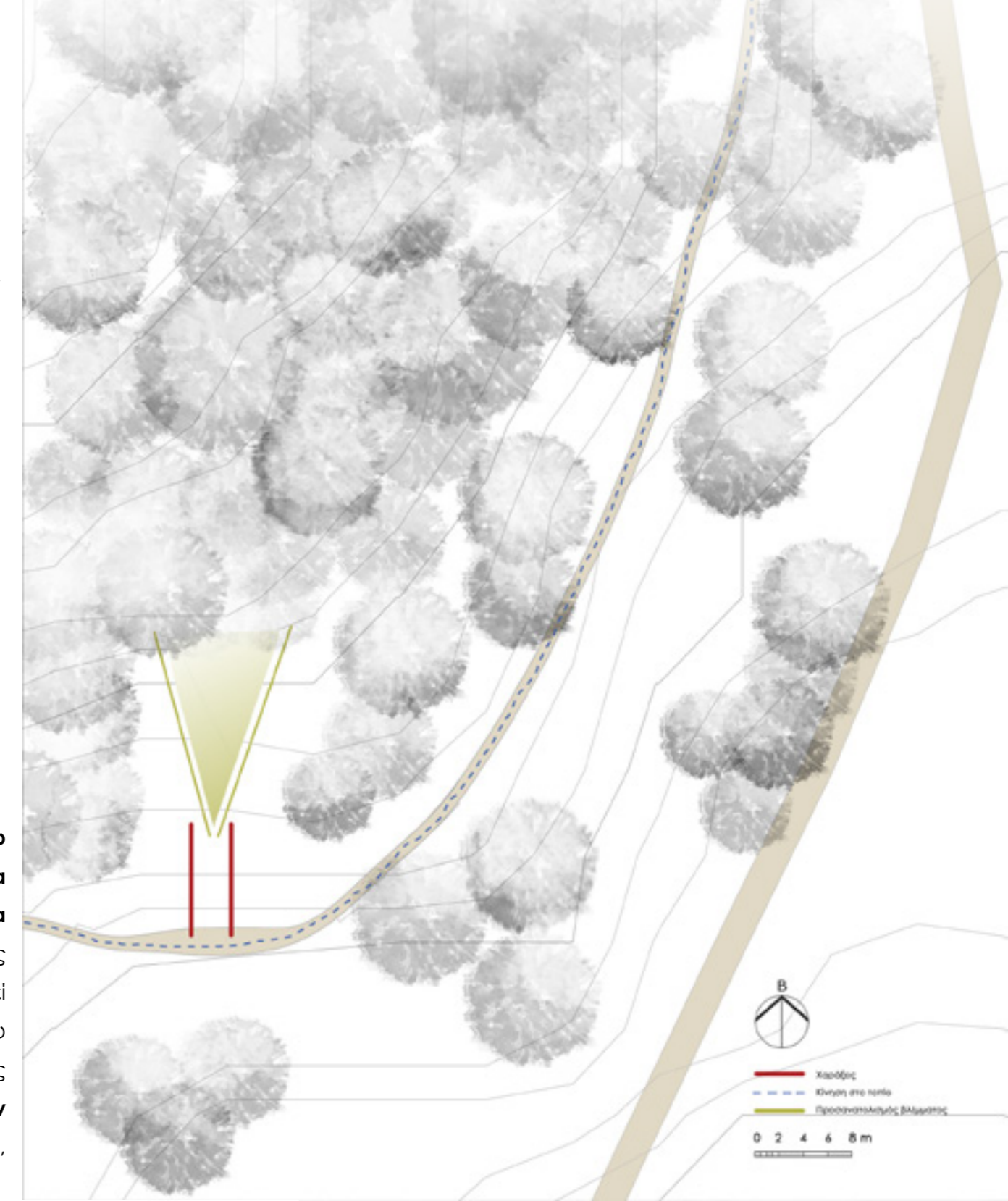
σημείο 4: ορνιθοπαρατήρηση

σύνοψη ειδικών χαρακτηριστικών σημείου:

- τυπικό ευνοϊκό για ορνιθοπαρατήρηση σημείο
- ενδιαφέρουσες θεάσεις προς τις καλλιέργειες του αγροκτήματος της Μονής Κύκκου και προς τα βουνά του Δάσους Πάφου
- έντονο ανάγλυφο

Η ευρύτερη περιοχή του **Δάσους Πάφου** στην οποία ανήκει **το μεγαλύτερο τμήμα του μονοπατιού** είναι **κατάλληλη για ορνιθοπαρατήρηση**, κυρίως κατά τους θερινούς μήνες. Το **4ο σημείο** αποτελεί **ένα τυπικό σημείο του μονοπατιού** που προσφέρεται για **ορνιθοπαρατήρηση**, εξαιτίας της **ύπαρξης στην περιοχή σημαντικών ειδών της κυπριακής ορνιθοπανίδας** και φυσικά, εξαιτίας και **των ευνοϊκών θεάσεων**.

Επιλέγεται το **ξύλο** ως το βασικό υλικό των ελαφρών κατασκευών, τόσο για λόγους **οικολογίας** και **συντήρησης** όσο και για λόγους **εναρμόνισης της πρότασης με το τοπίο**. (Σε ορισμένα σημεία και όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο, βέβαια, προτείνεται και η χρήση **τοπικής πέτρας**, όπως π.χ. όπου χρειάζονται τοίχια αντιστήριξης ή για τις κρήνες πόσιμου νερού και τα καθιστικά στα σημεία στάσης-ανάπαυσης, κλπ).

Ο τρόπος με τον οποίο χρησιμοποιείται το ξύλο προκύπτει από την ερμηνεία του τοπίου και την συνολική αίσθηση που κανείς βιώνει κινούμενος κατά μήκος του μονοπατιού. Ο στόχος είναι η παραγωγή **μιας πανομοιότυπης αίσθησης με αυτή που ήδη παράγεται στο τοπίο από τα ίδια τα φυσικά του στοιχεία**.

πυκνώσεις & αραιώσεις βλάστησης
----> φιλτραρισμένες ή ανοιχτές θεάσεις διαμέσου

εξάρσεις & υφέσεις έντασης ήχων

1. επιλογή **κατακορυφότητας** των **ξύλινων διατομών**
---> δημιουργία διάτρητου πετάσματος με πυκνώσεις & αραιώσεις
---> παραγωγή **φιλτραρισμένων θεάσεων**

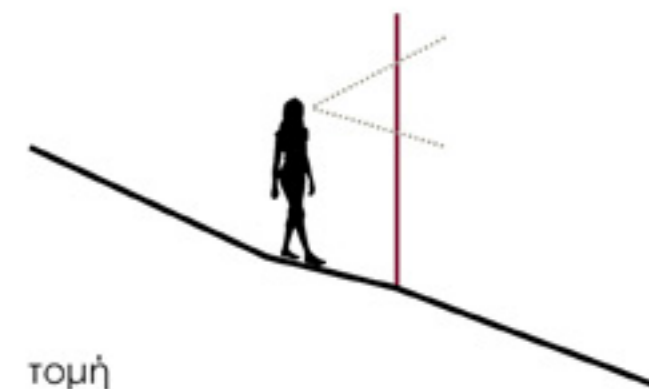

όψη

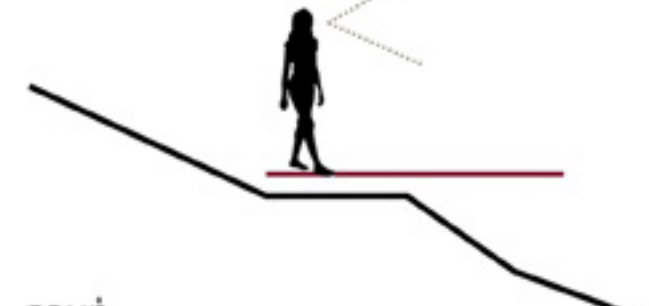

όψη

2. δημιουργία **οριζόντιων ξύλινων επιφανειών**
---> παραγωγή **ανοιχτών και προς όλες τις κατευθύνσεις θεάσεων**

τομή

τομή

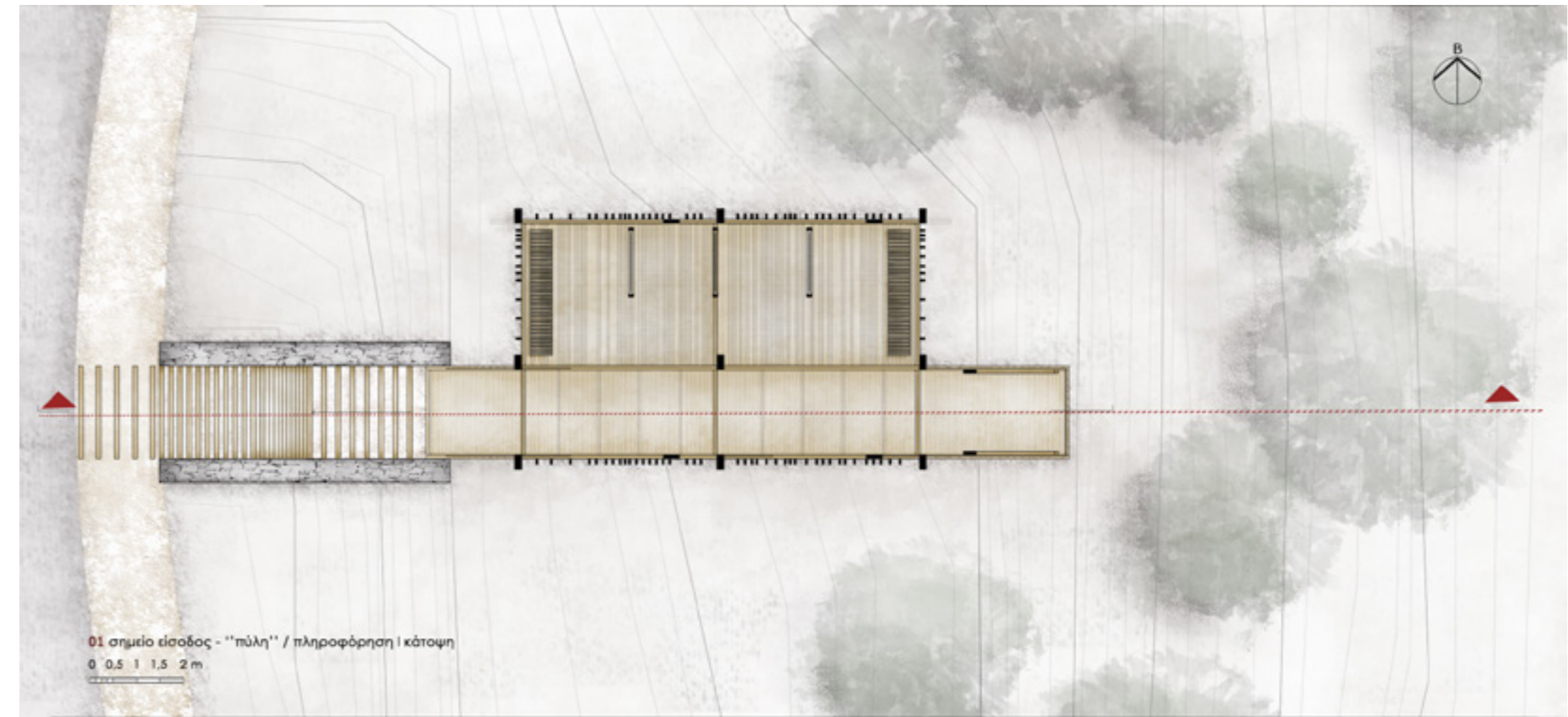
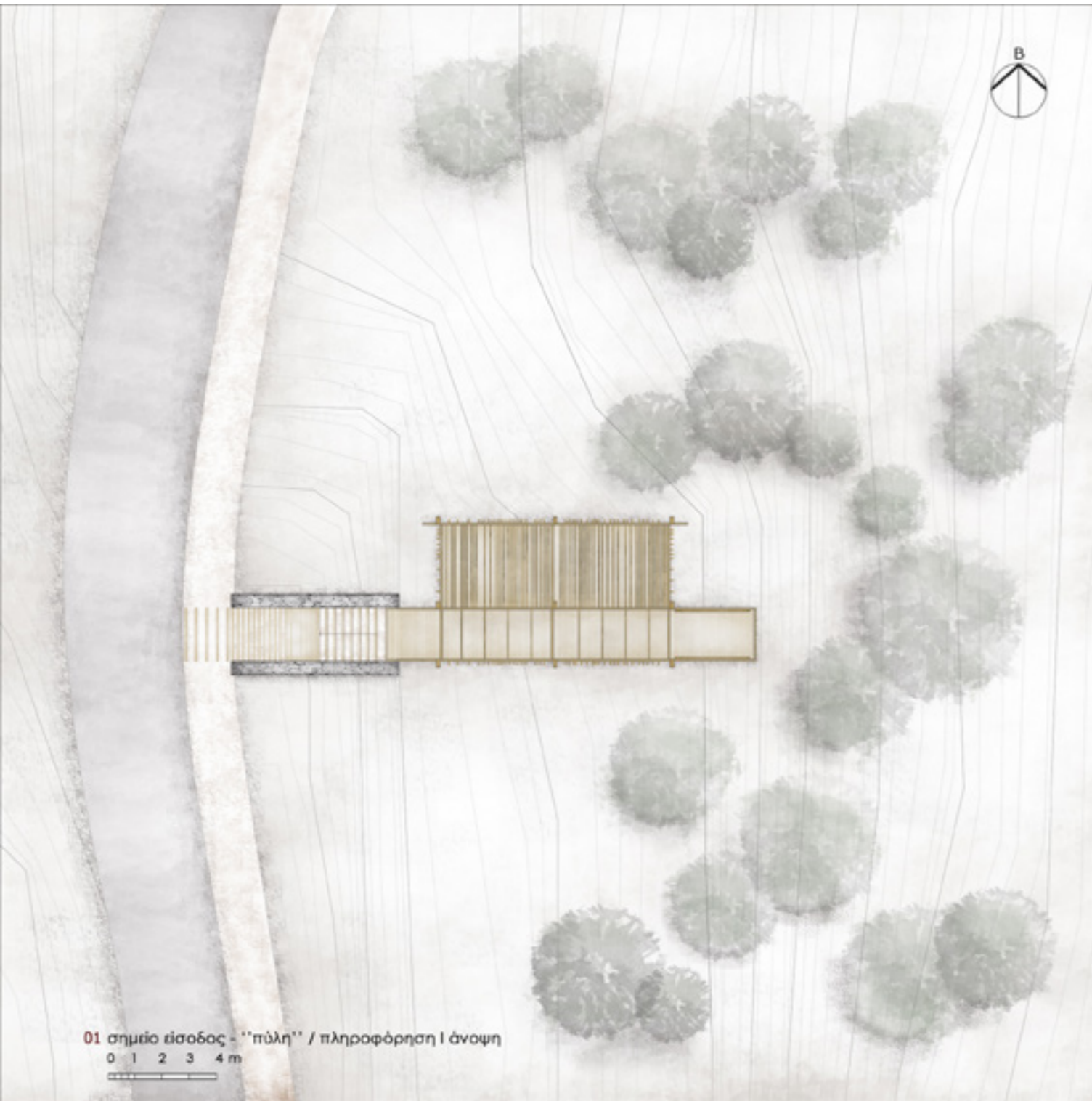

Γ. σχέδια

- 63 σημείο 1: είσοδος- “πύλη”/
πληροφόρηση
- 77 σημείο 2: μετάβαση- πέρασμα
- 85 σημείο 3: ενδιάμεση είσοδος/
παρατήρηση γεφυριού
- 93 σημείο 4: ορνιθοπαρατήρηση
- 101 κατασκευαστική λογική | ενδεικτική
επίλυση φορέα σημείου 1

σημείο 1: είσοδος- “πύλη”/ πληροφόρηση

Στο σημείο αυτό, όπως έχει προαναφερθεί, τοποθετείται η **νέα αφετηρία (ή λήξη) του μονοπατιού**. Για το λόγο αυτό προτείνεται μια **καθαρή ζώνη κίνησης των περπατητών από πατημένο χώμα** πλάι στην ασφαλτο, η οποία θα εκτείνεται από λίγα μέτρα νότια του προτεινόμενου ξύλινου περιπτερού εισόδου/ πληροφόρησης μέχρι το σημείο ένωσής της με τον υφιστάμενο χωματόδρομο που διέρχεται του οικισμού. **Μέσω αυτής ο περπατητής θα έχει την ευκαιρία να εισέλθει στον οικισμό και να περιηγηθεί διαμέσου των ερειπίων. Το ξύλινο περίπτερο εισόδου/ πληροφόρησης, που προτείνεται ως βασική «πύλη» στο μονοπάτι, τοποθετείται εγκάρσια στη διαδρομή με σκοπό να αποτελεί έναν χώρο στάσης-πληροφόρησης-παρατήρησης, «καθυστερώντας» κατά κάποιον τρόπο την έναρξη (ή τη λήξη) της διαδρομής. Η κατάβαση πραγματοποιείται μέσω μιας **χωμάτινης κλίμακας**, η οποία συγκρατείται στο έδαφος από **2 πέτρινα τοιχία**, ενώ οι **βαθμίδες** της είναι **ξύλινες και ορθογωνικής διατομής**. Σε **κάτοψη** το περίπτερο διαιρείται σε **2 ζώνες**. Η μια **διοχετεύει τις κινήσεις και καταλήγει στην πλατφόρμα παρατήρησης του οικισμού**, όπου ο περπατητής **παρατηρεί, προσανατολίζεται και συνειδητοποιεί τη θέση του στο τοπίο**, ενώ η άλλη αποτελεί τον **κυρίως χώρο της πληροφόρησης**, όπου υπάρχουν **2 ξύλινα καθιστικά** καθώς και **3 ξύλινα τελάρα που φέρουν πινακίδες πληροφόρησης από οξειδωμένη λαμαρίνα**. Αυτές θα παρέχουν σε **εγχάρακτη μορφή πληροφορίες για το μονοπάτι, τον οικισμό, τα γεφύρια, τη χλωρίδα, τη πανίδα και την ορνιθοπανίδα της ευρύτερης περιοχής**. Οι **πυκνώσεις** και οι **αραιώσεις των δοκίδων** οι οποίες τοποθετούνται στην **εξωτερική πλευρά του φέροντος οργανισμού**, δημιουργούν **όψεις που επιτρέπουν στο φως να εισέλθει στο χώρο με έναν «φυσικό» τρόπο**, έτσι όπως δηλαδή διέρχεται **και διαμέσου των κορμών**, όπου θα περιηγηθεί αργότερα. Δημιουργείται συνεπώς μια **ενδιαφέρουσα ατμόσφαιρα**, αλλά και **οικεία** στον περπατητή. Κινούμενος μέσα στο **διάτρητο κέλυφος**, γίνεται δέκτης τόσο **ανεμπόδιστων** όσο και **φιλτραρισμένων θεάσεων**.**

01 σημείο είσοδος - "πύλη" / πληροφόρηση / διαμήκης τομή

0 0,5 1 1,5 2 m

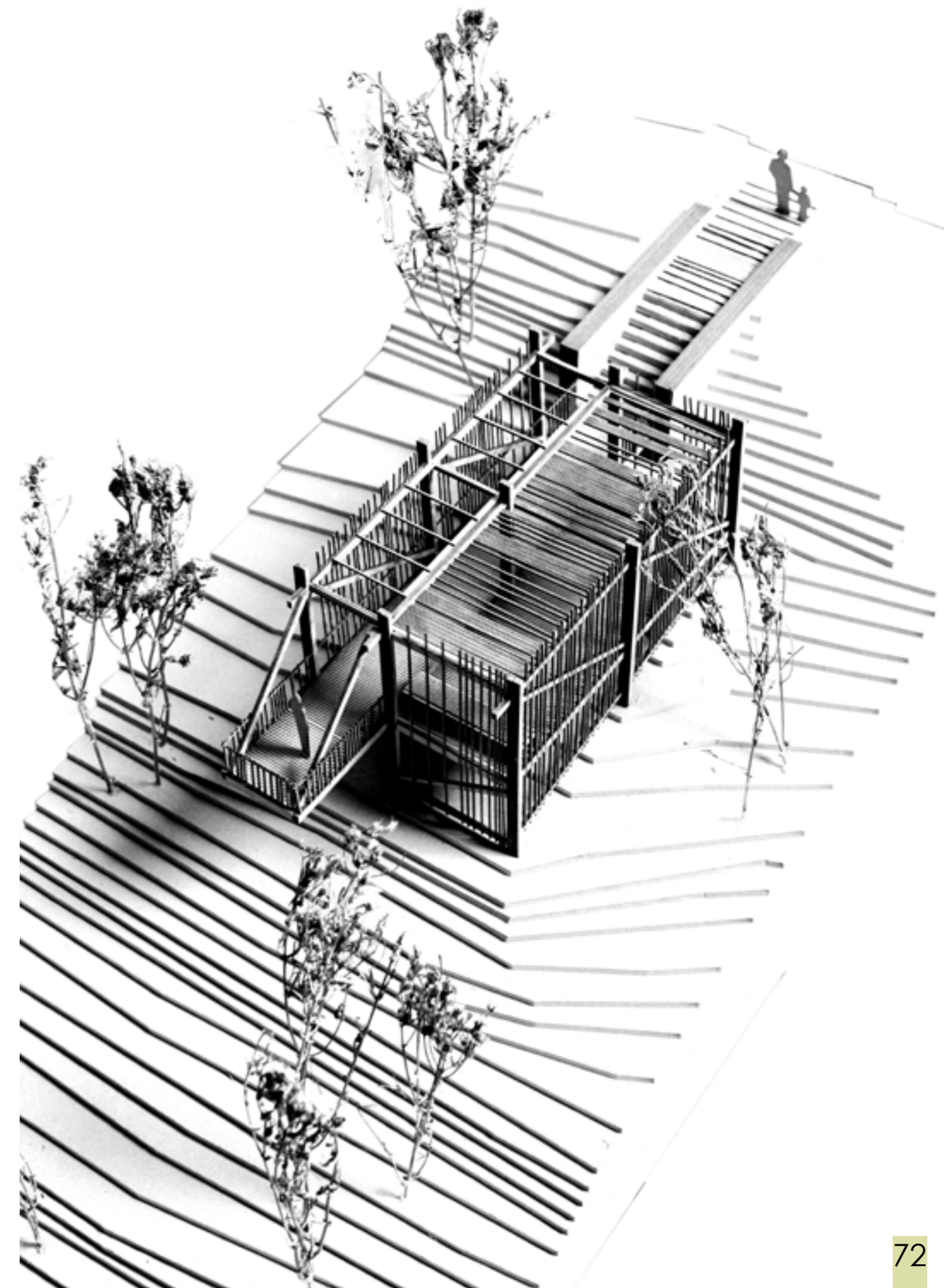

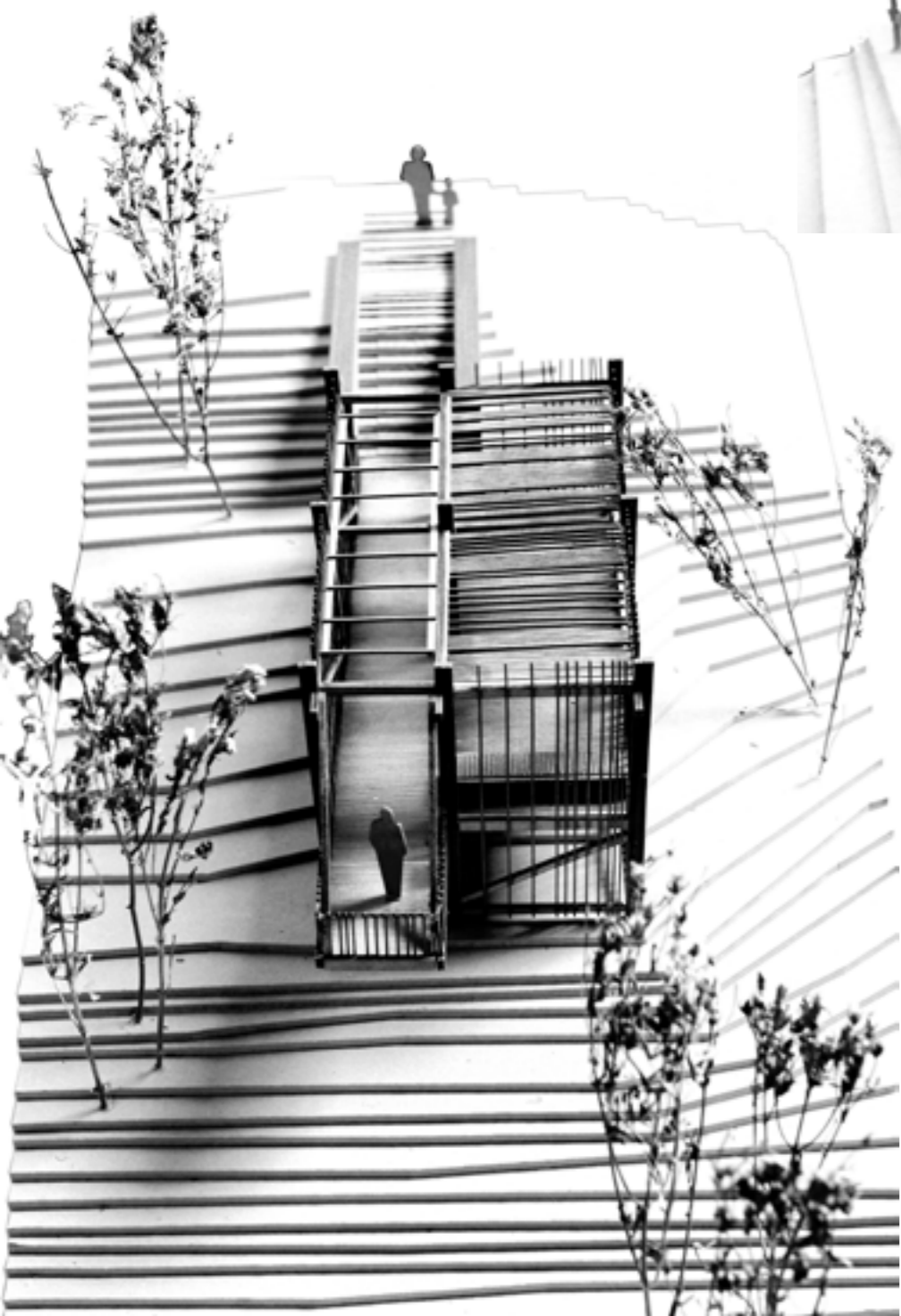
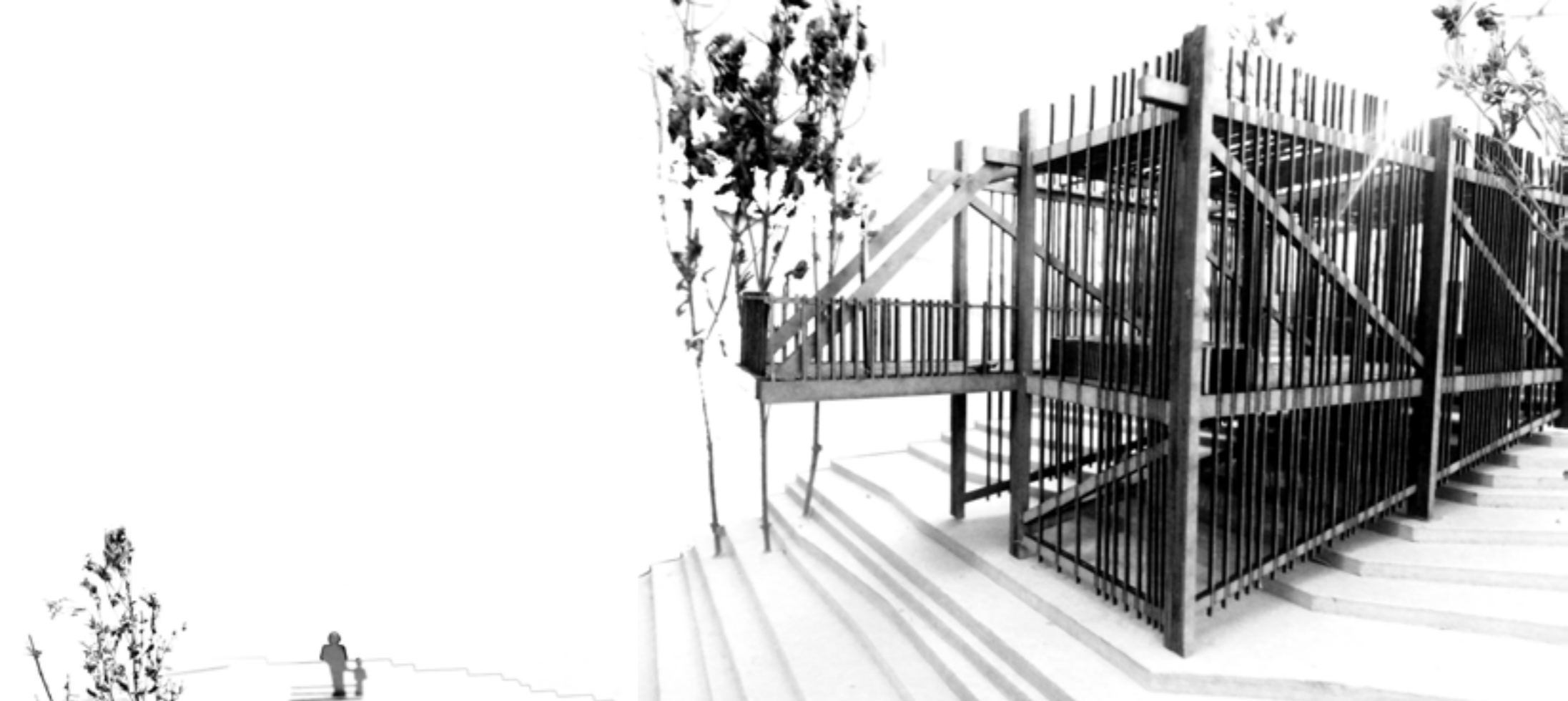
άποψη του εσωτερικού του περιπτερού εισόδου- "πύλης"/ πληροφόρησης |
διαφαίνονται τόσο η ζώνη κίνησης όσο και ο κύριος χώρος πληροφόρησης

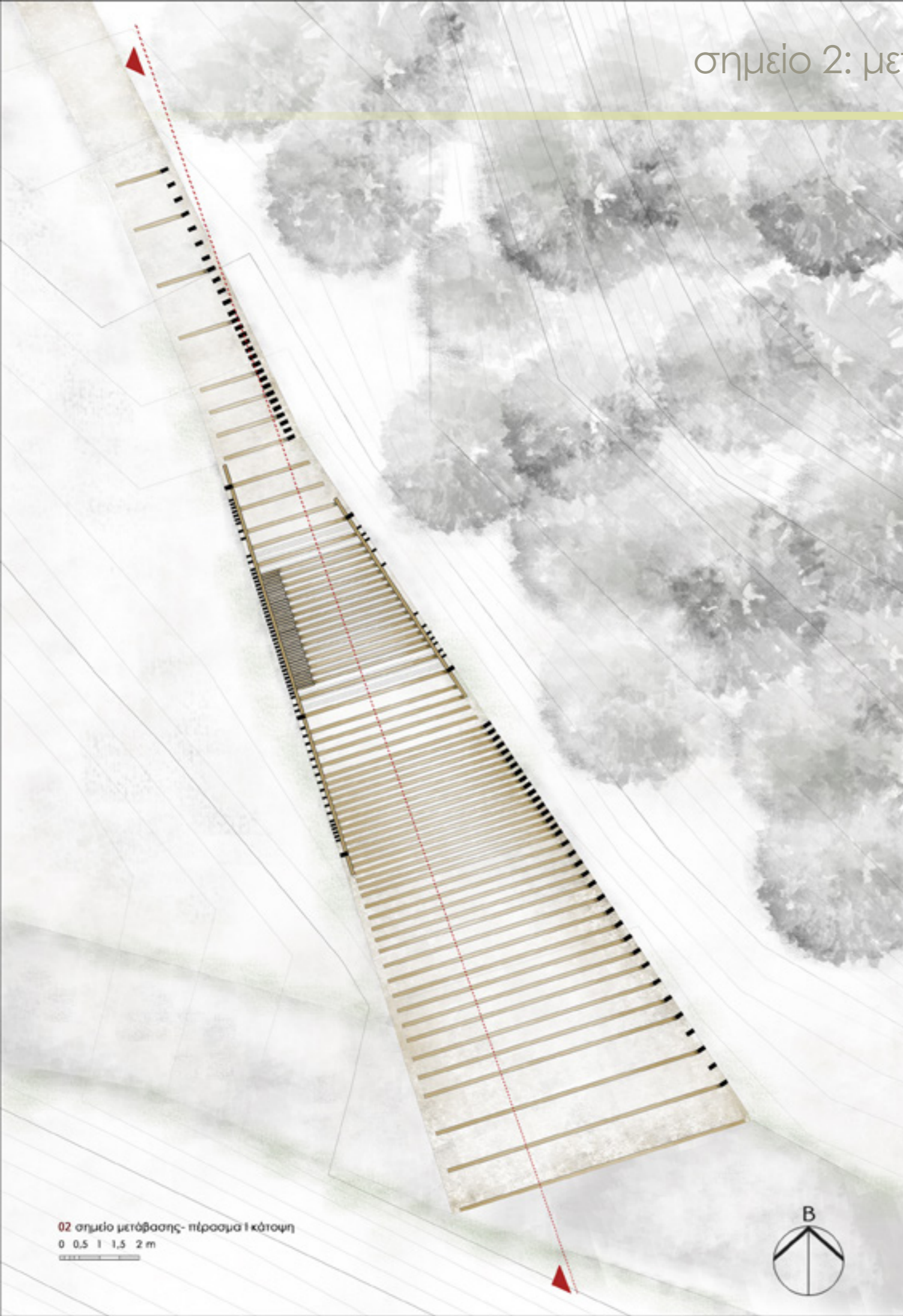
01 σημείο εισόδου - "πύλη" / πληροφόρηση | νότια όψη
0 0,5 1 1,5 2 m

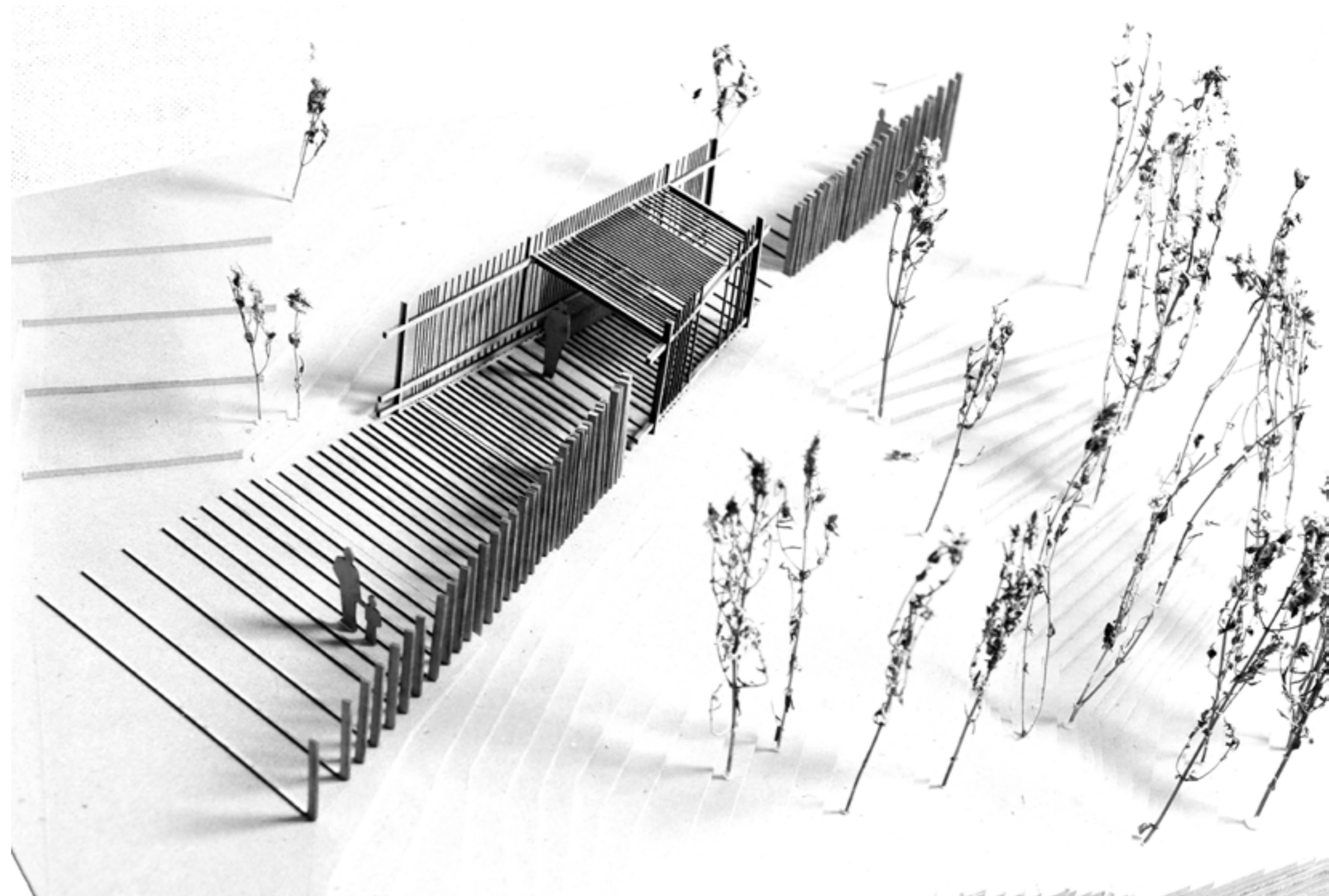

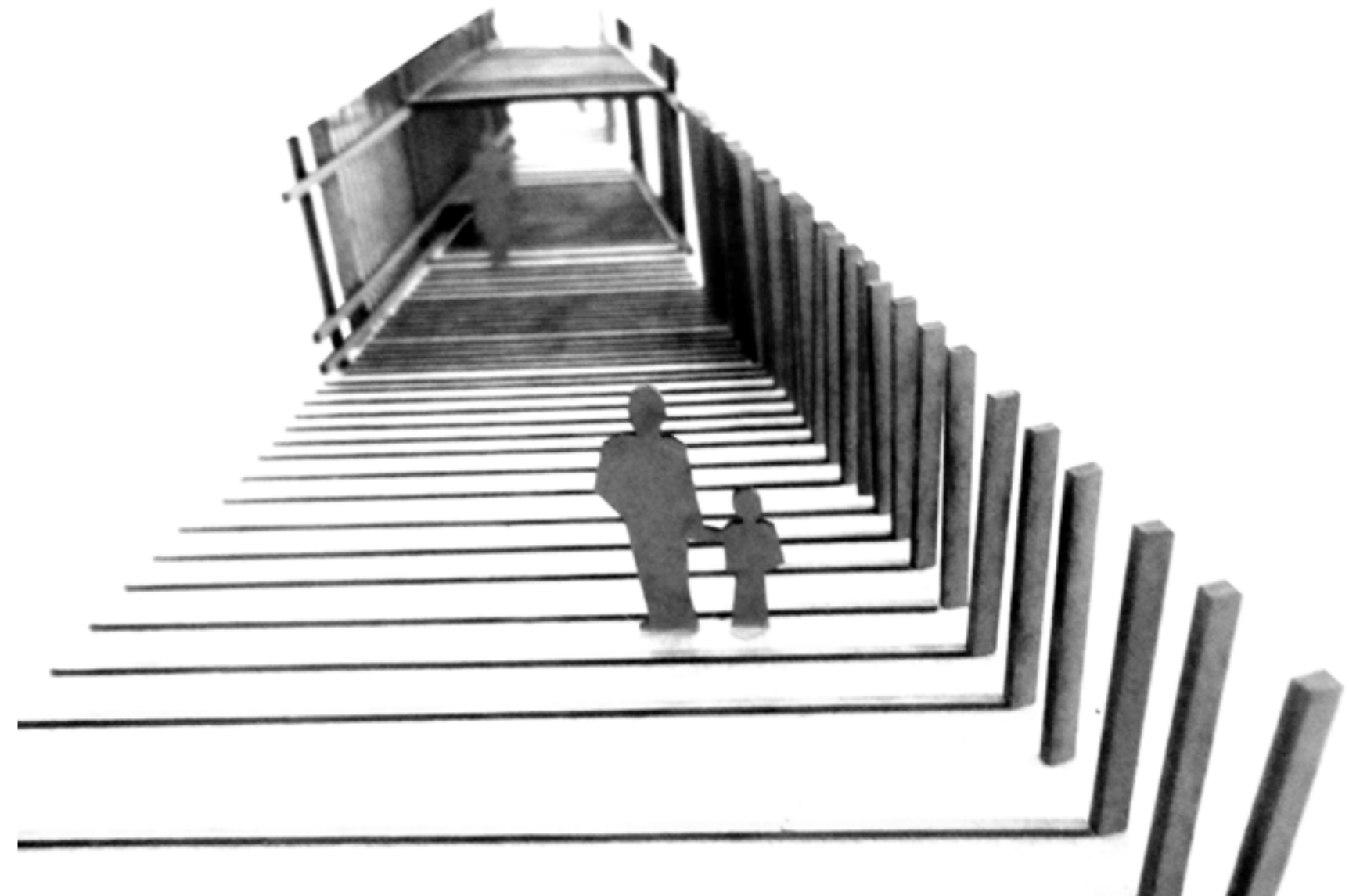
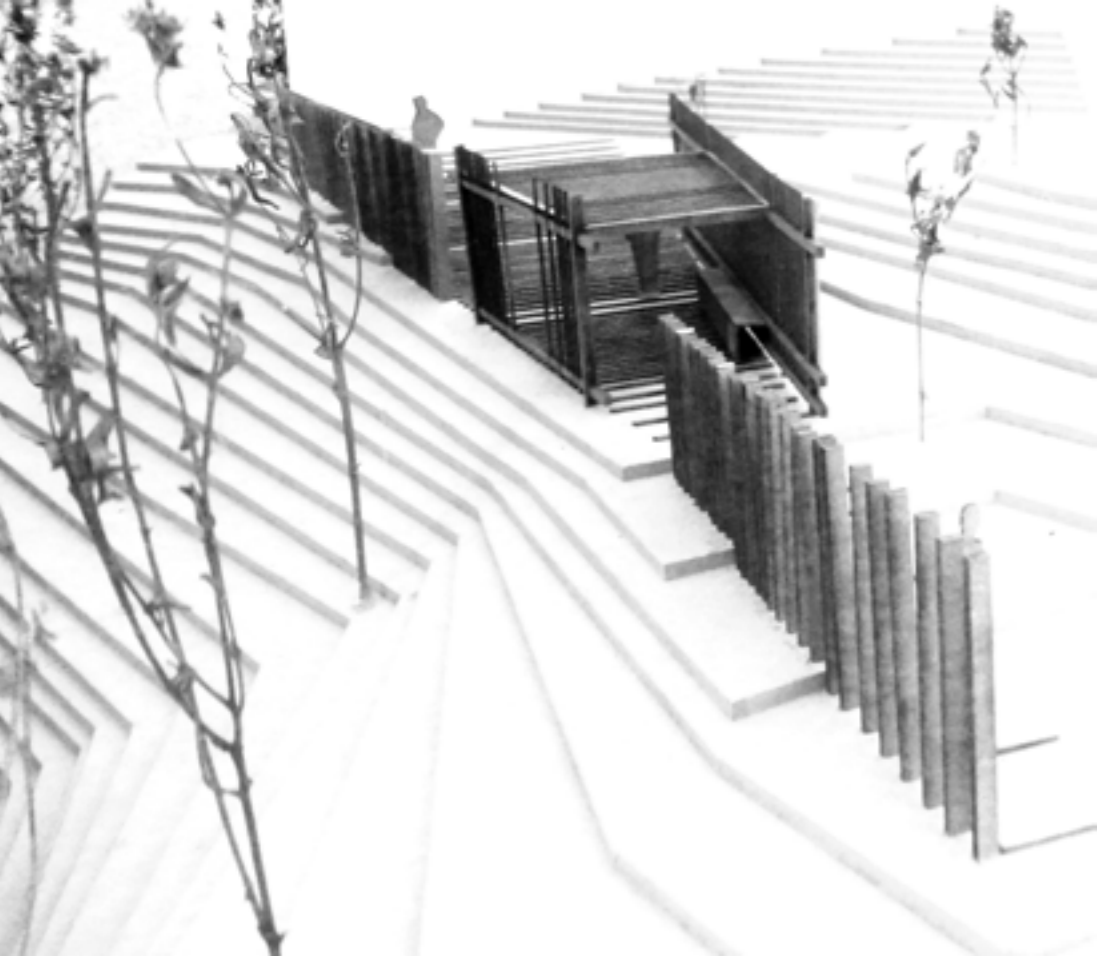
σημείο 2: μετάβαση- πέρασμα

Στο σημείο αυτό προτείνεται μια **ξύλινη επιμήκης κατασκευή**, η οποία θα λειτουργεί ως **πέρασμα στο κυρίως φυσικό τοπίο**, δηλώνοντας με την **κατά μήκος ανάπτυξή της** και το **επίμηκες σχήμα της** την **κατεύθυνση της πορείας**. Σε όλη την έκταση που καταλαμβάνει προτείνεται **χρήση πατημένου χώματος** πάνω στο οποίο τοποθετούνται **ξύλινες τάβλες**. Οι τελευταίες όχι μόνο **σηματοδοτούν την πορεία**, αλλά ταυτόχρονα εξασφαλίζουν και την **οπτική ενοποίηση της επέκτασης του μονοπατιού προς τον οικισμό στα δυτικά με το υφιστάμενο φυσικό μονοπάτι που ξεκινά ουσιαστικά από αυτό το σημείο**. Σε **κάτοψη** η κατασκευή έχει το σχήμα του **χωνιού**, που **εντείνει την προοπτική** και που δημιουργεί **πιο έντονες τις συνθήκες της «εισχώρησης»**. Χρησιμοποιούνται **2 συστήματα στην κατασκευή**: το ένα είναι αυτό που περιγράφηκε και στο περίπτερο εισόδου/ πληροφόρησης όπου **οι δοκίδες (5x12) τοποθετούνται στην εξωτερική πλευρά του φέροντος οργανισμού**, ενώ το άλλο είναι η **τοποθέτηση σε σειρά πασσαλόμνηκτων ξύλινων διατομών (10x20)**. Και στις 2 περιπτώσεις, τα **διάτρητα κατακόρυφα πανέλα** που παράγονται με τις **πυκνώσεις** και τις **αραιώσεις** τους, τη μια **αποκρύπτουν το τοπίο**, την άλλη **το αποκαλύπτουν** σε σημαντικό βαθμό, ενώ στα σημεία όπου τα κατακόρυφα ξύλινα στοιχεία δημιουργούν το **«κάδρο» προς την καταπράσινη πευκόφυτη βλάστηση** και επομένως η **θέαση γίνεται ανεμπόδιση**, τοποθετείται το **ξύλινο καθιστικό**.

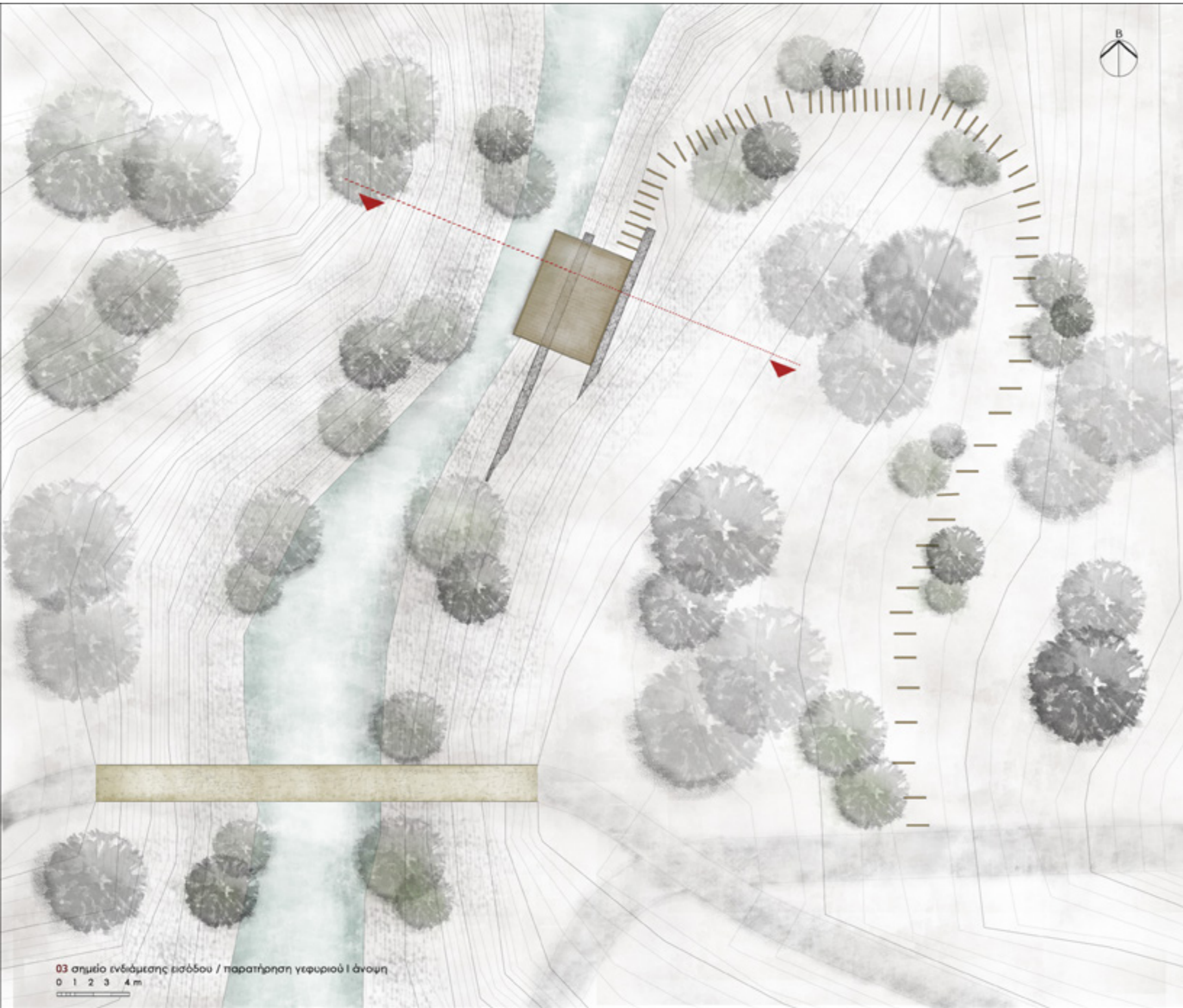

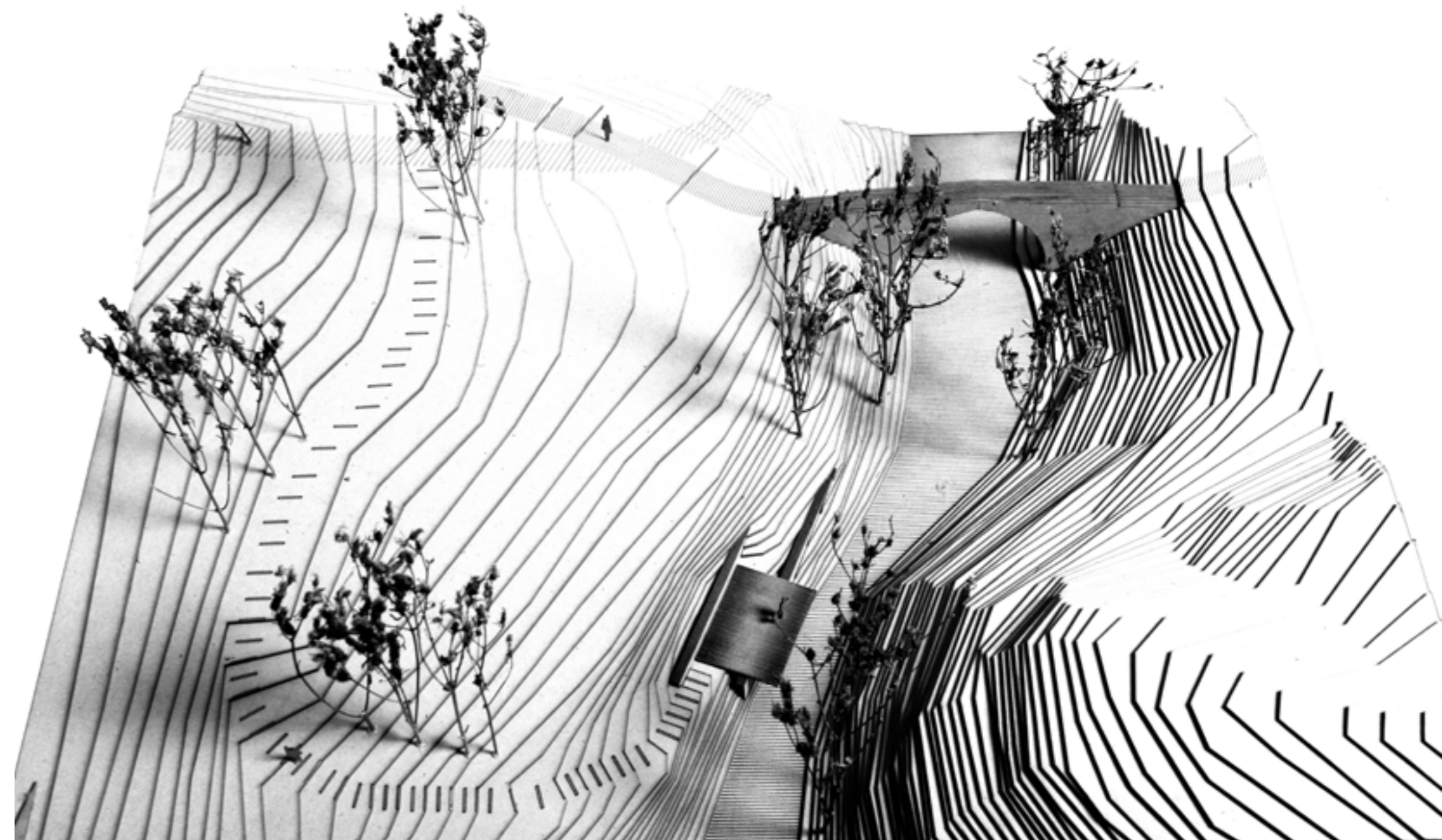

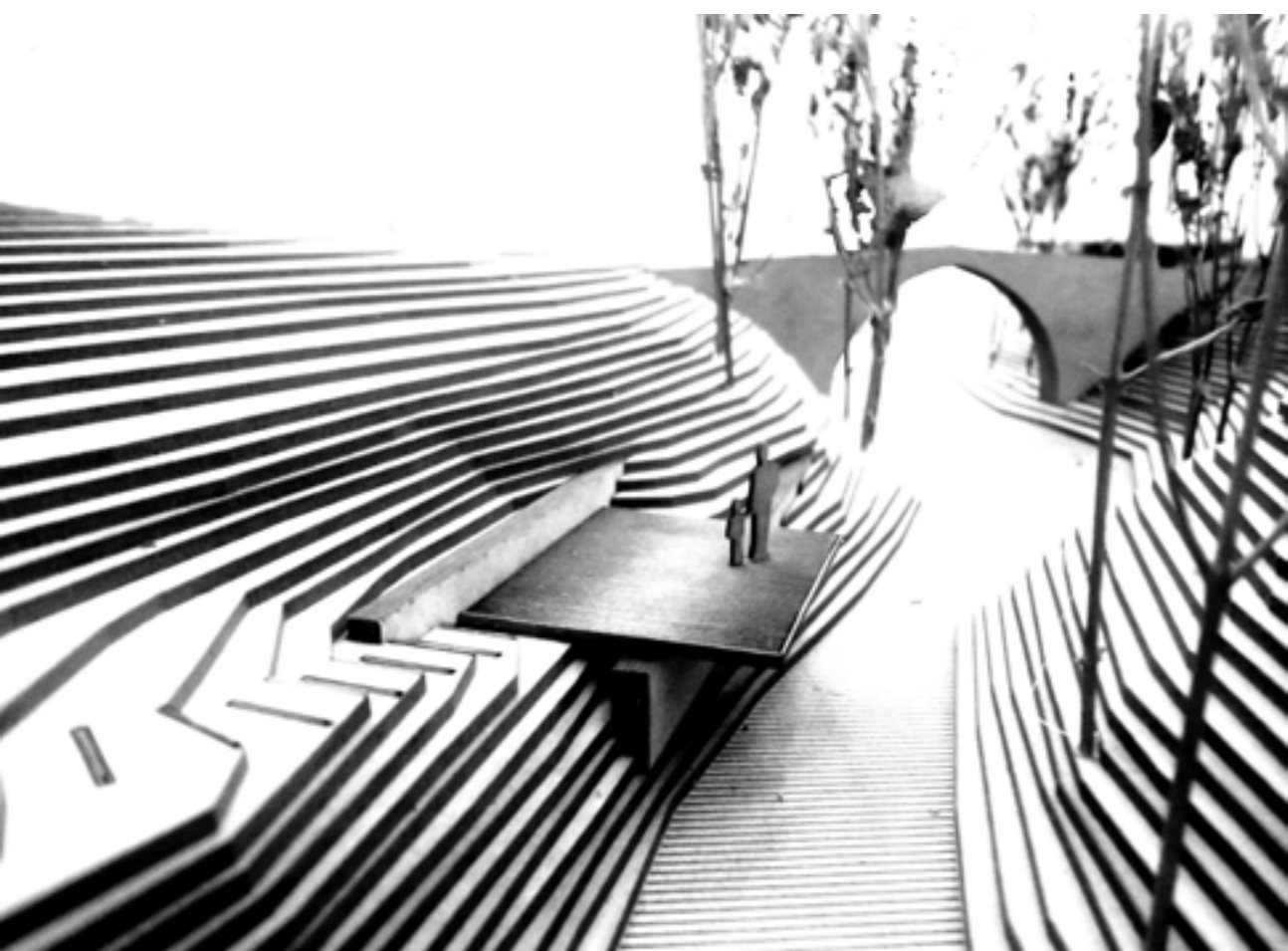
σημείο 3: ενδιάμεση είσοδος / παρατήρηση γεφυριού

Εδώ προτείνεται **ένα παρακλάδι διαδρομής** που καταλήγει **σε μια ξύλινη οριζόντια πλατφόρμα**, η οποία εναρμονίζεται με το τοπίο, γίνεται ένα με αυτό και ταυτόχρονα **επιτρέπει θέα ανοιχτή και προς όλες τις κατευθύνσεις**. Βρισκόμενος κανείς σε αυτή την οριζόντια πλατφόρμα, που στηρίζεται στην όχθη του ποταμού **με τη βοήθεια των 2 πέτρινων τοιχίων**, μπορεί να παρατηρήσει **το γεφύρι σχεδόν σε ορθή προβολή**. Η **κουπαστή** ακολουθεί **την λογική των πυκνώσεων και αραιώσεων** που υπάρχει στις όψεις των υπόλοιπων πιο "κλειστών" ελαφρών κατασκευών. Η **παρέμβαση** που προτείνεται εδώ είναι **η ελάχιστη δυνατή, ώστε κυρίαρχο στο τοπίο να είναι το μνημείο**. Η **νέα διαδρομή** που προτείνεται **ως μια παράκαμψη της κύριας διαδρομής**, σχεδιάζεται **ανάμεσα στη ψηλή παραποτάμια βλάστηση**. Χαράσσεται **εγκάρσια στον δασικό δρόμο**, λίγα μέτρα ανατολικά του σημείου διασταύρωσης του μονοπατιού με αυτόν, ώστε να γίνεται ορατή τόσο από τον περιπατητή που κινείται κατά μήκος του μονοπατιού από ή προς το γεφύρι, όσο και από αυτόν που καταφθάνει στο σημείο διαμέσου του δασικού δρόμου και ξεκινά την πορεία του από εκεί. Η **κατάβαση προς την πλατφόρμα παρατήρησης** σχεδιάζεται **με τη μορφή «ραμπόσκαλας- διαδρομής»** που **επιτρέπει μια φυσική πορεία στο τοπίο και γίνεται εν τέλει μέρος του συνόλου**. Σηματοδοτείται στο έδαφος με **ξύλινες τάβλες** που στα σημεία της κατάβασης μετατρέπονται **σε ξύλινες βαθμίδες ορθογωνικής διατομής**.

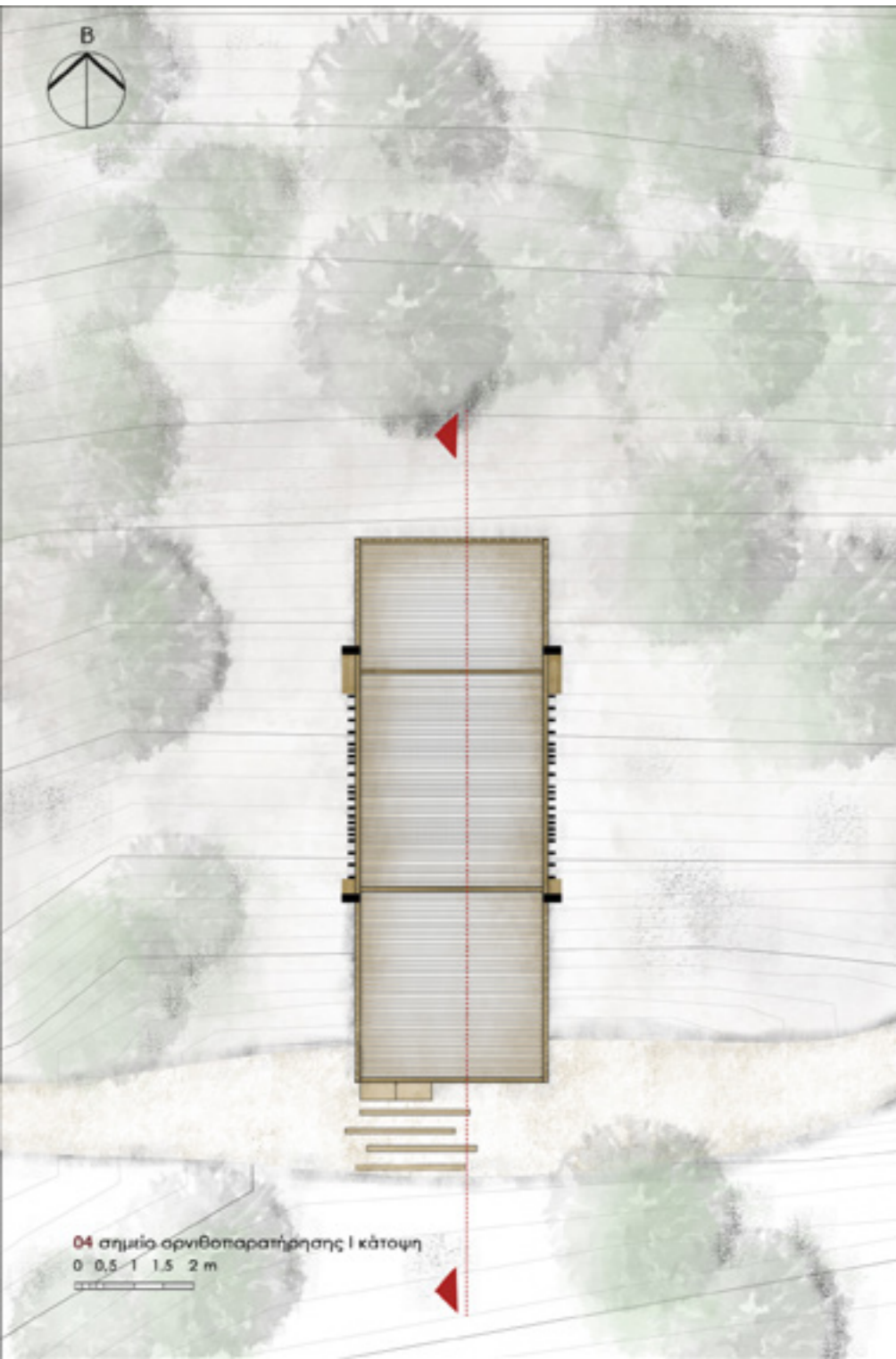

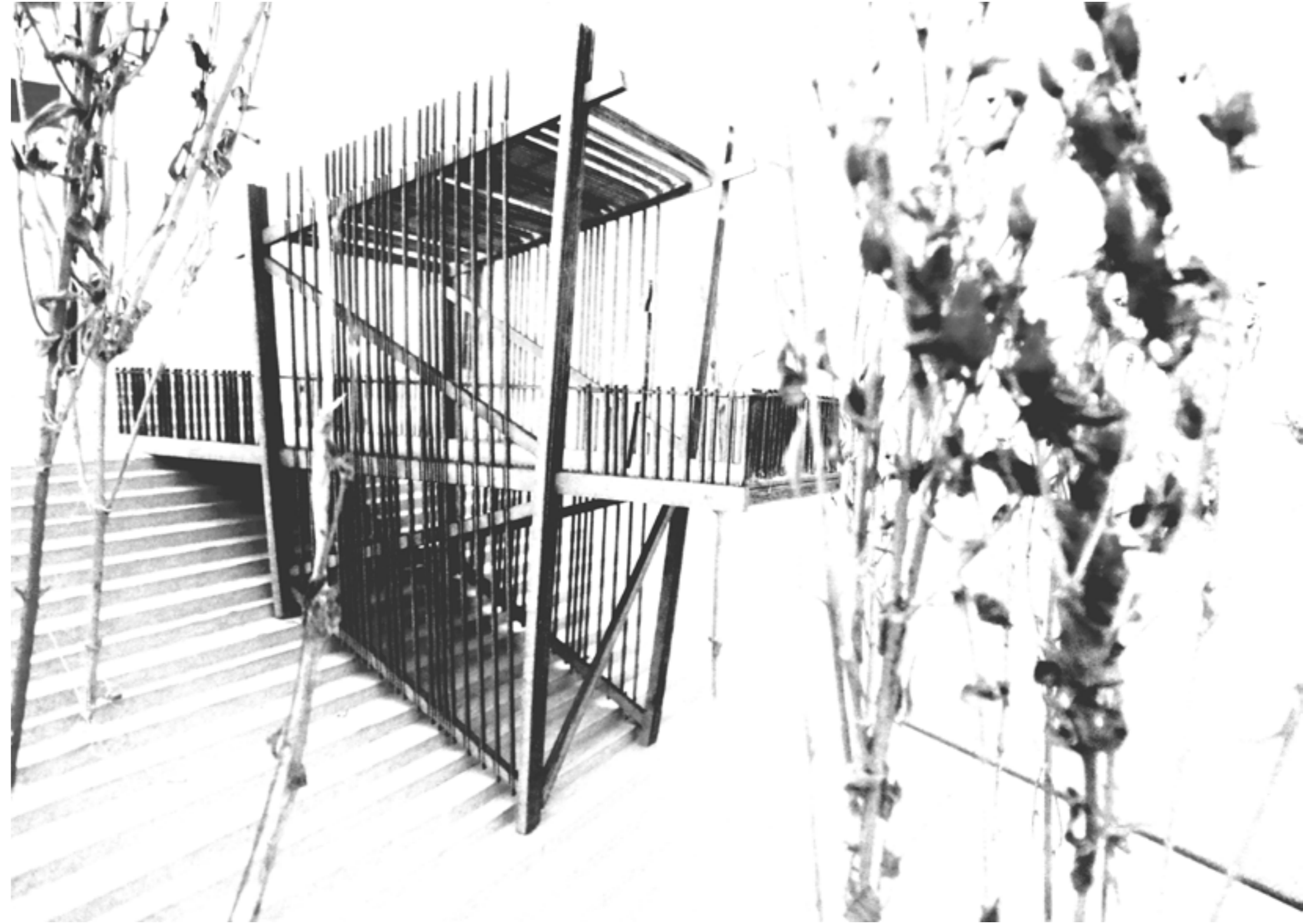

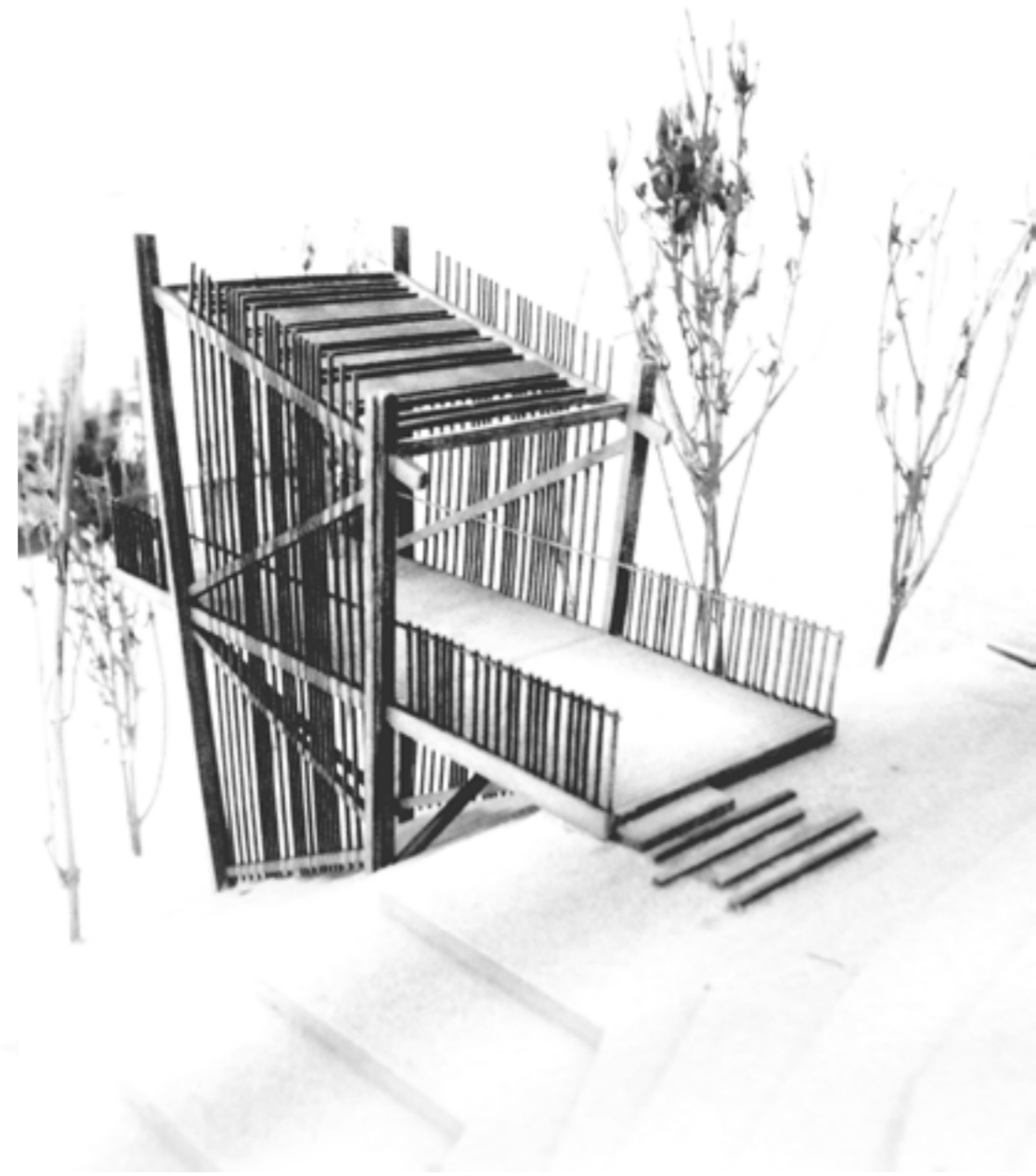

σημείο 4: ορνιθοπαρατήρηση

Στο σημείο αυτό προτείνεται ένα ξύλινο παρατηρητήριο πτηνών στην ίδια λογική του διάτρητου κελύφους και των όψεων με τις πυκνώσεις και τις αραιώσεις. Αυτό σχεδιάζεται λαμβάνοντας υπόψιν του **το ανάγλυφο του εδάφους** και **προσανατολισμένο προς το βορρά**, προς την περιοχή δηλαδή που συχνάζουν τα σημαντικά είδη πτηνών.

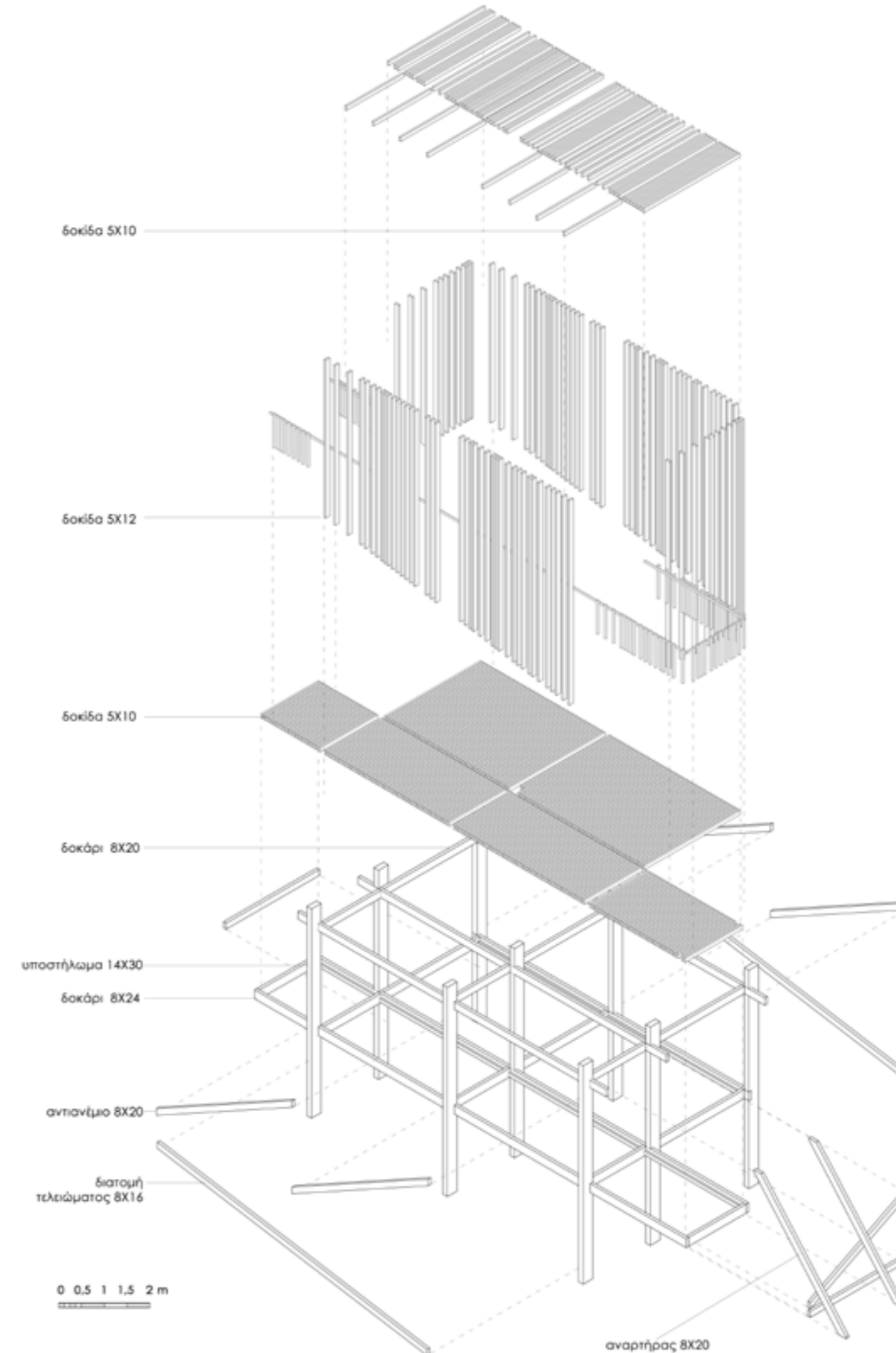
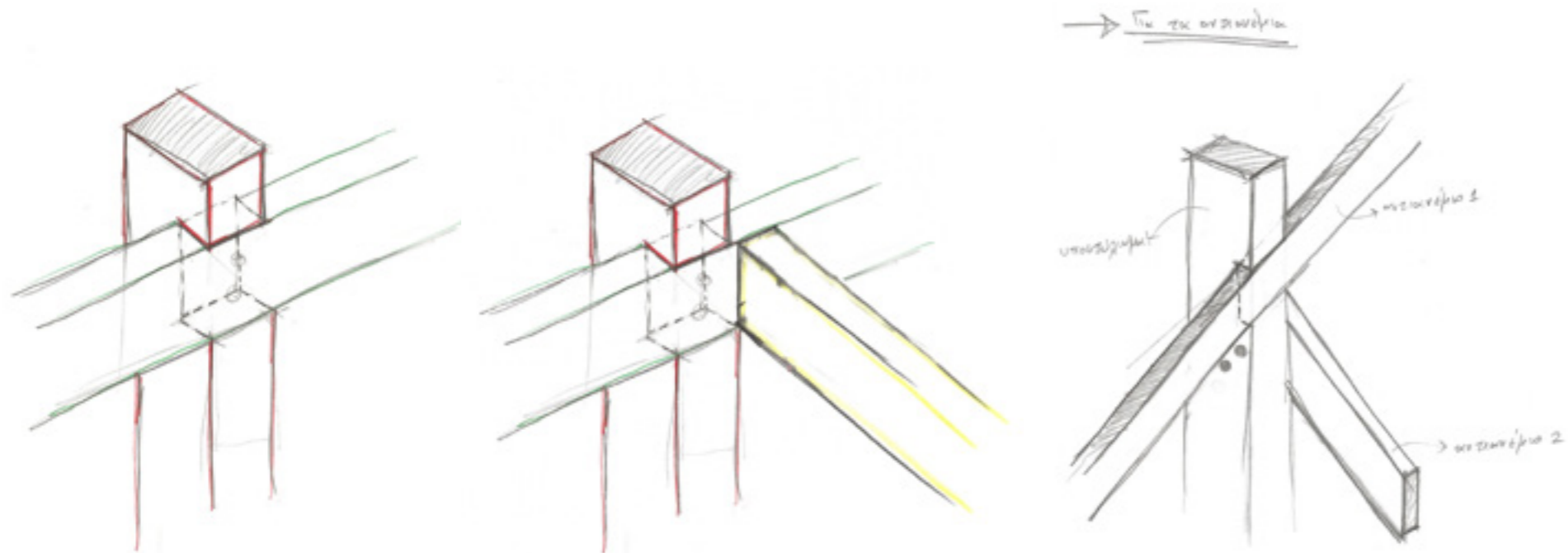

Όπως έχει ήδη ειπωθεί, ο τρόπος με τον οποίο χρησιμοποιείται το ξύλο στις ελαφριές κατασκευές που προτείνονται, στοχεύει στην παραγωγή μιας πανομοιότυπης αίσθησης με αυτή που ήδη παράγεται στο τοπίο από τα ίδια τα φυσικά του στοιχεία, αφενός κανείς κινούμενος σ' αυτές να νιώθει γνώριμη και οικεία την παραγόμενη ατμόσφαιρα και αφετέρου να επιτυγχάνεται η εναρμόνισή τους με το τοπίο.

Με αφορμή το σημείο 1, όπου προτείνεται το περίπτερο εισόδου- «πύλης»/ πληροφόρησης παρουσιάζεται η βασική κατασκευαστική λογική, που επαναλαμβάνεται σχεδόν σε όλες τις κατασκευές με τον ίδιο τρόπο, προφανώς με τις απαραίτητες παραλλαγές που απαιτούνται κάθε φορά.

Όπως φαίνεται και στην διπλανή αξονομετρική απεικόνιση, ο φέρων οργανισμός του περιπτέρου εισόδου/ πληροφόρησης «ντύνεται» με τις κατακόρυφες ξύλινες διατομές (5x12). Αυτές καρφώνονται με πλάγιο κάρφωμα στα φέροντα οριζόντια δοκάρια, δημιουργώντας πυκνώσεις και αραιώσεις. Η λογική των πυκνώσεων και των αραιώσεων προτείνεται και στην οροφή (δοκίδες 5x10), η οποία συμπληρώνει με τη σειρά της το «μοτίβο» του διάτρητου κελύφους. Το πάτωμα δημιουργείται από οριζόντιες ξύλινες δοκίδες (5x10) σε απόσταση 2cm μεταξύ τους ώστε να θυμίζει τη μορφή αποβάθρας, ενώ οι συνδέσεις των φερόντων στοιχείων γίνονται είτε με κρυφά μεταλλικά ελάσματα, είτε με μισοχαρακτές ενώσεις. Παρακάτω παρατίθενται μερικά σκίτσα από τη διερεύνηση πιθανών λύσεων για τους κόμβους του φέροντος οργανισμού.

αξονομετρικό φορέα περιπτέρου εισόδου- «πύλης»/ πληροφόρησης

Δ. πηγές

γενική βιβλιογραφία

Christian Norberg-Schulz, *Genius Loci, Το Πνεύμα του Τόπου, Για μια Φαινομενολογία της Αρχιτεκτονικής*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Ε.Μ.Π., Αθήνα 2009

Ιωσήφ Στεφάνου, *Η φυσιογνωμία της ελληνικής πόλης*, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο & ΥΠΕΧΩΔΕ, Αθήνα 2000

Ιωσήφ Στεφάνου, *Η φυσιογνωμία ενός τόπου. Ο χαρακτήρας της ελληνικής πόλης, τον 21ο αιώνα*, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο & ΥΠΕΧΩΔΕ, Αθήνα 2001

ειδική βιβλιογραφία

Phivos Ioannides, *Exploring Authentic Cyprus*, www. CyprusWalksEtc.com, Phivos Ioannides 2015

Ethan Hubbard, *Treis Elies, a journey in spring*, Λευκωσία 2013

Κωστής Κοκκινόφτας, *Τα Καμινάρια*, Εκδόσεις Βιβλιοεκδοτική, Λευκωσία 2009

Μεγάλη Κυπριακή Εγκυκλοπαίδεια, Τόμος 3, Λευκωσία 1985

αρχαικό υλικό (το υλικό έχει χρησιμοποιηθεί όχι αυτούσιο, αλλά με ίδια επεξεργασία)

αρχείο Τμήματος Κτηματολογίου και Χωρομετρίας Κύπρου

αρχείο Τμήματος Δασών

αρχείο Συλλόγου Ορειβασίας και Αθλήματος Προσανατολισμού ORIENTATION

αρχείο Μιχάλη Σαββίδη, χαρτογράφου, ιδρυτή του Συλλόγου Ορειβασίας και Αθλήματος Προσανατολισμού ORIENTATION και γραμματέα της Κυπριακής Ομοσπονδίας Ορειβασίας, Αγωνιστικής Αναρρίχησης και Προσανατολισμού (ΚΟΜΟΑΑΠ)

διαδικτυακές πηγές

http://www.heiditrautmann.com/category.aspx?CID=2515538362#.VpdhZ_mLTIV

<http://www.visitpafos.org.cy/>

http://www.moa.gov.cy/moa/fd/fd.nsf/DMLtrails_gr/DF7CB78974B17724C225705900256DBA?OpenDocument

<http://taxidiaris.blogspot.com.cy/2012/12/the-bridge-of-olive-tree-paphos-forest.html>

<http://www.ix-andromeda.com/lemesos/enetiko-gephuri-trion-elion.html>

<http://www.cyladies.com/article/vretsia-horio-tis-kyproy-me-ena-mono-katoiko>

<http://bikerstime.com/el/magazine-issues/51-bikerstime-motorcycles-cyprus/108-bikerstime-vretsia>

<http://www.natureofcyprus.org/advnaturespotdetail.aspx?ln=el&cid=14&recid=845&rowid=3&rowcount=0&pageindex=0&page-size=5>

<http://gr.cypriuswalksetc.com/about-cyprus/mesaionika-gephyria-tes-kyprou>

[http://www.moa.gov.cy/moa/fd/fd.nsf/all/5DBC89E056530DB3C22579090031BDD3/\\$-file/%CE%9F%CE%B4%CE%B7%CE%B3%CF%8C%CF%82%20%CE%9C%CE%BF%CE%BD%CE%B-F%CF%80%CE%B1%CF%84%CE%B9%CF%8E%CE%BD%20%CF%84%CE%B5%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CF%8C-13-12-11.pdf?openelement](http://www.moa.gov.cy/moa/fd/fd.nsf/all/5DBC89E056530DB3C22579090031BDD3/$-file/%CE%9F%CE%B4%CE%B7%CE%B3%CF%8C%CF%82%20%CE%9C%CE%BF%CE%BD%CE%B-F%CF%80%CE%B1%CF%84%CE%B9%CF%8E%CE%BD%20%CF%84%CE%B5%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CF%8C-13-12-11.pdf?openelement)

http://www.visitcyprus.com/wps/portal/nature_routes!/ut/p/c4/04_SB8K8xLLM9MSSzPy8xBz9CP0os3hLfydHZzcPlwP_MF9HA89gJzdXP_dgQ39TI_3g1Bz9gmxHRQAXKuck/

<http://www.cyprushighlights.com/en/2010/09/08/enetika-gefyria-venetian-bridges-trail-linear/>

<http://menalontrail.eu/el/>

